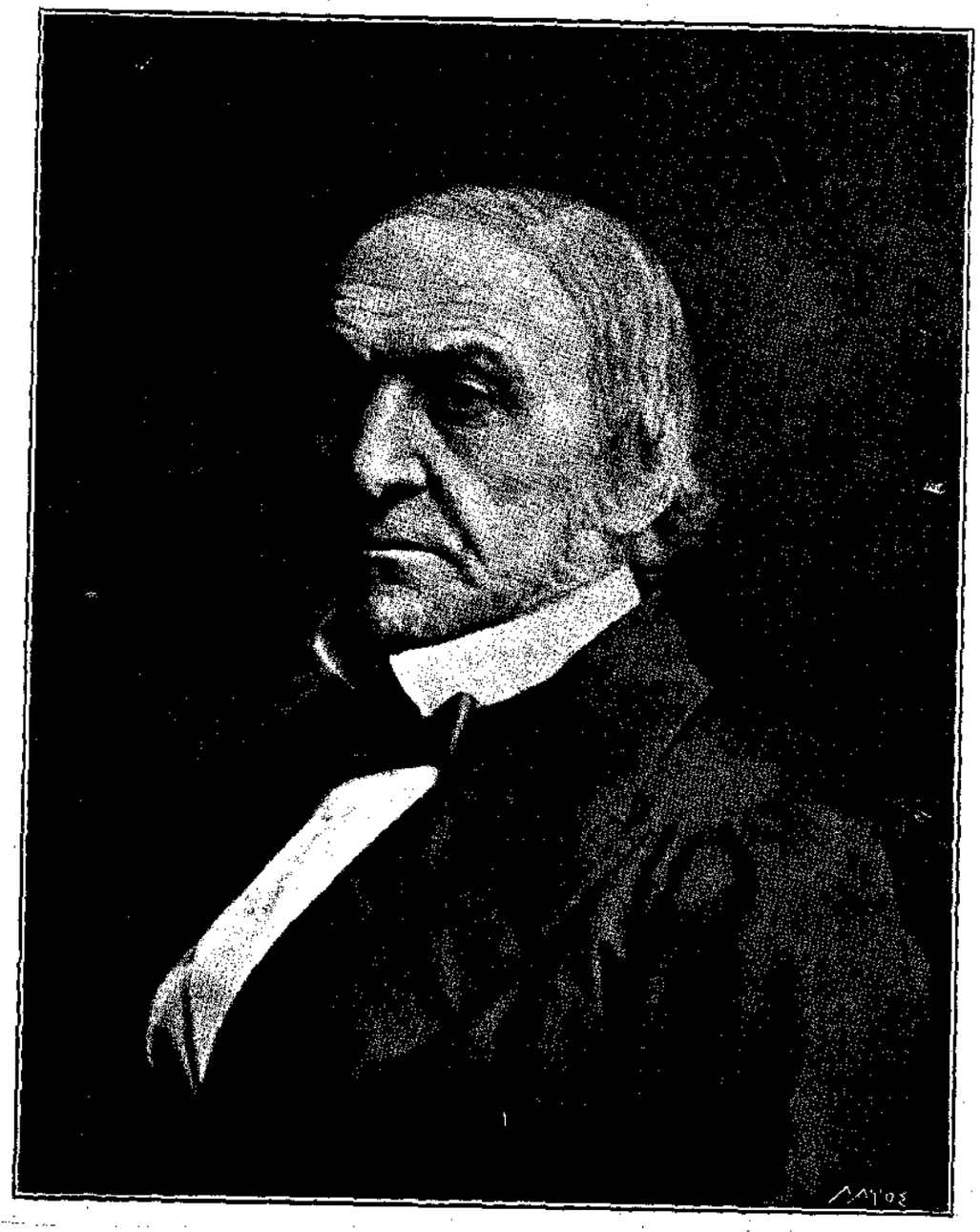

Ο ΓΛΑΔΣΤΩΝ

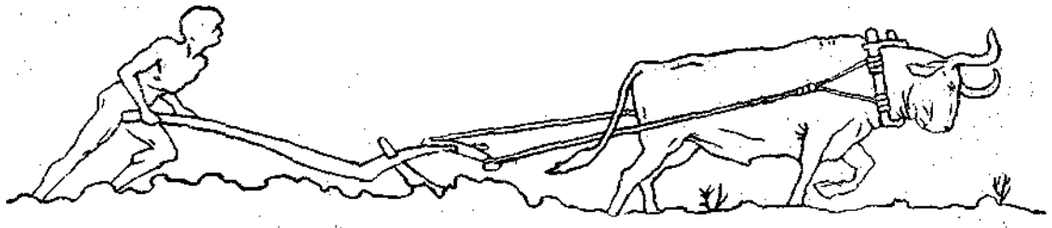

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Ι΄ 15 ΙΑ.
ΝΟΥΑΡΙΟΥ 1910

Ο ΓΛΑΔΣΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΣ

— ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ —

«Ἠπείρου μοίρᾳ ἰδὲ Θεσσαλίη φάος ἱερόν
δῶκας ἐλευθερίης, δουλοσύνην ἀλέκων.
Τῆς δ' εὐεργεσίης μνήμων Ἑλλὰς τόδ' ἄγαλμα
εἵσατό σοι, Γλάδστων, οὐ κλέος ἀθάνατον».

[Ἐπίγραμμα τοῦ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἀγάλματος τοῦ Γλάδστωνος.]

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Γλάδστων ἤκουα τοὺς γεροντοτέρους τῆς πατρίδος μου, τὴν ζῶσαν ἱστορίαν τῶν συγχρόνων του, νὰ διηγοῦνται τόσα πράγματα διὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅταν εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Ἑπτάνησον, ὡς ἀπεσταλμένος τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως. Μοῦ ἔλεγον ὅτι ἡ πατρίς μου ἐφάνη ἡ περισσότερον ἑλληνικὴ τῶν Ἰονίων νήσων. Ὁ Γλάδστων ἐρχόμενος εὗρε τὸν λιμένα τῆς Ζακύνθου πλήρη λέμβων μὲ ἑλληνικὰς σημαίας καὶ μὲ ἐπιγραφὰς ἐνθουσιώδεις:

«Ζήτω ὁ φιλέλλην Γλάδστων, ὁ προετοιμαστὴς τῆς ἑνώσεως».

Ὁ ἐνθουσιασμὸς εἶχε κυριεύσει τὸν λαόν. Οἱ δρόμοι ἦσαν σημαιοστόλιστοι. Ὁ Μητροπολίτης Ζακύνθου μετὰ πολλῶν ἱερέων ἐκόμισαν πρὸς τὸν Γλάδστωνα τὸ ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως ψήφισμα.

Ὅλαι αὗται αἱ ἀφηγήσεις παρίστανον εἰς τὴν παιδικήν μου φαντασίαν μεγάλην καὶ συμπαθῆ τὴν μορφὴν τοῦ Γλάδστωνος, διότι κάμνομεν γνωριμίαν μὲ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι διαιωνίζονται εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἱστορίας, ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ μὲ τοὺς κοινοὺς θνητούς. Τοὺς μὲν τοὺς γνωρίζομεν ἀπὸ ἕνα βιβλίον, ἀπὸ μίαν ἀφήγησιν ἢ ἀπὸ τὴν ὑστεροφημίαν, τοὺς δὲ τοὺς συναντῶμεν εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ καφενεῖον, ἢ εἰς μίαν συναναστροφήν.

Ἡ *πρώτη μου* αὐτὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Γλάδστωνα ἐμεγάλωσεν, ὅταν ἀργότερα ἐμελέτησα τὸν βίον του καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς του.

***

Ὁ Γουλιέλμος Γλάδστων ἦτο υἱὸς ἑνὸς βουλευτοῦ καὶ μεγαλεμπόρου. Ἀνετράφη ἐνῷ εἰς τὸ πολιτικὸν στερέωμα τῆς Ἀγγλίας ἐμεσουράνει ὁ ἀστὴρ τοῦ φιλέλληνος Κάνιγκ. Ἦτο παιδὶ ἀκόμη ὅταν ἀντήχει ἡ ἡρωϊκὴ κραυγὴ τῆς ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως, ἀνδρούμενος δὲ κατόπιν, παρηκολούθησε μὲ ἀγάπην τὰ πρῶτα βήματα τοῦ νεοελληνικοῦ βασιλείου. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον καθ' ὃν χρόνον ἡ Εὐρώπη ὅλη διεκαίετο ὑπὸ φιλελληνισμοῦ.

Ὑπῆρξε φιλέλλην, ὄχι μόνον ἐξ αἰσθήματος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπιγνώσεως τῶν πραγμάτων.

Ἠγάπησε τὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, πρὶν ἀγαπήσῃ τὸ νέον ἑλληνικὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον ἐγεννήθη ὕστερα ἀπὸ αὐτόν.

Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ὀξφόρδην, εἰς τὸ ἄσυλον αὐτὸ τοῦ ἀγγλικανικοῦ πνεύματος, προπύργιον καὶ ναὸν ἐν ταὐτῷ τῶν κλασικῶν παραδόσεων.

Ἡ πρὸς τὸ ὁμηρικὸν ἔπος καὶ τοὺς ἀττικοὺς ῥήτορας ἀγάπη τοῦ ἄγγλου πολιτικοῦ διετηρήθη ἀπαραμείωτος καὶ συνεβάδισε πάντοτε μὲ ὅλας τὰς πράξεις τοῦ βίου του.

Ἐσπούδασεν ὡς ἱστορικὸς καὶ ὡς φιλόσοφος τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Παρὰ τὰς πολιτικάς *του ἀσχολίας* εὗρε τὸν χρόνον νὰ συγγράψῃ τὸ «περὶ Ὁμήρου καὶ Ὁμηρικῆς ἐποχῆς» ἔργον του, καὶ ἕτερον περὶ τῆς «Νεότητος τοῦ κόσμου, τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν».

Ἔχων τὸν Ὅμηρον ὡς ἀφετηρίαν ἠθέλησε *νὰ συνδυάσῃ τὰ* ἱστορικὰ μνημεῖα τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον χωρῶν. Ἐμελέτησε τὸν Ἑλληνικόν, Ἀσιατικὸν καὶ Αἰγυπτιακὸν πολιτισμόν, σχετικῶς πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ καὶ Κύπρῳ σταθμοὺς αὐτῶν.

Ἡ μελέτη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπέδρασεν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ Γλάδστωνος.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου

καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του εἶχεν ἐγκύψει εἰς θεολογικὰς μελέτας. Ἡ θρησκεία εἶχεν ἐμποτίσει τὴν ψυχήν του τόσον ὥστε, ὅταν ἦτο νέος, εἶχε σκεφθῇ νὰ ἐνδυθῇ τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα. Αἱ σκέψεις του ἦσαν πάντοτε ἐστραμμέναι πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα. Κατὰ τὸ 1838, ἐδημοσίευσε τὸ ἔργον του «περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸ κράτος». Τὴν θρησκείαν ἀντιλαμβάνεται ὡς τὴν ψυχὴν τῆς πολιτείας, ὡς μίαν τῶν μεγάλων βάσεων τοῦ κράτους. Ὑπεστήριξε τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ κράτος ὀφείλει νὰ ἔχῃ θρησκείαν καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ἐκκλησίαν. Ἐπίστευεν ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ἀπαραίτητος παράγων τῆς προόδου τῶν λαῶν.

Τὸ χριστιανικὸν αἴσθημα τοῦ Γλάδστωνος ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς του. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔδωσε μίαν ὑπεροχὴν εἰς αὐτὸν καὶ μᾶς τὸν δεικνύει ὡς σύμβολον ἀγνὸν καὶ ἰσχυρὸν εἶναι ἡ θρησκευτικὴ εἰλικρίνεια τῆς πίστεως, ἡ μεγάλη του πεποίθησις πρὸς τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος τοῦ ἐδυνάμωσε τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ὁ Γλάδστων δὲν ἐσυμμερίζετο τὴν προκατάληψιν τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς κατὰ τῆς Ρωσσίας. Ἡ Ρωσσία δι' αὐτὸν ἦτο μία χριστιανικὴ δύναμις ἔχουσα σκοπὸν ἐκπολιτιστικὸν εἰς τὴν ἀπωτέραν Ἀνατολήν.

Ἐπέδειξε πάντοτε ἀπέχθειαν καὶ μῖσος πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ ἱστορία τῶν σχέσεων τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης πρὸς τὸ τουρκικὸν κράτος εἶναι μία ἐπονείδιστος σελὶς ἀπὸ πολιτικὰ αἴσχη.

Εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἡ Ἀγγλία, ὅπως καὶ ἡ Γαλλία, ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Τουρκίας, ἐναντίον τῆς Ρωσσίας. Ὁ Γλάδστων τότε, ἂν καὶ εἶπε τὸ περίφημον «ἀγωνιζόμεθα ὑπὲρ ἀναξίου συμμάχου», ἐν τούτοις ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Τουρκίας. Τὸν κατηγόρησαν δὲ διὰ τοῦτο, ὡς διὰ μίαν ἀνακολουθίαν τῆς πολιτικῆς του ζωῆς, ὅταν ἀργότερα ὑπεστήριξεν ὅτι πρέπει νὰ ἐκδιωχθῇ ὁ Τοῦρκος ἐκ τῆς Εὐρώπης καὶ ὅτι τὸ ὀθωμανικὸν κράτος δὲν ἔχει δικαιώματα ζωῆς. Δικαιολογῶν ὁ Γλάδστων τὴν ἀντίφασίν του αὐτὴν εἶπεν ὅτι αἱ Δυνάμεις πρὶν καταδικάσουν εἰς θάνατον τὴν Τουρκίαν, εἶχον χρέος νὰ προσπαθήσουν νὰ τῆς μεταδώσουν ἕνα ἀνώτερον πολιτισμόν. Ἐκατηγόρησε τὴν Εὐρώπην διότι ἐκ λόγων συμφέροντος κατὰ τὸ 1827, ἄφησεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἓν ἡμιτελὲς ἑλληνικὸν Κράτος, διὰ ν' ἀποδειχθῇ ὅτι «αἱ θύραι τῆς δικαιοσύνης θραύονται, ἀλλὰ δὲν ἀνοίγουν».

Ὁ Γλάδστων ὑπῆρξε μέγας ὡς Ἄγγλος, ἀλλὰ ἐστάθη μεγαλείτερος ὡς ἄνθρωπος.

Εἶχε μίαν συνείδησιν καὶ μίαν ἀντίληψιν παγκόσμιον. Τὰ μεγάλα ἰδανικά του δὲν ἐγνώριζαν γεωγραφικὰ σύνορα, ἦσαν ὑπεράνω διαιρέσεων ἐθνολογικῶν καὶ διακρίσεων πολιτικῶν. Ἠθέλησε νὰ φανῇ φίλος τῶν δυναστευομένων καὶ τῶν ἀδυνάτων, καὶ νὰ ὁδηγηθῇ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς δικαιοσύνης. Διὰ τοῦτο τοῦ ἁρμόζει ὁ στίχος τοῦ Τερεντίου:

Homo sum et nihil humanum a me alienum puto.

* * *

Πολλοὶ δεσμοὶ συνδέουν τὸν Γλάδστωνα πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν 24 Νοεμβρίου 1858 ἔφθασεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὰ παράπονα τῶν Ἰονίων νήσων καὶ μελετήσῃ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν.

Ἡ Ἑπτάνησος ἀπὸ τῆς Παρισινῆς συνθήκης τοῦ 1815, εἶχεν ἀνακηρυχθῇ ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον Ἰόνιον κράτος καὶ εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βρεττανικοῦ στέμματος.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Γλάδστωνος, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἰονίου βουλῆς ἐδήλωσαν, ὅτι ἡ ὑπαγωγή των εἰς τὴν Ἀγγλίαν δὲν ἐδέσμευε τὰς ἐνεργείας των πρὸς ἐπιδίωξιν τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ βουλευτικοὶ ῥήτορες καὶ ἡ δημοσιογραφία ἐν Ἑπτανήσῳ ὑπεδείκνυον ὅτι δὲν ἦτο πολιτικὸν συμφέρον τῆς Ἀγγλίας, ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἡ διατήρησις τῶν Ἰονίων νήσων, παρὰ τὴν ἀρχὴν τῶν ἐθνικοτήτων τὴν ὁποίαν διεκήρυσσε τότε ἡ Ἀγγλία ὑπὲρ τῶν ἄλλων λαῶν, τῶν Ἰταλῶν καὶ Πολωνῶν.

Οἱ Ἑπτανήσιοι ὑπεδέχθησαν τὸν Γλάδστωνα ὡς πρόδρομον τῆς ἑνώσεως.

Ὁ Γλάδστων περιβληθεὶς τὸ ἀξίωμα τοῦ λόρδου μεγάλου ἁρμοστοῦ προσῆλθεν εἰς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν κατὰ τοὺς συνταγματικοὺς τύπους, καὶ ἀπηύθυνε, τὴν 25 Ἰανουαρίου 1859 διάγγελμα περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐν ἰσχύϊ συντάγματος. Ἡ βουλὴ ὅμως ἀπήντησε διὰ προτάσεως ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως.

Ὁ Γλάδστων, συνεπὴς πρὸς τὴν ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεώς του, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Ἰόνιον βουλὴν πλῆρες τὸ σχέδιον τῶν μεταρρυθμίσεων, καὶ ἐδήλωσεν ὅτι αἱ ἐλευθερίαι αἱ ἐγγυηθεῖσαι ὑπὸ τῆς Παρισινῆς συνθήκης τοῦ 1815 καὶ τοῦ Ἰονίου Συντάγματος τοῦ 1817 ἦσαν ἱεραὶ διὰ τὴν Ἀγγλίαν.

Μετὰ ταῦτα διεβίβασε τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ψήφισμα τῆς Ἰονίου βουλῆς ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως.

Οὕτως ἔληξεν ἡ ἀποστολὴ τοῦ Γλάδστωνος, ἡ τελευταία αὕτη ἀπόπειρα πρὸς συνδιαλλαγὴν μετὰ τῆς Προστασίας.

Ὁ Γλάδστων ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθήνας καὶ κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν.

Τὸ ἑπτανησιακὸν ζήτημα ἐπαρουσιάζετο ὑπὸ διπλὴν μορφήν, ἀφ' ἑνὸς ὡς πόθος ἑνώσεως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' ἑτέρου ὡς διαμαρτυρία κατὰ τῶν διοικητικῶν θεσμῶν τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας.

Ὁ Γλάδστων ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐξέθεσε τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῶν πραγμάτων ὡς πρὸς τὰ ἀγγλικὰ συμφέροντα καὶ ὡς πρὸς τὸν ἑνωτικὸν πόθον τῶν Ἑπτανησίων. (Ἴδε: Papers Relative to the Mission of the Right Hon. W. E. Gladstone to the Ionian Islands).

Οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τρόπον ὥστε ἀργότερον νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ περὶ ἑνώσεως πρότασις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Τζὼν Ρῶσσελ.

Ὁ Σπινόζας ἔλεγεν «au lieu de s'indigner des accidents qui nous déplaisent, il est préférable de se les expliquer». Αὐτὸ ἔκαμεν ὁ Γλάδστων ὅταν εἶδεν ὅτι ἀποτυγχάνει ἡ ἀποστολή του εἰς τὴν Ἑπτάνησον. Ἐνόησεν ὅτι ἡ διατήρησις τῆς Ἑπτανήσου ἦτο δύσκολος καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἔκαμε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὸ ἐννοήσουν.

Ὁ Γλάδστων δὲν ἐφάνη συνήγορος μόνον διὰ τὴν ἕνωσιν τῆς Ἑπτανήσου, ἀλλ' εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας. Δὲν ἔπαυσε, κατὰ τὸ 1879-1880, νὰ κατηγορῇ τὰς Δυνάμεις διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἑλλάδος, ἀναλαβὼν δὲ τὴν πρωθυπουργίαν ἠνάγκασε τὴν Τουρκίαν νὰ ὑποκύψῃ, ἀπειλήσας αὐτὴν ὅτι, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ προβῇ εἰς πόλεμον. Καὶ ἂν δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ 13ου πρωτοκόλλου τῆς Βερολινείου Συνθήκης διὰ τοῦ ὁποίου ηὐξάνετο χωρικῶς ἡ Ἑλλάς, τοὐλάχιστον δὲν ἀπωλέσθη τὸ πᾶν, ἀλλὰ ἐδόθη ἡ μικρὰ ἐκείνη γραμμὴ τῆς Ἠπειροθεσσαλίας.

Ὁ Γλάδστων ἐσυνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1850, ὅτε ἡ Ἀγγλία ἀπέκλεισε τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, διότι ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠρνήθη νὰ πληρώσῃ μίαν ὑπέρογκον ἀποζημίωσιν διὰ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν ὁ ὄχλος, ἐκ θρησκευτικῆς δεισιδαιμονίας, εἰς τὸν Ἑβραῖον Πατσίφικον, ὑπήκοον Ἄγγλον.

Ἡ Ἀγγλία ἐνόμισε πάντοτε ὅτι δίκαιον εἶναι ἡ δύναμίς της. Ἡ βία αὕτη τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ Πάλμερστων κατὰ τοῦ μικροῦ καὶ ἀνισχύρου ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐπροκάλεσε κατακραυγὴν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Ἡ Ρωσσία ἀπηύθυνε πρὸς τὴν ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν δριμεῖαν διακοίνωσιν.

Εἰς τὴν βουλὴν τῶν Κοινοτήτων ἠγέρθη συζήτησις, καὶ ὁ Γλάδστων ἐφάνη φίλος τῆς ἐλευθερίας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος. Ὑπέδειξεν ὅτι ἀρετὴ ὑψίστη τῶν κρατῶν, ὡς καὶ τῶν ἀτόμων, εἶναι ἡ ἔντιμος διαγωγή, ἡ συγκράτησις τῶν παθῶν, ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀσθενεστέρους, ὑπεστήριξε τὰς αἰωνίους ἀρχὰς τῆς ἐνώπιον τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἰσότητος τῶν κρατῶν, εἴτε ἰσχυρὰ εἶναι εἴτε ἀδύνατα. Καὶ ὁ Γλάδστων, ὁ ὁποῖος ὠνειρεύθη πάντοτε τὴν πολιτείαν συμβαδίζουσαν μετὰ τῆς θρησκείας, ἀνέκραξε πρὸς τὴν πατρίδα του ὅτι δὲν μετήρχετο χριστιανικὴν πολιτικήν.

Κατὰ τὸ 1875 ὁ Γλάδστων ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς θεολογικάς του σπουδάς. Ἦτο 65 ἐτῶν, καὶ εἶχε 40 ἐτῶν πολιτικὴν ζωήν. Δι' ἕνα κοινὸν θνητὸν θὰ ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἀναμονῆς τοῦ θανάτου, ἀλλὰ διὰ τὸν Γλάδστωνα αἱ μεγαλείτεραι πράξεις τῆς ζωῆς του ἀνῆκον εἰς τὸ μέλλον.

Ὅταν κατὰ τὰς σφαγὰς τῆς Βουλγαρίας ἀνεκινήθη τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα, ὁ Γλάδστων ἠρνήθη τὴν πολιτικὴν παράδοσιν τῆς Ἀγγλίας περὶ διαφυλάξεως τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας. Ὁ Γλάδστων ἑβδομηκονταετὴς τότε, ἐξήγειρε τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἐπολέμησε μὲ ὁρμὴν ὅλους τοὺς ἀντιφρονοῦντας πολιτικούς. Ἠγέρθη ὑπερασπιστὴς τῆς Βουλγαρίας καὶ ἔγραψε τὸ «Bulgarian horrors and the question of the East». Καὶ ὅταν ἡ κοινὴ γνώμη κατεδίκασε τὸν Δισραέλη διὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγγλίας, ὁ Γλάδστων ἦλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὡς ἀρχηγὸς φιλελευθέρου κόμματος.

Ἡ ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων ἐμπεριλείεται εἰς τὰς ἀγγλικὰς προσπαθείας, τῶν ὁποίων ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ συνέδριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου, τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου καὶ τέλος ἡ περίφημος συνθήκη τῆς Κύπρου.

Αἱ ταραχαὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ τὸ Αἰγυπτιακὸν ζήτημα ἀνήκουν εἰς τὴν περίοδον αὐτήν. Ἡ Εὐρώπη εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἀναλαμβάνῃ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατικοὺς τιναγμοὺς τῆς πολεμικῆς ἐποχῆς τοῦ 1859 ἕως 1877, τῆς ἐποχῆς ποῦ τὴν σημαδεύουν τὰ μεγάλα γεγονότα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τῆς Σαδόβας καὶ τοῦ Σεδάν, τῆς ἐποχῆς τὴν ὁποίαν ὀρθῶς ἀπεκάλεσαν περίοδον τῶν ἐθνικοτήτων. Μεγάλαι συμμαχίαι προετοιμάζοντο ὅπως ἐξασφαλίσουν εἰς ἑαυτὰς τὸ uti possidetis καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον τὸ statu quo.

Πρόδρομοι μιᾶς νέας ἐποχῆς διὰ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τῶν μεγάλων Δυνάμεων εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐκδηλοῦνται τὰ συμπτώματα τοῦ ἀποικιακοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Καὶ ἡ πρώτη μάχη συνήφθη εἰς τὴν Αἴγυπτον, εὑρισκομένην ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, καὶ τῆν συγκυριαρχίαν τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἐξερράγη τότε ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀραμπῆ, καὶ τὰ οἰκονομολογικὰ τῆς χώρας ἔδωσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπως πάντοτε, τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπέμβῃ καὶ νὰ βομβαρδίσῃ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ ὁ ἀγγλικὸς στρατὸς εὑρίσκεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Οὕτω ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν Γλάδστωνα ἡ τύχη νὰ προσθέσῃ τὸ ἔξάρτημα τῆς Αἰγύπτου εἰς τὸ Βρεττανικὸν κράτος.

Τὸ κύκνειον ἆσμα του εἶναι τὸ πολιτικόν του φυλλάδιον «περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ τῆς Κρήτης» ὅπου καταλήγει εἰς εὐχὴν ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος τῆς Κρήτης καὶ Κύπρου. Εἶχεν ἤδη ἀποσυρθῆ τῆς πολιτικῆς διὰ νὰ ζήσῃ γαλήνιος ἐν εἰρήνῃ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του. Δὲν ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὴν σιγήν του καὶ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ καταφύγιόν του, εἰμὴ κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1896, ὅταν ὡμίλησε δημοσίᾳ ἐν Λίβερπουλ ὑπὲρ τῆς Ἀρμενίας, καὶ βραδύτερον κατὰ τὸ 1897, ὅταν ὕψωσεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τὴν φωνήν του ἀδυνατισμένην ἤδη ἀπὸ τὸν θάνατον ποὺ ἐπλησίαζεν.

***

Δὲν εἶναι εὔκολον νὰ περικλείσωμεν εἰς ὀλίγας γραμμὰς τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος ἐκυριάρχησε τὸ ἥμισυ τοῦ αἰῶνος του.

Ἡ ἱστορία τοῦ Γλάδστωνος εἶναι ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀγγλίας. Ἔτσι πάντοτε τὰ ὀνόματα τῶν μεγάλων συνδέονται καὶ σημαδεύουν μίαν ἐποχὴν ἢ ἕνα ἔθνος.

Εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς πολιτικῆς του ζωῆς ὁ Γλάδστων ἐνεσαρκώθη τὴν Ἀγγλίαν τῆς ἐποχῆς του. Ὑπῆρξεν ἡ ζωντανὴ συνείδησις τοῦ ἔθνους του καὶ τοῦ καιροῦ του, μία δύναμις τὴν ὁποίαν πάντες ὑπελόγιζον. Ὁ Γλάδστων ἐκυβέρνησε τὴν Ἀγγλίαν, καὶ διὰ τῆς Ἀγγλίας τὸν κόσμον.

Ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατόν του πολλοὶ ἔθεσαν τὸ ἐρώτημα τί μένει ἀπὸ τὸ ἔργον του! Νομοθετικῶς γνωρίζομεν ὅτι σπανίως ὁ πολιτικὸς ἐργάζεται διὰ τὴν αἰωνιότητα. Οἱ νόμοι εἶναι περισσότερον ἐφήμεροι καὶ ἀπὸ τὰ ρόδα τῆς ἀνοίξεως. Ὡς συγγραφεὺς δὲν ἀφίνει κανὲν ἔργον τὸ ὁποῖον νὰ μὴ φοβῆται τὸν χρόνον, καὶ τὴν ρητορικήν του δεινότητα τὴν ἐπῆρε μαζί του εἰς τὸν τάφον.

Ὁ Γλάδστων δὲν ὑπῆρξε μόνον μέγας ἰδεολόγος τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ ἐστάθη καὶ ἐργάτης τῆς πραγματικότητος.

Ὑπῆρξεν ὁ ἀναδιοργανωτὴς τοῦ οἰκονομολογικοῦ συστήματος τῆς Ἀγγλίας. Ἤθελε νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε φόρον τὰ πράγματα τῆς πρώτης ἀνάγκης, νὰ μειώσῃ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἐμμέσων φόρων, νὰ ἐλαττώσῃ τὸ δημόσιον χρέος στηρίζων τὸν τρόπον τῆς ἐξοφλήσεως ἐπὶ μιᾶς ἀναλλοιώτου βάσεως.

Ὡς οἰκονομολόγος ὁ Γλάδστων ἀνῆκεν εἰς τὴν δημοσιονομικὴν ἐκείνην σχολὴν ἡ ὁποία θεωρεῖ κάθε ὑπερβολικὸν φόρον ὡς προσβολὴν κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν οἰκονομίαν ὡς πρὸς μέγιστον καθῆκον τοῦ διαχειριζομένου τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον. Ἐγνώριζε νὰ οἰκονομῇ τὰς ἠθικὰς πρὸς τὰς ὑλικὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας. Αἱ οἰκονομικαί του ἀρχαὶ δὲν εἶναι μόνον καλὴ πολιτική, ἀλλὰ ἐν ταὐτῷ καὶ ὑπέροχος ἠθική, διότι ἐπολέμησε τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ τὰ προστατευτικὰ συστήματα. Ἐτόλμησε νὰ ἀνυψώσῃ τὸ οἰκοδόμημα τῶν οἰκονομικῶν του μεταρρυθμίσεων διότι ἐπίστευεν ἀκραδάντως εἰς τὴν στερεότητα τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν τῆς Ἀγγλίας.

Εἶπον ὅτι ὁ Γλάδστων δὲν ἔτρεφε μεγάλην ἀγάπην διὰ τὰ ζητήματα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Κατηγόρησαν δὲ ὡς μίαν ἔλλειψιν τοῦ πολιτικοῦ του βίου τὴν ἀνεπάρκειάν του εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν παρεῖχε μεγάλην προσοχὴν διότι τὸ πνεῦμά του ἦτο ἀπησχολημένον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν, καὶ τοῦ ἔλειπεν ἡ διπλωματικὴ εὐκαμψία. Καὶ ὅμως ὑπ' αὐτὸν συνετελέσθη ἡ κατοχὴ τῆς Αἰγύπτου διὰ τῆς ὁποίας ἐξησφαλίσθη ἡ πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδός, καὶ παρεσκευάσθη τὸ ὁρμητήριον τῆς μελλούσης ἐπικρατήσεως τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς ἐνδοτέρας Ἀφρικῆς.

Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀναδεικνύει τὸν Γλάδστωνα ὑπέρτερον παντὸς ἄλλου συγχρόνου του πολιτικοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἡ ἀσάλευτος πεποίθησίς του εἰς τὰς ἠθικὰς ἀρχὰς συνδυαζομένη μὲ τὰ μεγάλα ἰδανικά του. Τὸ ἔργον του δὲν ἐθεμελιώθη ἐπὶ μυριονέκρων μαχῶν, ὅπως τὸ ἔργον τοῦ Βίσμαρκ. Ἀλλὰ ὁ Γλάδστων εἶναι μορφὴ ἀνωτέρα τοῦ Βίσμαρκ, πλέον εὐρεῖα, χριστιανική, παγκοσμία. Ὁ Βίσμαρκ ἐφρόντισεν ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν πατρίδα του, καὶ εἶναι μέγας μόνον διὰ τὴν Γερμανίαν.

Ὁ Γλάδστων ὑπῆρξεν ἐχθρὸς τῆς συνθηματικῆς πολιτικῆς, ξυλοκόπος εἰς τὸ μέγα δάσος τῶν ἀνθρωπίνων προλήψεων, ἐργάτης τοῦ μέλλοντος ἀνοίγων τὸν δρόμον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Δι' αὐτὸν ἡ ἰδέα εἶναι ὁ σπόρος τοῦ ἔργου.

Ὅσοι παρηκολούθησαν τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ πολιτικοῦ του βίου, εἶδον πάντοτε τὸν Γλάδστωνα νὰ ἐνθουσιάζεται διὰ τὰς μεγάλας ἰδέας τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος, ἀκόμη καὶ πρὸς βλάβην τῆς ψυχρᾶς λογικῆς. Διὰ τοῦτο, ἀνάμεσα εἰς τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ τοὺς ἀγῶνας ἡ μορφή του αἴρεται εἰς μέγα ὕψος ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀνίκανον πολιτικὴν ματαιοδοξίαν τῶν ἄλλων συγχρόνων του.

Δὲν γνωρίζω ἄλλον πολιτικόν, ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ ἀνεπτυγμένας ὡς ὁ Γλάδστων τὴν αὐστηρότητα τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν εὐρύτητα τῆς ἰδέας καὶ τὴν βαθεῖαν συνείδησιν τῶν πραγμάτων.

Ἐστράφη πάντοτε γύρω ἀπὸ ἓν ἰδανικὸν ἀνυψούμενος πρὸς τοὺς εὐρυτέρους ὁρίζοντας τοὺς ὁποίους ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ συνείδησις ἑνὸς πολιτικοῦ. Ἦτο δημοκράτης τὴν καρδίαν καὶ ἀριστοκράτης τὸ πνεῦμα.

Παρετήρησαν ὅτι ὁ Γλάδστων δὲν ἐφάνη πάντοτε σταθερὸς εἰς τὰς πολιτικάς του σχέσεις. Καὶ φαίνεται παράδοξον πῶς δὲν ἐνυπάρχει εἰς αὐτὸν ἡ ἐξάρτησις τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν ἀρχήν.

Δικαιολογεῖται ὅμως ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἀνεξάρτητοι εἶναι ὅσοι μεταβάλλουν συχνότερον ἰδέας, ὅσοι ὁδηγὸν εἰς τὰ ἔργα των ἔχουν τὴν διαρκῶς μεταβαλλομένην ἐργασίαν τῆς σκέψεως καὶ ὄχι μόνην τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων ἡ ὁποία ἐπιβάλλεται εἰς τὰς ἀσθενεῖς θελήσεις. Οὕτω ὁ Γλάδστων εἶναι τὸ σπάνιον ἐκεῖνο εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος θέλει νὰ γνωρίζῃ διὰ νὰ δρᾷ. Καὶ διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν μίαν λατινικὴν φράσιν εἶναι «vir natus rebus agendis». Δὲν ὀπισθοδρομεῖ ποτὲ εἰς τὸν πολιτικόν του δρόμον ἀλλὰ πάντοτε παρακάμπτει. Ἀφίνει ἓν κόμμα διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἰδανικόν του, ἐγκαταλείπει ἕνα σύστημα διὰ νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὴν ἀρχήν του. Ὁ δείκτης τῶν περιστάσεων ἐσημείωσε τὰ στάδια τῆς πολιτικῆς του ζωῆς.

Ὁ Γλάδστων δὲν ἀνήκει εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν δημιουργικῶν πνευμάτων ποὺ σπείρουν τὰς ἰδέας ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ βλαστήσῃ τὸ ἔργον.

Εἶναι μία συνείδησις μεγάλη καὶ ὑψηλή, μία ὑπέροχος μορφὴ ἡ ὁποία ὁμοιάζει κάπως μὲ σύμβολον, ὅπως ὅλαι αἱ μεγάλαι μορφαί.

Καὶ τὸ οἰκονομολογικόν του ἔργον εἶναι ὅμοιον μὲ ὑψηλὴν δρῦν ὁποὺ ἔχει ἁπλωμένας τὰς ρίζας της εἰς τὸ πολιτικὸν ἔδαφος καὶ ἀπορροφᾷ ὅλους τοὺς χυμοὺς τῶν ἀρχαίων βλαστήσεων, τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων, καὶ εἰς τοὺς κλάδους της ψιθυρίζουν ὅλαι αἱ φωναὶ τοῦ ἀγγλικοῦ μέλλοντος.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Ο ΓΛΑΔΣΤΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

[Ἔδειξε τόσην ἀγάπην καὶ συμπάθειαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὁ Γλάδστων, καὶ τόσα ἔχομεν τεκμήρια τούτου. Ἀλλ' ἐξέχουν ἀπ' ὅλα ὑψηλότερα αἱ θερμαί του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐνέργειαι, ὅταν ἐτέθη ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ ζήτημα τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας. Εἰδικῶς διὰ τὸ ζήτημα ἐκεῖνο καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ φιλελληνικὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου Ἄγγλου ὁμιλεῖ ὁ συνεργάτης μας κ. Ἀνδρ. Μ. Ἀνδρεάδης εἰς τὴν ἑξῆς μελέτην του, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ἐπίτηδες διὰ τὰ «Παναθήναια» — ἀσχέτως πρὸς τὸν πανηγυρικόν του λόγον, τὸν ἐκφωνηθέντα εἰς τὸν «Παρνασσόν», κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς γεννήσεως τοῦ Γλάδστωνος.]

Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων» ἀναμφιβόλως ἐνθυμοῦνται ποία ἦτο ἡ θέσις τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος ὅτε αἱ ἐκλογαὶ τοῦ Ἀπριλίου 1880 ἐπανέφερον εἰς τὸ Κοινοβούλιον τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καταπληκτικὴν φιλελεύθερον πλειονοψηφίαν.

Δύο ἔτη σχεδὸν εἶχον παρέλθῃ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Βερολινείου Συνθήκης, ἐν ᾧ δὲ ὅλαι αἱ ἄλλαι διατάξεις τοῦ διεθνοῦς τούτου χάρτου εἶχον ἐκτελεσθῆ, τὸ πρωτόκολλον δι' οὗ παρεχωρεῖτο τῇ Ἑλλάδι ἡ Θεσσαλία καὶ τμῆμα τῆς Ἠπείρου, ἔμενε χάρτης ἄγραφος.

Ἡ Πύλη, ἐπωφελουμένη τῆς ἐλλείψεως καταναγκαστικῆς ῥήτρας, προέβαλε τὸν προαιρετικὸν ὡς ἔλεγε χαρακτῆρα τοῦ πρωτοκόλλου, ἵνα ἀρνηθῇ τὴν ὑπογραφήν της. Ἐνίσχυον δ' αὐτὴν ἐν τῇ ἀρνήσει ἡ στάσις τῶν Δυνάμεων, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Βηκονσφῆλδ καὶ τοῦ Σαλισβουρῆ, οἵτινες εἰς τὰς αἰτήσεις τῆς πιστῆς τῆς Ἑλλάδος προστάτιδος Γαλλίας ἀντέτασσον τὰ συμφέροντα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἡμᾶς δὲ παρηγόρουν δι' ἐλπίδων αἰσιωτέρου μέλλοντος. Ὅπως ἔλεγεν ὁ Brunswick, συγγραφεὺς γνωστοῦ συγγράμματος περὶ τοῦ Βερολινείου συνεδρίου, οἱ ἐν ἀρχῇ τοῦ συνεδρίου ὡς πάτρωνες τῆς Ἑλλάδος ἐμφανισθέντες ἔθαπτον νῦν αὐτὴν ὑπὸ σωρείαν ἀνθέων.

Ἡ κατάστασις συνωψίζετο ἐπίσης ὡς ἄριστα ἐν τῷ γνωστῷ ἐπιγράμματι τοῦ Ραγκαβῆ:

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει παρελθὸν καὶ τὸ γνωρίζει ὅλ' ἡ γῆ·
Καὶ μέλλον ἔχει ἡ Ἑλλὰς ὁ Βηκονσφῆλδ τ' ὁμολογεῖ.
Πλὴν παρελθόντος μεταξὺ καὶ μέλλοντος ζητεῖ παρόν,
Ὀλίγην Κρήτην, Ἤπειρον... Αἴ, τὸν κακόν της τὸν [καιρόν.

Τὸ ἐπίγραμμα ἦτο εὐφυές. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ εὐφυέστατα τῶν ἐπιγραμμάτων ἠδύναντο νὰ παρηγορήσωσι τὸν Ἑλληνισμόν, ὅστις συνῃσθάνετο ὅτι περιορισμὸς εἰς τὰ ὅρια τοῦ 1832 μετὰ τὸν Ἅγιον Στέφανον καὶ τὸ Βερολῖνον, *ἦτο αὐτόχρημα καταδίκη εἰς θάνατον διὰ μαρασμοῦ*, ὅστις ἔβλεπε ματαιουμένας τὰς πότε ἐν Πρεβέζῃ καὶ πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνοτουρκικὰς συνδιασκέψεις καὶ ὅστις ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἐφ' ὅσον παρῆρχετο ὁ χρόνος, καὶ ἐξητιμίζετο ἡ μελάνη δι' ἧς ἐγράφη τὸ δέκατον τρίτον πρωτόκολλον, ἐπὶ τόσον αἱ Δυνάμεις θὰ εὕρισκον λόγους ἢ προφάσεις νὰ ζητῶσιν ἔτι χαλαρώτερον παρὰ τῆς Πύλης τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Ἀρχομένου τοῦ 1880 πᾶσα ἐλπὶς ἐφαίνετο ἀπολεσθεῖσα, ὅτε ἐνέσκηψεν ἐπὶ τῆς ὑπνωττούσης διπλωματικῆς σκηνῆς, ὡς νέος θεὸς ἐκ μηχανῆς, περιβεβλημένος ὑπὸ τῆς αἴγλης καταπληκτικοῦ ἐκλογικοῦ θριάμβου, ὁ ἥρως τοῦ Μιδλόθιαν, ὁ William Ewart Gladstone.

Κατὰ τὰ ἓξ ἔτη τῆς ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως ἀπομακρύνσεώς του «κυρία ἐνασχόλησις τοῦ βίου του» — μεταφράζω τοὺς ἰδίους του λόγους — ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1876 γράφει τὸ φυλλάδιον «Βουλγα-

ρικαὶ θηριωδίαι» καὶ τὴν μελέτην «Ὁ Ἑλληνικὸς Παράγων ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Προβλήματι».

Κατὰ τὸ 1877 ἔλαμβανε τὸ θάρρος νὰ πλεύσῃ κατὰ τοῦ ἐξηγριωμένου ῥεύματος τοῦ ἀντιρρωσισμοῦ καί, ὑβριζόμενος ἐν ταῖς ὁδοῖς, νὰ πολεμήσῃ τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ Βηκονσφήλδ, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ζητήματος μετενεγκὼν τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα ἦρε τὴν προμνησθεῖσαν ἀπρόοπτον ὅσον καὶ τελείαν νίκην.

Καθ' ὅλην τὴν ἐκλογικὴν περίοδον δὲν ἔπαυσε καταγγέλων τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, πρώτη δέ του μέριμνα ἀνελθόντος εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπῆρξε ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διατάξεων τῆς Βερολινείου συνθήκης τῶν ἀφορωσῶν εἰς τὰ δύο μικρὰ κράτη.

Τὸ ἀδάμαστον φρόνημα ἑνὸς καὶ μόνου ἀνδρός, ὅπερ πρὸ μικροῦ ἴσχυσε ν' ἀνατρέψῃ τὰς πατροπαραδότους τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ περὶ Ἀνατολῆς ἰδέας, κατώρθωσε μετ' ἴσης ταχύτητος νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν ὄψιν τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ διπλωματία, ἣν ὁ Ροΐδης ἐν μιᾷ τῶν θαυμασίων του ἐνιαυσίων ἐπιθεωρήσεων παρέβαλε πρὸς «κλίβανον ἀενάως θερμαινόμενον καὶ οὐδὲν σχεδὸν κατορθώνοντα νὰ ἑψήσῃ», αἰδουμένη πλέον διὰ τὴν ἰδίαν της ἀδυναμίαν, ἔπεμψε τοὺς ἀρίστους τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς καὶ πάλιν εἰς Βερολῖνον.

Ἡ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς Πρωσσίας συνελθοῦσα τῇ 16 Ἰουνίου 1880 συνδιάσκεψις, ἀφ' οὗ οὐδὲ κἂν ὑπὸ σημείωσιν ἔλαβε διαμαρτυρίαν τῆς Πύλης, ἐξέδιδεν, ἐντὸς μηνός, ἀπόφασιν ἧς ἡ οὐσιωδεστέρα διάταξις ἐπεδίκαζε τῇ Ἑλλάδι πᾶσαν τὴν Θεσσαλίαν, τοῦ Ὀλύμπου συμπεριλαμβανομένου, ἐν Ἠπείρῳ δὲ τὰ ἐντεῦθεν τοῦ Θυάμιδος, τὴν Πρέβεζαν, τὰ Ἰωάννινα, τὸ Μέτσοβον.

Παλαιὸς Ἀθηναῖος, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Mezières, ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ ἣν ἀφιέρωσεν ἐν τῷ Παρισινῷ *Χρόνῳ* εἰς τὰς ἄρτι δημοσιευθείσας *Διπλωματικὰς ἀναμνήσεις* ἑτέρου φίλου τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Κόμητος de Mouy, ὑπενθυμίζει μετὰ πόσης χαρᾶς ἡ διακοίνωσις τῆς 16 Ἰουλίου ἐγένετο δεκτὴ ἐν Ἀθήναις.

Ἡ χαρὰ αὕτη ἦτο δικαιολογημένη, διότι αἱ γενόμεναι παραχωρήσεις, ἐὰν δὲν ἰσοφάριζον τὰς εἰς ἄλλον, προνομοῦχον ὡς ἔκτοτε κατεδείχθη, λαὸν γενομένας, ἦσαν τοὐλάχιστον ἀρκούντως λόγου ἄξιαι καθ' ἑαυτάς, ἡ δὲ νέα ὁροθεσία, ἀρίστη ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως, ἐξησφάλιζε τοὺς ἐλευθερουμένους ἀπὸ τῶν δοκιμασιῶν ἐκείνων αἵτινες φεῦ τοῖς ἐπεφυλάσσοντο, δεκαεπτὰ ἔτη βραδύτερον.

Ἐὰν ἔκτοτε ἡ γραμμὴ τόσον δεινῶς ἠκρωτηριάσθη, ἐὰν τὰ Ἰωάννινα, ἡ κατὰ τὴν δουλείαν πρωτεύουσα τοῦ νοτιοδυτικοῦ ἑλληνισμοῦ ἔμεινε πρωτεύουσα βιλαετίου, ἐὰν τῆς Θεσσαλίας μᾶς ἐδόθησαν «οἱ ἀγροὶ ἀλλ' ὄχι οἱ προμαχῶνες», διὰ τοῦτο δὲν εὐθύνεται ὁ μέγας γέρων. Ἐπὶ μῆνας ἠγωνίσθη, καὶ μόνον ὅταν ἐπείσθη ὅτι τελείως ἀπεμονώθη, μᾶς συνεβούλευσε καὶ αὐτὸς νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὸ πεπρωμένον.

Ἀνὴρ οὗ εἶμαι εὐτυχὴς ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα τὸ ὄνομα, ὃν περιβάλλει ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ ἀγάπη παντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ ὅστις, ἐὰν δὲν εἶναι, ὡς ἐλέχθη ἐν στιγμαῖς δικαιολογημένης ἀπογνώσεως, ὁ τελευταῖος τῶν Φιλελλήνων, εἶναι ὁ θερμότερος καὶ ὁ χρησιμώτατος φίλος τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σὶρ Κάρολος Dilke, ἔλεγε ἀγορεύων πρὸ τῶν ἐκλογέων του ἐν Chelsea κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1882.

«*Ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἔλαβον ὀλιγώτερα ἢ ὅσα ἐπεθυμοῦμεν καὶ ἠλπίζομεν, δὲν πταίομεν ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ κ. Βαρθελεμύ, ὅστις, ἀφ' οὗ τῆς ναυτικῆς κατὰ τῆς Τουρκίας διαδηλώσεως συμμετέσχεν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπεκταθῇ βραδύτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἴφνης ἐγκατέλιπε τὴν εὐτολμοτέραν καὶ ἠσπάσθη τὴν ἀτολμοτέραν πολιτικήν*».

Οἱ λόγοι τοῦ Σὶρ Charles Dilke, εἰς οὓς προσδίδει ἰδιαίτερον κῦρος ἡ ἰδιότης τοῦ ῥήτορος — ἦτο τότε ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν — δὲν σημαίνουσιν ὅτι ὁ κ. Βαρθελεμὺ Σαὶντ-Ἱλαίρ, στὰς ἀντιμέτωπος τῆς ὅλης Εὐρώπης, ἠμπόδισε αὐτὴν νὰ μᾶς δώσῃ τὰ Ἰωάννινα. Ἔχουσιν ἔννοιαν ἄλλην, τὴν ἑξῆς. Ὁ Γλάδστων ἐγνώριζεν ὅτι πρότασις μέτρων ἐκβιαστικῶν κατὰ τῆς Τουρκίας θὰ ἐγίνετο λίαν ψυχρῶς δεκτὴ ὑπὸ τῶν κρατῶν τῆς τριπλῆς συμμαχίας, ὑπελόγιζεν ὅμως ἐπὶ τῆς ἀρωγῆς τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Γαλλίας.

Καὶ ἡ μὲν Ρωσία, ἂν ἐφάνη λησμονήσασα καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν μας ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ, ἐπανῆλθεν ἐκλιπόντος τοῦ Ἰγνάτιεφ εἰς παλαιοτέρας καὶ εὐγενεστέρας παραδόσεις, εἰς ἃς ἔμεινεν πιστὴ μέχρι τέλους, ζητήσασα μάλιστα καὶ ἐν Βερολίνῳ (τὸ 1880) νὰ ἐπεκταθῶσι τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ πέραν τοῦ Θυάμιδος ἢ Καλαμᾶ. Τοῦτο, δ' εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονήσωμεν.

Ἀλλ' ἡ ἐγκατάλειψις ὑπὸ τοῦ Βαρθελεμὺ Σαὶντ-Ἱλαὶρ τῆς πολιτικῆς τῶν προκατόχων του Waddington καὶ Φραισσινέ, δηλαδὴ διὰ νὰ λάβωμεν τὴν οὐσίαν, τῆς πολιτικῆς τοῦ Γαμβέττα, ἡ γεροντική του ἐπιμονὴ ὅπως θεωρηθῇ ἡ ἐν Βερολίνῳ συνδιάσκεψις ὡς «ἁπλῆ μεσολάβησις» (sic), ἦτο πρᾶγμα τοσοῦτον μᾶλλον ἀπρόοπτον, καθ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ Γαλλία εἶχεν ἀναφανῇ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ἡμιεπίσημος ἀντιλήπτρια τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Γλάδστων εἶχεν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας της ὅπως ἀποστομώσῃ τοὺς ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ δριμεῖς ἐπικριτὰς τῆς ἐξωτερικῆς του πολιτικῆς.

Τόσον δὲ βαρέως ἔφερεν ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία τὴν μεταστροφὴν τοῦ Βαρθελεμύ, ὥστε ἡ

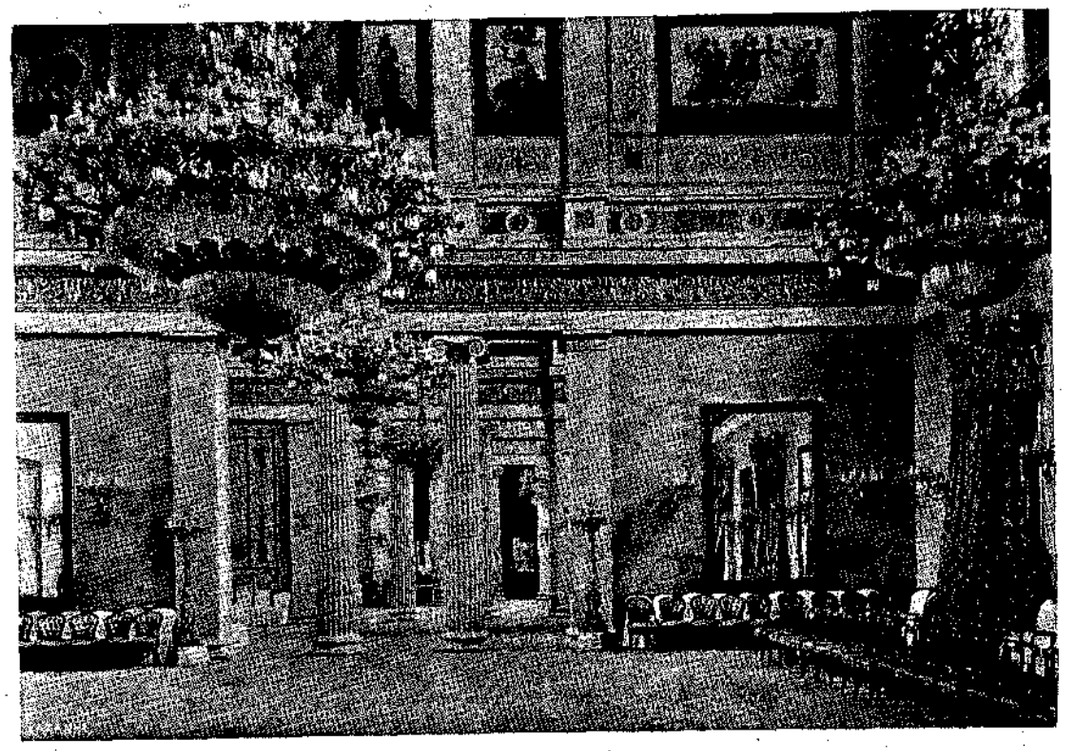

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΥΡΚΑΪΑΝ ΤΩΝ ΑΝΑΚΤΟΡΩΝ — Ἡ αἴθουσα τοῦ χοροῦ μὲ τοὺς περιφήμους πολυελαίους, ὅπως ἦσαν πρὸ τῆς καταστροφῆς.

δημοσίευσις ἐν τῇ Κυανῇ Βίβλῳ τοῦ 1880 μερικῶν ἐγγράφων καταδεικνυόντων τὸ ἀλλοπρόσαλλον τοῦ ἀνδρός, ἐθεωρήθη ὡς οὐχὶ τυχαία. Ἱστορικὸς δὲ διαπρεπὴς ὁ κ. Δεβιδούρ, ἐν τῇ Διπλωματικῇ του Ἱστορίᾳ τοῦ 19ου αἰῶνος, ἀποδίδει εἰς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα τὴν ψύχρανσιν τῶν τέως ἐγκαρδίων ἀγγλογαλλικῶν σχέσεων, ἥτις ἐξεδηλώθη ἔτι σαφέστερον ὅτε (πρὸς μεγάλην ἄλλως ζημίαν της) ἡ Γαλλία ἠρνήθη νὰ συμμεθέξῃ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου.

Ὁπωσδήποτε, φαίνεται πικρὰ εἰρωνεία, καὶ ὅμως εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ἐὰν δὲν ἐγίνετο ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ὁ μεταφραστὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ ἐλευθερία θὰ ἔφθανε τοὐλάχιστον εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πατρίδος τοῦ Σταγειρίτου.

Ἀλλ' ἡ σκέψις αὕτη ἀφορῶσα προσωπικῶς ἓν ἄτομον δὲν δύναται νὰ ἐλαττώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην ἣν πᾶς Ἕλλην ὀφείλει νὰ αἰσθάνεται πρὸς τὴν πατρίδα ἐκείνου. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἄνευ τῆς Γαλλίας τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα δὲν ἤθελε ἴσως γεννηθῇ ἐν τῷ συνεδρίῳ τοῦ 1878, πάντως δὲ δὲν ἤθελε διατηρηθῇ ἐν ζωῇ μέχρι τοῦ 1880. Ὁ δὲ Γλάδστων ἔσχε μὲν τὴν δύναμιν νὰ τὸ σώσῃ, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶχε ἐκείνην νὰ τὸ ἀναστήσῃ. Ἡ δ' εὐγνωμοσύνη ἡμῶν πρὸς τὴν Γαλλικὴν δημοκρατίαν[1] ἀποτείνεται ἐπίσης πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγνοτέρου καὶ ὑψηλοτέρου της ἀντιπροσώπου.

Ἡ εὐγνωμοσύνη αὕτη ἐξεδηλώθη πολλαπλῶς ἐπὶ τῷ προώρῳ αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον συμβάντι, θανάτῳ, οὗ τὸ ἄκουσμα δικαίως ὁ Τρικούπης ἐχαρακτήρισεν ἐπισήμως ἐν τῇ Βουλῇ ὡς «εἴδησιν ἀπαισίαν». Οἱ λόγοι δὲ τῆς εὐγνωμοσύνης ταύτης συνωψίσθησαν ἐπὶ τῇ αὐτῇ εὐκαιρίᾳ ὑπὸ τοῦ δαιμονίου καλάμου τοῦ Ἀλεξάνδρου Βυζαντίου, ὡς ἑξῆς:

«Τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα, ἔγραφεν ὁ Βυζάντιος, δὲν ἐλύθη μὲν ὑπὸ τοῦ Γαμβέττα, ἐδημιουργήθη ὅμως ὑπ' αὐτοῦ, φρίττει δέ τις ἀναλογιζόμενος ὁποία θὰ ἦτο ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐὰν τὸ Συνέδριον τοῦ Βερολίνου δὲν

[1] Τὸ βασιλικὸν κόμμα, ἐπιλῆσμον τῶν παραδόσεων Καρόλου Γ' καὶ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἐπολέμει τὴν ἀνατολικὴν πολιτικὴν τοῦ Γαμβέττα ὡς ἀσύνετον καὶ ριψοκίνδυνον. Ἐδημοσιεύθησαν φυλλάδια μὲ ἐπιγραφήν: Gambetta c' est la guerre, καὶ παντοῖαι ἐχαλκεύθησαν κατὰ τοῦ μεγάλου ῥήτορος συκοφαντίαι.

ἀνεγνώριζε τὸν ἰδεώδη ἐκεῖνον τίτλον, εἰς ὃν βραδύτερον ἔδωκε σάρκα καὶ ὀστᾶ ἡ εἰς τὰ πράγματα ἔλευσις τοῦ Γλάδστωνος».

Αἱ γραμμαὶ αὗται ἐγράφησαν τὴν ἑπομένην τοῦ θανάτου τοῦ Γαμβέττα. Πανηγυριζομένης τῆς ἑκατοστῆς ἐπετείου τῆς γεννήσεως τοῦ Γλάδστωνος, ἃς συνενώσωμεν ἅπαξ ἔτι ἐν τῇ εὐγνώμονι συνειδήσει τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰ ὀνόματα δύο ἀνδρῶν, ὧν ἡ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπη καὶ συμπάθεια, ἐκτάκτως εὐεργετικὴ ἐν τῷ παρελθόντι, ἀποτελεῖ σπανίαν ἐνθάρρυνσιν καὶ διὰ τὸ μέλλον.

ΑΝΔΡ. ΜΙΧ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

ΠΕΤΑΓΜΕΝΟ ΚΟΥΡΕΛΙ

Τὸ νερόχιονο πέφτει σιγὰ-σιγά. Ὁ ἁμαξᾶς μὲ τὰ χέρια χωμένα στὴν τζέπη καὶ μὲ τὸ γιακὰ σηκωμένο ἕως τ' αὐτιὰ περπατεῖ ἀπάνω κάτω στὸ πεζοδρόμιο. Τουρτουρίζει ἀπὸ τὸ κρύο. Ὡς καὶ τἄλογα ἀκουμποῦν τὰ κεφάλια τους τῶνα μὲ τἄλλο γιὰ νὰ ζεσταθοῦν. Ὁ δρόμος εἶναι ἔρημος.

Σὲ λίγο ὁ γέρω Ἀπόμαχος κατεβαίνει τὰ μαρμαρένια σκαλιά, κρατῶντας στὰ χέρια του ἕνα παιδάκι νεκρό. Τὸ βάζει στὴ νεκροφόρα μὲ τὴν εὐκολία ἀνθρώπου συνειθισμένου σὲ τέτοια δουλειά.

Ὁ ἁμαξᾶς εὐθὺς ἀνεβαίνει στὴ θέσι του. Κανένας δὲ θ' ἀκολουθήσῃ.

***

Εἶναι ὀρφανό; Μακάρι νὰ ἦταν. Ὁ πατέρας του δὲν ξέρει ἂν ἔχει παιδί. Ἅμα γεννήθηκε χαμογέλασε τῆς μητέρας του· αὐτὴ ὅμως οὔτε τὸ κύτταξε, ἔγνεψε μόνο τῆς μαμμῆς καὶ τῆς εἶπε στ' αὐτὶ βιαστικά:

— Στὸ Βρεφοκομεῖο... νὰ τὸ ρίξετε... γρήγορα!

Πάλι καλλίτερα ἀπὸ τὴ μάννα της ποὺ ἤθελε νὰ τὸ πνίξῃ.

***

Ὁ ἁμαξᾶς ἑτοιμάζεται νὰ χτυπήσῃ τὰ ἄλογα.

— «Στάσου καϋμένε μιὰ στιγμή! (φωνάζει μιὰ παχειὰ παραμάνα ποὺ κατεβαίνει τρεχάτη ἀπ' τὴ σκάλα») «εἶναι ντροπὴ νὰ πάῃ ἔτσι.»

Καὶ τοῦ βάζει στὸ κατακίτρινο χεράκι του ἕνα μικρὸ μισομαραμένο τριαντάφυλλο.

Τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο του χάϊδι.

Τὰ ἄλογα ξεκίνησαν. Ἡ νεκροφόρα σιέται. τὸ μικρὸ μόλις φαίνεται πῶς εἶναι μέσα.

— Ἄχ! ἦ κακούργαις! φωνάζει ἡ παραμάνα μὲ περισσότερο θυμὸ παρὰ μὲ λύπη, καὶ φεύγει καὶ αὐτὴ χουχουλίζοντας τὰ χέρια της γιὰ νὰ τὰ ζεστάνῃ.

ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τὴ Λαμπρή τους καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ Ραμαζάνι τους.—Ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γρηὰ κλησάρισσα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, σὰν ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνάσταση καὶ ἀπόλυσε ἡ ἐκκλησιά, κλείστηκε στὸ κελλί της μέσα, διπλαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της, ἔβαλε — γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ — ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτσέρι της γεμάτο μὲ ὅλο της τὸ νοικοκυριό· γιατὶ τὸ τούρκικο ξεφάντωμα μποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω της.

Ἔξαφνα χτυπᾷ ἡ πόρτα της τρεῖς φοραίς, τάκ τάκ τάκ... Ἄλλαις τρεῖς φοραὶς χτύπησε κ' ἡ καρδιὰ τῆς γρηᾶς κλησάρισσας.

— Ἂν εἶσαι Χριστιανὸς νὰ σὲ πολυχρονάῃ ὁ Μεγαλοδύναμος, κι' ἂν εἶσαι Τοῦρκος πάλι καλῶς ὥρισες.

— Ἄνοιξε γλίγωρα γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι, ἐγὼ εἶμαι!

— Μπά!; ἐσὺ εἶσαι γειτόνισσα; καὶ τί γυρεύεις τέτοιαν ὥρα;!

... Ἡ πορτίτσα τοῦ κελλιοῦ ἀνοίγει. Τὸ κατάλευκο κούφταλο, ἡ κλησάρισσα, ὑποδέχεται τὸ κατάμαυρο σκέλεθρο, μιὰ γρηὰ Ἀραπίνα φιλενάδα της, ποὺ καθότανε μέσα σὲ κάτι χαλάσματα τῆς γειτονιᾶς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε.

Ἡ Ἀραπίνα μιλεῖ πρώτη.

— Τόρα ποὺ σύχασ' ὁ κόσμος ὅλος, κ' οἱ χαροκόποι τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τους, ἦρθε κ' ἐμένα ἡ ἀράδα μου νὰ γιορτάσω τὸ ραμαζάνι μου στὸ τρυπόσπιτό μου μέσα. Ἔκαμα ν' ἁπλώσω ἀπάνω σὲ κάτι πέτραις τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων ποὺχα σ' ἕνα χαρτὶ τυλιγμένα, καὶ τότες σὲ συλλογίστηκα, ζάβαλη γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ κελλί σου, ξημερόνοντας ἡ Λαμπρή σας· σὲ ψυχοπόνεσα, τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια καὶ εἶπα μέσα μου: «κακόμοιροι Χριστιανοί! σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωχοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχισμένοι σεῖς, γιατὶ γινήκατε δοῦλοι στὸν ἴδιο τὸν τόπο ποὺ μιὰ φορὰ ἤσαστε ἀφεντικά. Ἂς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσωμε μαζί, αὐτὴ τὴ Λαμπρή της κ' ἐγὼ τὸ ραμαζάνι μου. Ξεκίνησα καὶ ἦρθα».

Κι' ἀκούμπησε τὸ μικρό της δέμα ἀπάνω στὸ τρικλὸ τραπεζάκι τοῦ κελλιοῦ.

Σηκώνεται τότες γελαστὴ ἡ κλησάρισσα καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασσέλα της. Βγάζει ἕνα κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ δίνει στὴν Ἀραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκείνη μ' εὐχαρίστησι μεγάλη, σηκόνει τὸ χέρι της ψηλά, καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω-γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ, καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα περίφημο πρᾶμμα.

Ἡ γρηὰ κλησάρισσα ἔρχεται σιγὰ-σιγὰ καὶ κάθεται κοντά της, καὶ ἔξαφνα κάνει τσᾶκ! μία, καὶ τῆς τὸ σπάζει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ ποὺ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο της τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλοια γιὰ τὸ κατόρθωμά της.

Τὸ λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει. Τὸ κελλὶ εἶναι μισοσκότεινο. Ζυγόνουν κοντὰ-κοντά, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικὰ κεφάλια, κάτασπρο τὸ ἕνα, κατάμαυρο τἄλλο, καὶ φιλιοῦνται.

Δ. ΓΡ. Κ.

Η ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΣΟΦΩΝ

Ἐνασχολούμενος ἀπό τινος χρόνου εἰς ἐργασίαν τινὰ σχετιζομένην πρὸς τὸ ἀρχαῖον θέατρον, εὑρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μελετήσω δεκάδας τινὰς σχετικῶν ἔργων τῶν νεωτέρων σοφῶν τῶν δύο κόσμων μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι, κολυμβῶν ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς τὰ πελάγη τῆς ἐπὶ χιλιάδων σελίδων διακεχυμένης σοφίας, θὰ ἐξηρχόμην κάποτε, ἂν ὄχι σοφώτατος, ὡρισμένως ὅμως σοφός. Ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μακροχρονίου αὐτοῦ λουτροῦ εἰς τὰ νάματα τῆς σοφίας, θὰ τὸ τηρήσω ἐπὶ τοῦ παρόντος μυστικόν, ἂν καὶ εἰμπορεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ ν' ἀποκαλυφθῇ ἐκ τῶν κατωτέρω.

Δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μὴ διακηρύξω τὴν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν ἣν μοῦ ἔκαμαν οἱ κρουνοὶ τῶν δακρύων οὓς χύνουν οἱ διάφοροι σοφοὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ τάδε ἢ δεῖνα σχετικοῦ πρὸς τὰς ἐργασίας των ἀρχαίου συγγράμματος. Ὁ μὲν κλαίει διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς «Θεατρικῆς Ἱστορίας» τοῦ βασιλέως τῆς Μαυριτανίας Ἰούβα, ὁ δὲ μετὰ πόνου διακηρύσσει τὸ δυσαναπλήρωτον κενὸν ὅπερ ἀφίνει ἡ ἀπώλεια τοῦ περὶ *Τεχνιτῶν* βιβλίου τοῦ Μεναίχμου τοῦ Σικυωνίου, ἄλλος θρηνολογεῖ ὡς ἀπαρηγόρητος χήρα διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ *Περὶ Προσωπείων* συγγράμματος τοῦ Ἀριστοφάνους τοῦ Βυζαντίου, ἄλλος διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν *Διδασκαλιῶν* τοῦ Ἀριστοτέλους, ἄλλος διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν *Διονυσιακῶν Νικῶν* τοῦ ἰδίου, ἄλλος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ *Περὶ χοροῦ* συγγράμματος τοῦ Σοφοκλέους, ἄλλοι ταλανίζουν ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς *Περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας* πραγματείας τοῦ Ἐρατοσθένους, ἄλλοι λυποῦνται διὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸ θέατρον χωρίων τοῦ Πολυδεύκους, ἄλλοι διὰ τὴν ἔλλειψιν μνημείων, ἄλλοι διὰ τὴν σιωπὴν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἄλλοι... Ἀλλὰ ποῦ χῶρος διὰ ν' ἀπαριθμήσω τὰς τόσας καὶ τόσας ἀπωλείας καὶ ἐλλείψεις δι' ἃς ἀπαρηγόρητα κλαίουν οἱ σοφοί!

Καὶ ὅμως τ' εἶναι ὁ ἄνθρωπος!

Συλλογίζομαι, ἂν ἐσώζοντο ὅσα ἀνωτέρω ἐμνημόνευσα καὶ ὅσα ἄλλα περισσότερα παρέλειψα, ἂν ἐκ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων οἱ μὲν δὲν ἐτήρουν σιγήν, οἱ δὲ ἦσαν σαφέστεροι, ἂν ἀνευρίσκοντο μνημεῖα, ἂν καὶ ἄν... τί θὰ ἐγίνοντο οἱ δακρυροοῦντες σοφοί;

Ποίους θὰ εἶχον τίτλους σοφίας; Περὶ τίνος θὰ ἐνησχολοῦντο ἐὰν ὅλα ἦσαν γνωστά; Πῶς θὰ ἐγέμιζαν χιλιάδας σελίδων, βασιζόμενοι ἐπὶ εἰκασιῶν καὶ μόνον εἰκασιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας... δὲν μανθάνει κανεὶς τίποτ' ἄλλο, παρὰ τίνα γνώμην ἔχει ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος ἐκ τῶν νεωτέρων ἐπὶ τοῦ τάδε ἢ δεῖνα ἀντικειμένου;

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι τρομερὰ ἀχαριστία πρὸς τὴν θεὰν Ἀπώλειαν (διότι εἰκάζω — ἦλθε βλέπετε, καὶ ἡ σειρά μου *νὰ εἰκάζω* — ὅτι ὑπῆρχε καὶ θεὰ Ἀπώλεια) χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουν οἱ σοφοὶ αὐτοί;

Ὅτι δὲ ἀληθῆ λέγω, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἑξῆς:

Ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ μάθῃ ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν σοφῶν πόσαι ἑορταὶ ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ τὸ ὄνομα: *Διονύσια*, ὡρισμένως δὲν θὰ τὸ κατορθώσῃ, διότι οἱ γράψαντες περὶ αὐτῶν, ὅσοι τοὐλάχιστον μοῦ εἶναι γνωστοί, ἔχουν καὶ ἀπὸ μίαν διαφορετικὴν γνώμην — σοφὴν ἐννοεῖται πάντοτε — στηριζομένην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ εἰκασιῶν καὶ *κατὰ βούλησιν* ἑρμηνειῶν διαφόρων κειμένων. Καὶ οὗτοι εἶναι ὁ J. F. Gail: Recherches sur la nature du culte de Bacchus en Grèce, ὁ Μόμψεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τῆς Ἑορτολογίας του καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Αἱ ἑορταὶ τῶν Ἀθηνῶν», ὁ Boeckh ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Ληναίων καὶ Ἀνθεστηρίων καὶ τῶν κατ' ἀγροὺς Διονυσίων, ὁ Ribbech «Περὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου ἐν Ἀττικῇ», ὁ A. E. Haigh: The Attic Theatre, ὁ Φρίτσε, ὁ Κέρχερ, ὁ Meursius, ὁ Ruhnkenius καὶ ὁ Gilbert. Ὅσα δηλαδὴ ὀνόματα, τόσαι καὶ γνῶμαι. Ἑπομένως τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχει νὰ κάμῃ κανεὶς εἶναι νὰ στηριχθῇ καὶ αὐτὸς ἐπὶ ἰδικῶν του εἰκασιῶν καὶ ἐπὶ κειμένων τὰ ὁποῖα νὰ ἑρμηνεύσῃ ἄλλως παρ' ὅτι τὰ ἡρμήνευσαν οἱ μέχρι τοῦδε σοφοί, καὶ οὕτως ἔχων νέαν διαίρεσιν τῶν ἑορτῶν, νὰ τὴν κληροδοτήσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους διὰ νὰ ἔχουν περισσοτέρας.... ὑποσημειώσεις νὰ μελετοῦν εἰς τὰ βιβλία τῶν κατόπιν σοφῶν!

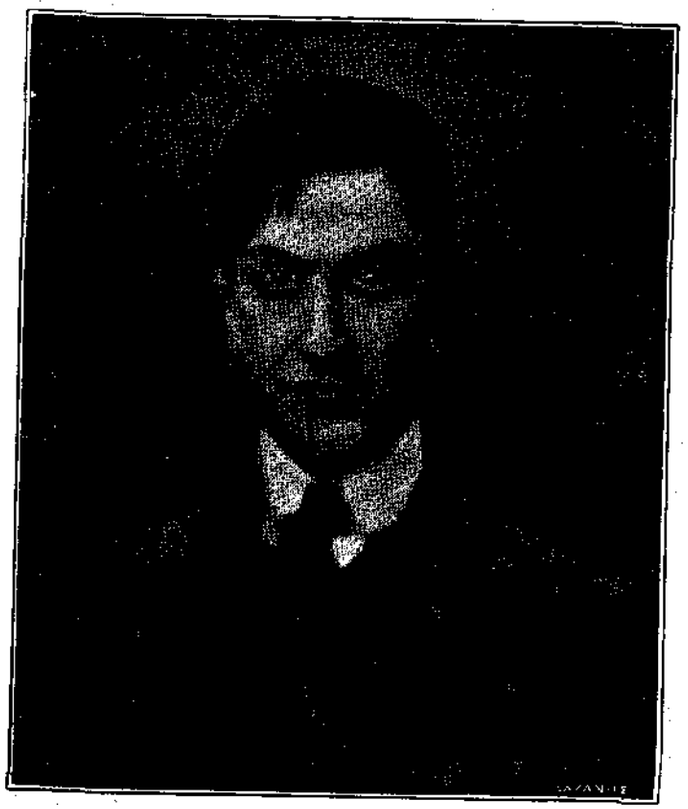

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ Π. ΧΟΡΝΗ — ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

σοφῶν; Ἐρωτῶ ἁπλῶς καὶ μόνον.

Τὸ δὲ *ἐκκύκλημα* τί καὶ πῶς νὰ ἦτο τάχα; Καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ μακαρίτης ὁ Πολυδεύκης (IV. § 127) εἶναι ἀσαφής. Οἱ παλαιότεροι ἀρχαιολόγοι τὸ ἐθεώρουν ὡς δεύτερον λογεῖον, κινούμενον ἐπὶ τροχῶν πρὸς τὰ ἔξω τῆς μεγάλης θύρας καὶ χαμηλότερον τοῦ λογείου. Ὁ Robert λέγει ὅτι ἦτο εἶδος ἁμάξης συρόμενον ἔξω τῆς σκηνῆς. Ὁ Ράϊς ὑποθέτει ὅτι οἱ τοῖχοι τῆς σκηνῆς ὑπεχώρουν ἑκατέρωθεν καὶ οὕτως αὐξανομένης τῆς μεγάλης θύρας ἡ σκηνὴ μετετίθετο εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἢ ὅτι οἱ τοῖχοι ἦσαν ἐξ ὀθόνης καὶ περιειλίσσοντο παρὰ τὰς παραστάδας τῶν τοίχων. Ὁ Neckel (Das Ekkyklema, Friedl. Gymnasialprog. 1890) ὅτι τὸ ἐκκύκλημα ἦτο ἄγνωστον παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ποιηταῖς καὶ μόνον παρ' Εὐριπίδῃ καὶ Ἀγάθωνι ἔγινε χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ Δέρπφελδ (Berl. philol. Wochensch. 1890) θεωρεῖ τὸ ἐκκύκλημα ὡς γελοῖον μηχάνημα, ὅλως ἀνάξιον τῆς σοβαρότητος τῆς ἀττικῆς τραγῳδίας. Ἄλλοι, μεταξὺ *τῶν ὁποίων* καὶ ὁ Ἀμερικανὸς Fossum ἔχουν διαφορετικὴν γνώμην, εἰς τρόπον ὥστε περὶ ἐκκυκλήματος ἔχομεν μόνον γνώμας καί... ἔκφρασιν λύπης διὰ τὴν ἀσάφειαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων! ὦ! ἀχαριστία! Ν' ἀναφέρω τοὺς γράψαντας περὶ Ἐλευσινίων μυστηρίων δὲν θὰ τολμήσω· εἶναι τόσον πολλοὶ καὶ τόσον ἀλλόκοτοι καὶ γρονθοκοπούμεναι μεταξύ των αἱ γνῶμαι των, ὥστε οἱ ἀναγνῶσται μου θὰ μὲ ἔστελλον εἰς τὸν διάβολον.

Τί δυστύχημα, πραγματικὸν ἀλήθεια, ἡ ἀπώλεια τῶν περὶ Ἐλευσινίων μυστηρίων πραγματειῶν τῶν ἀρχαίων, τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων μνημονεύει ἐν τῷ προλόγῳ τῶν «Ἐλευσινίων» του ὁ Meursius, τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις τὸν κατάλογον ἐξελέγχει ὡς ἀτελῆ ὁ Charles Magnin. Ἐὰν καὶ μία τῶν πραγματειῶν αὐτῶν ἐσώζετο, τί θὰ ἐγίνετο ἡ στρατιὰ τῶν γραψάντων περὶ Ἐλευσινίων μυστηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπνίγησαν εἰς τοὺς *ὠκεανοὺς τῆς μελάνης* οἵτινες δι' αὐτὰ ἐξωδεύθησαν χωρὶς νὰ παύσουν νὰ εἶναι... μυστήρια;

Ἄλλοι ποταμοὶ μελάνης ἐχύθησαν ὑπὸ τῶν σοφῶν διὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀνόματος καὶ τὴν σημασίαν τῶν *Φεσκεννίνων στίχων*. Ὁ Vosii, ὁ Orelli, ὁ Klotz, ὁ Βερνάρδης, ὁ Σέρβιος, ἵνα μόνον τούτους ἀναφέρω, τρώγονται κυριολεκτικῶς μεταξύ των χωρὶς ἡμεῖς οἱ κοινοὶ θνητοὶ νὰ γίνωμεν σοφώτεροι, οὐδὲ καὶ νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον χωρὶς ἄλλο θὰ παραλάβουν

Ποῦ δὲ ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦ ἐν Λίμναις Διονύσου; Τὸ καλλίτερον εἶναι νὰ τὸ ὑποθέσῃ τις ὅπου θέλει, διότι βεβαίως τὴν ἀκριβῆ αὐτοῦ τοποθεσίαν δὲν θὰ τὴν μάθῃ οὔτε ἀπὸ τὸν Βιλάμοβιτς, οὔτε ἀπὸ τὸν Μόμψεν, οὔτε ἀπὸ τὸν ἡμέτερον Σκιᾶν, οὔτε ἀπὸ τὸν Δέρπφελδ οἵτινες ἔγραψαν περὶ αὐτοῦ, καθόσον οἱ μὲν τὸν θέλουν ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, οἱ δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου. Θὰ ἐνησχολοῦντο περὶ αὐτοῦ οἱ ἀνωτέρω σοφοὶ ἐὰν ὁ Παυσανίας ἢ ἄλλος τις ἀνέφερε ρητῶς τὴν τοποθεσίαν τοῦ ἱεροῦ;

Ἄμ! ἡ *θυμέλη* τί νὰ ἦτο; ***Εὐτυχῶς*** διὰ τοὺς σοφοὺς ὅτι ὁ Πολυδεύκης (IV § 103) ὁμιλεῖ περὶ αὐτῆς... ἀσαφῶς! Ἂν ὁ *χριστιανὸς* ἦτο σαφέστερος, *βεβαίως δὲν θὰ ἐνησχολοῦντο περὶ* αὐτῆς οὔτε ὁ Fr. Wieseler ὅστις λέγει ὅτι ἡ θυμέλη ἦτο σανίδωμα ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας, οὔτε ὁ Müller ὅστις λέγει κάτι διαφορετικόν, οὔτε ὁ Μπέκερ ὅστις δὲν συμφωνεῖ μὲ κανένα τῶν ἀνωτέρω, οὔτε οἱ τόσοι ἄλλοι μὲ τὰς γνώμας των τὰς ὁποίας ποῦ νὰ ἐνθυμῆται κανείς. Ἂν ποτὲ δώσῃ ὁ Ὕψιστος καὶ εὑρεθῇ κανένα κείμενον ἐν τῷ ὁποίῳ νὰ περιγράφεται ἡ θυμέλη, τί θὰ γίνῃ ἡ τόση σοφία τῶν

οἱ μεταγενέστεροι διὰ νὰ πλουτίσουν καὶ αὐτοὶ τοὺς.... μελανοπώλας! Καὶ ὅμως ἡ λύπη τῶν σοφῶν εἶναι μεγάλη διὰ τὴν ἔλλειψιν σαφῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ προκειμένου, χωρὶς νὰ λογαριάζουν ὁποίαν μεγαλειτέραν λύπην θὰ αἰσθανθοῦν ἐὰν βρυκολακιάσῃ ἀρχαῖος τις καὶ ἀποδείξῃ... τὸ πρόσκαιρον τῆς σοφίας των!

Αὐλαία νὰ ὑπῆρχε τάχα εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον; Βεβαίως καὶ ὑπῆρχε, λέγουν οἱ μὲν δι' αὐτὸν καὶ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον. Ἀμ' δὲν ὑπῆρχε, λέγουν οἱ ἄλλοι διὰ τὸν τάδε καὶ δεῖνα λόγον. Καὶ ἑκατέρωθεν οἱ λόγοι εἶναι σπουδαιότατοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα μεγάλα, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι συμπέρασμα διὰ τοὺς μελετῶντας τοὺς σοφοὺς εἶναι ὅτι ὑπῆρχε καὶ δὲν ὑπῆρχεν αὐλαία!

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ ζήτημα, ἐὰν αἱ γυναῖκες ἐσύγναζον ἢ ὄχι εἰς τὸ θέατρον. Ἐσύγναζον διότι... Δὲν ἐσύγναζον διότι... Καὶ τὰ διότι δίνουν καὶ παίρνουν... χωρὶς νὰ δίνουν καμμίαν ἀσφαλῆ λύσιν, παίρνουν ὅμως τὸ μυαλὸ τοῦ σπουδάζοντος τὰς ὀγκώδεις πραγματείας τῶν γραψάντων ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον... δὲν λύονται καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸ θέατρον, διὰ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΤΙΠΟΤΕ βέβαιον, παρὰ μόνον ὅτι ἐνησχολήθησαν δι' αὐτὸ πλεῖστοι ὅσοι πραγματικῶς σοφοί, ἀποδείξαντες διὰ μακρῶν καὶ δι' ἐπιχειρημάτων ἀκαταμαχήτων ὅτι δύναταί τις νὰ εἶναι καὶ σοφός, ἀλλὰ καὶ... ἀχάριστος συγχρόνως!

ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

ΟΙ ΘΡΥΛΟΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΟΣ

[Εἰς τὸ «Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον» — ἐκυκλοφόρησε καὶ τὸ ΙΑ' τομίδιον, διὰ τὸ 1910, τῆς κομψῆς αὐτῆς ὄσον καὶ χρησίμου ἐπαρχιακῆς ἐπετηρίδος, μὲ τὸν πλοῦτον τῶν Λακωνικῶν, ἀλλὰ καὶ «λακωνικῶν», μολονότι πλουσίων περιεχομένων του — ὁ συνεργάτης μας Ἅγις Θέρος ἐξακολουθεῖ δημοσιεύων τοὺς «Θρύλους τοῦ Μυστρός». Ἰδοὺ ὁ φετεινός του θρῦλος, ποιητικώτατος:]

ΒΟΡΒΟΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ ΦΑΛΤΣΕΤΑ

Ο γέρω-Ρήγας ἦταν ἑτοιμοθάνατος. Εἶχε πέσῃ στὸ κρεββάτι ἀπὸ βαρειὰν ἀρρώστεια, καὶ κανεὶς γιατρὸς δὲν κοτοῦσε νὰ πάῃ νὰν τὸν ἰδῇ, γιατὶ ἐβγῆκε προσταγή, πῶς ὅποιος δὲ μπορέσῃ νὰν τόνε γιάνῃ, θὰν τοῦ κόβουν τό κεφάλι. Τότενες μιὰ μάγισσα εἶπεν: «Ἐγὼ θὰν τόνε κάνω καλά· φέρτε μου ἕνα Ρηγόπουλο, μοναχοπαῖδι ἀγόρι, νὰν τό σφάξωμε, νὰ πιῇ ὁ γέρω-Ρήγας τὸ αἷμα του, καὶ τότενες θὰ γενῇ καλά. Ἐστείλανε λοιπὸν ἀνθρώπους κ' ἐφυλάξανε στὴ λίμνα, σ' ἕν' ἄλλο Ρηγάτο, ὁποῦ ὁ Ρήγας εἶχε μοναχοπαῖδι ἀγόρι, τὸ Βορβοντῖνο, Ρηγόπουλο ὥμορφο καὶ καλό, ποῦ τ' ἄρενε ν' ἀρμενίζῃ μὲ τὴ βάρκα· καὶ τὸν πιάνουν καὶ τὸν βγαίνουν ὄξω καὶ τόν πᾶνε στὸν ἄρρωστο Ρήγα. Ὁ Ρήγας τὸν 'καλοδέχτη καὶ στερνὰ 'πρόσταξε καὶ τὸν ἐκλεῖσαν μέσα σέ μιὰ κάμαρη καὶ τὸν τάΐζαν δέκα μέρες μὲ γλυκά, γιὰ νὰ γλυκάνῃ τὸ αἷμα του, νὰν τὸ πιῇ, νὰ γιάνῃ. Ἡ Φαλτσέτα ὅμως ἡ Ρηγοποῦλα, ξακουσμένη γιὰ τὴν ἐμορφιά της καὶ τὴν καλωσύνην, ἐρωτεύτηκε τὸ Ρηγόπουλο, τὸ Βορβοντῖνο καὶ 'πῆγε καὶ τοῦ εἶπε νά φύγουνε μαζῆ καὶ νὰ γλυτώσῃ, γιατὶ ἑτοιμάζουνται νὰν τόνε σφάξουν, νὰ ποτίσουν τὸ γέρο μὲ τὸ αἷμα του, γιὰ νὰ γενῇ καλά. Κ' ἐσυνακουστήκανε νὰ φορέσῃ ἐκείνη μαῦρα, νὰ λύσῃ τὰ μαῦρα της μαλλιὰ καὶ νὰ βγῇ ὄξω ἀπ' τὸ παλάτι μαζῆ του, κλαίγοντας καὶ λέγοντας, πῶς πάει νὰ χτυπήσῃ τάχα τῆς καμπάνες, γιατὶ ὁ πατέρας της ὁ Ρήγας πέθανε τάχα, καὶ ναῦρουν ἔτσι καιρὸ ἀπάνω στὴν ἀνακατοσοῦρα, νὰ φύγουν. Κι' ὅπως εἶπαν — ἔτσι κ' ἔκαμαν· κ' ἐφόρεσεν ἡ κόρη μαῦρα κ' ἔλυσε τὰ μαλλιά της καὶ 'βγῆκαν ὄξω ἀπ' τὸ παλάτι, κράζοντας, πῶς ὁ γέρω-Ρήγας 'πέθανε καὶ πᾶνε νὰ χτυπήσουν τὴς καμπάνες. Ὁ κόσμος ἔτρεξε νὰ ἰδῇ τὴ βασιλοποῦλα καὶ νὰν τῆς εἰποῦν νὰ πάῃ στὸ παλάτι, μὴν τύχῃ καὶ πάθῃ ἀπὸ τὴν θλῖψι. Κ' ὅς που νὰ καλονοιώσουν, 'χάθη ἡ κόρη μὲ τὸ νηό. Ὁ γέρω-Ρήγας 'πέθανε, ἡ γρηὰ Ρήγισσα ἔσκιζε τὰ μάγουλά της κ' ἐφώναζε σπαραχτικά, καὶ 'καταράστη τὴν κόρη της καὶ εἶπε:

— Μὲ τὸ φιλὶ τῆς μάνας του ὁ Βορβοντῖνος νὰ σὲ ξεχάσῃ, καὶ νὰ σ' ἀφήκῃ στὸ δρόμο, νὰ ρέβῃς!

Οἱ νηοὶ ἐπῆραν τὸν δρόμο, κ' ὕστερ' ἀπὸ 'μέρες 'φτάσανε στὸ Ρηγάτο τοῦ Βορβοντίνου. Μόλις 'ξεπέζεψαν, ἄφηκεν ὁ Βορβοντῖνος τή Φαλτσέτα σ' ἕνα χαμόγειο, παράσπιτο τοῦ παλατιοῦ, κι' ἀνέβηκεν ἀπάνω στό παλάτι νὰ χαιρετήσῃ τοὺς γονεοὺς του καὶ νὰν τοὺς ἰδεάσῃ γιὰ τὴν κόρη. Ἀλλά, καθὼς τό εἶπεν ἡ μάνα τῆς Φαλτσέτας, κ' ἔγινεν. Ὁ νηός, μὲ τὸ πρῶτο φιλὶ τῆς μάνας, ἀλησμόνηκε τὴ Φαλτσέτα στὸ παράσπιτο, καταφρονεμένη κι' ἄγνωρη κι' ἀπομόναχη στὴν ξένη χώρα. Πέρασε καιρὸς πολὺς κ' ἡ κόρη 'βασανιζότανε, προσμένοντας τὸ Ρηγόπουλο, ἀλλὰ 'κεῖνο 'διάβαινε κάτω ἀπὸ τὸ παραθύρι της καὶ δὲν καταδεχότανε νὰν τῆς ρίξῃ μιὰ ματιά. Τί νὰ κάνῃ λοιπὸν ἡ κοπέλλα, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ; προσκαλεῖ τὸ Ρηγόπουλο καὶ δύο ἄλλους φίλους του, καὶ τοὺς κάνει τραπέζι, καὶ στερνὰ πέρνει κάτι ἀγκαθερὰ κλαριά, ποῦ εἶχε κόψῃ ἐξεπίτηδες, καὶ τοὺς ἄρχισε στὸ ξύλο, καὶ τοὺς μάτωσε τά κρέατα· ὕστερα τοὺς πῆρε διακόσα φλουριὰ τοῦ ἑνοῦ, τρακόσα τάλλουνοῦ καὶ πεντακόσα τοῦ Βορβοντίνου — καὶ τοὺς ἔδιωξε. Τὸ Ρηγόπουλο 'πῆγε τότε στόν πατέρα του, τό Ρήγα καὶ τοῦ τὰ παραπονέθηκε. Κι' ὁ Ρήγας ἐδιάταξε καὶ τὴν ἤφεραν 'μπρός του τὴν κόρη, γιὰ νὰ τὴν κρίνῃ· κι' ἅμα τὴν εἶδε, τῆς εἶπε:

«Ἐσὺ 'μοιάζεις βασίλισσα, 'μοιάζεις βασιλοποῦλα,
Ἐσὺ 'μοιάζεις ἀρχόντισα, 'μοιάζεις καὶ ρηγοποῦλα».

Κ' ἡ κόρη τοῦ ἀπάντησε:

«Χιλιονκαλῶς σᾶς ηὕραμε, Ρήγα τῆς Δικηοσύνης,
Καὶ τὰ ξενὰ καὶ τὰ δικὰ σήμερα θὰν τὰ κρίνῃς».

Καὶ τοῦ διγήθηκε ποιὰ εἶνε, κι' ὅλα ὅσ' ἀκολούθησαν καὶ τὸ πῶς ἐγλύτωσεν ἀπ' τὴ σφαγὴ τὸν αὐχάριστο τὸ Βορβοντῖνο, ποῦ τὴν ἀλησμόνηκε χέρ-χερα.

Ὁ Βορβοντῖνος ὅμως ἀπ' τὴν ἀρχὴ 'φώναζε στὸν πατέρα του: «Πατέρα Ρήγα, μήν τήν ἀκοῦς τούτη τὴν κακή, γιατὶ μᾶς ἔδειρε μὲ τὴς ἀγκαθερὲς βέργες, κ' ἑνοῦ πῆρε διακόσα, κι' ἀλλουνοῦ τρακόσα, καὶ τοῦ γυιοῦ σου τοῦ πολυαγαπημένου πεντακόσα». Ἀλλὰ ὁ Ρήγας σὰν ἄκουσε ὅλη τὴν ἱστορία ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Φαλτσέτας, τῆς ἔδωκε δίκηο· κι' ὁ Βορβοντῖνος τότε τὴ 'θυμήθη καὶ τὴν ἀγκάλιασε καὶ τὴν ἐφίλησε, καὶ σὲ λίγες 'μέρες ἔκαναν τῆς χαρές τους.

ΑΓΙΣ ΘΕΡΟΣ

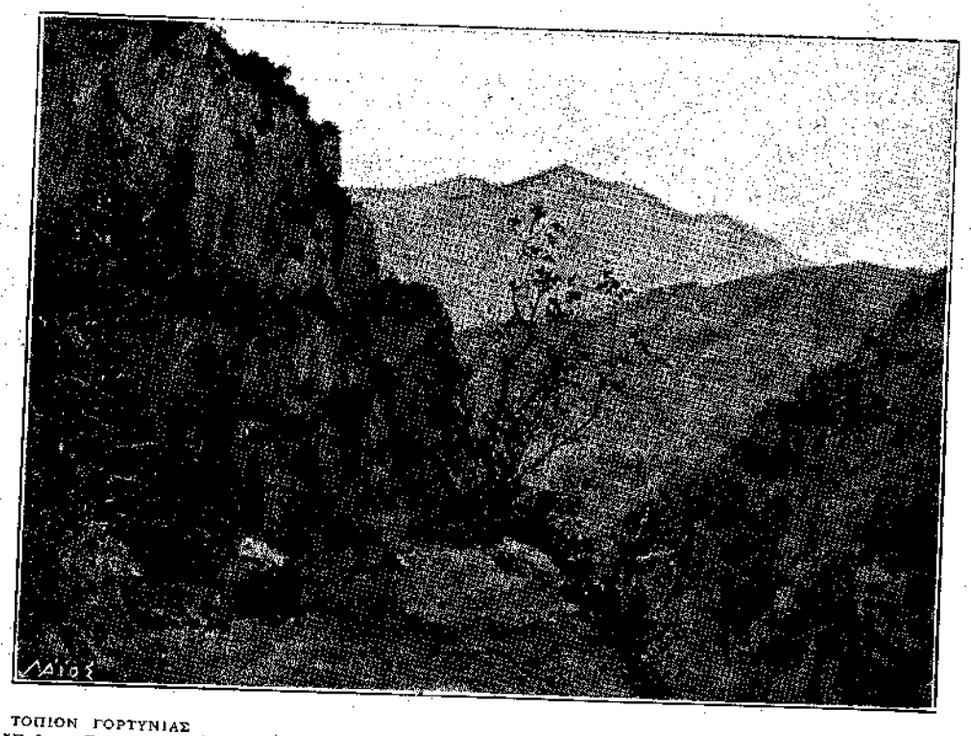

ΤΟΠΙΟΝ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ
Ἔκθεσις Συνδ. Συντακτῶν

ΥΠΟ Ν. ΦΕΡΕΚΥΔΗ
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

ΤΟ ΣΦΥΡΙ — ΔΡΑΜΑΤΙΟΝ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΝ *

ΣΚΗΝΗ Γ'

ΡΑΛΛΟΥ, ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ

[Ὁ Περικλῆς μόλις μπῇ στὴν κάμαρα ὑποκλίνεται ταπεινὰ μπροστὰ στὴν Ραλλοῦ. Ὁ Λουκιανὸς τοὺς γνωρίζει].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ἡ δεσποινὶς Ραλλοῦ Ἐλισσαβέτη. Ὁ κύριος Περικλῆς Βεργίδης. [Ἡ Ραλλοῦ χαιρετᾷ ἐλαφρὰ καὶ βιαστικὰ καὶ πηγαίνει κοντὰ στὸ πρόπλασμα ποὺ τὸ φωτίζουν ἀπ' τὸ πλάγι δυνατὲς κόκκινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποὺ κοντεύει νὰ δύσῃ. Στέκεται σὰν μαγεμένη ἐκεῖ, καὶ λέγει ψιθυριστὰ στὴν ἀρχὴ κι' ὕστερα δυνατότερα].

ΡΑΛΛΟΥ — Ἄ! τί κόκκινο χρῶμα εἶν' αὐτό! Περίεργο! θαρρεῖς πὼς ὁ ἥλιος βουτήχθηκε ὁλόκληρος μέσα σὲ πληγωμένα τριαντάφυλλα. [Ὁ Περικλῆς ἑτοιμάζεται νὰ καθήσῃ, ἀλλὰ μόλις ἀκούσει τὴ Ραλλοῦ νὰ μιλῇ ρωμαντικά, γυρίζει τὰ μάτια του μὲ εἰρωνία σ' αὐτήν, καὶ λέγει].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Μπᾶ! ἔτσι μιλᾶτε καὶ σεῖς; χμ!....

ΡΑΛΛΟΥ, [μὲ ἀπορία]. — Πῶς ἔτσι; [Ὁ Περικλῆς δὲν τῆς μιλεῖ μὰ τὴν κυττάζει πάντα τὸ ἴδιο].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [μὲ ψυχρότητα]. — Περικλῆ! ἡ δεσποινὶς Ραλλοῦ, εἶνε μία κόρη ἀπ' αὐτὲς ποὺ ζοῦν στὰ ὄνειρα τῶν ποιητῶν καὶ στὶς ἐλπίδες τῶν φιλοσόφων.

ΡΑΛΛΟΥ — Μὰ κύριε Λουκιανέ...

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Ἀφῆστε, δεσποινίς, τὸν Λουκιανὸ νὰ λέῃ. Οὔ, ἔτσι εἶνε αὐτοὶ οἱ καλλιτέχναι. Ἐκεῖ δὲν αἰσθάνονται τίποτε, εἶνε ψυχροί, μελαγχολικοί, κι' ἐκεῖ αἰσθάνονται τόσα πολλὰ αἰσθήματα ποὺ δὲν τὰ χωρεῖ τὸ στῆθος τους, καὶ τὰ μάτια τους καίονται ἀπ' τὰ ἴδια τους βλέμματα. Ἀμ' τοὺς ξέρω ἐγὼ τοὺς καλλιτέχνας!

ΡΑΛΛΟΥ, [δειλά]. — Καὶ δὲν σᾶς ἀρέσουν;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Δὲν μ' ἀρέσουν βέβαια. Τί ἄνθρωποι εἶν' αὐτοί; αὐτοὶ εἶνε σὰν τὰ σίδερα ποὺ σιδερώνουν. Δέκα λεπτὰ στὴ φωτιά, δηλαδὴ μπροστὰ στὰ σκιερὰ μάτια μιᾶς κυρίας, καὶ ἐκάηκαν. Δυὸ λεπτὰ ἔξω στὸν ἀέρα, δηλαδὴ χωρὶς τὰ ὡραῖα αὐτὰ μάτια, πάει ἐπάγωσαν. Μὰ τί ἄνθρωποι ποὺ εἶνε αὐτοὶ οἱ καλλιτέχναι! [Ὁ Λουκιανὸς ἔχει σταυρώσῃ τὰ χέρια του στὸ στῆθός του καὶ κυττᾷ τὸν Περικλῆ ἀνεξίκακα καὶ γελαστά. Ἔξαφνα ὁ Περικλῆς σηκώνει τὰ μάτια του καὶ βλέπει τὸν Λουκιανὸ σ' αὐτὴ τὴ στάσι]. Ἔ, τί λὲς Λουκιανέ; καλὰ στὰ λέω; αἴ; καλὰ στὰ λέω; [ὁ Περικλῆς μὲ ἀφέλεια]. Κι' ὅμως μ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα εἶνε καλός, ὁ καϋμένος, εἶνε καλός!

ΡΑΛΛΟΥ, [μὲ γέλοια]. — Μπᾶ! ὥστε εἶνε ἐλαττώματα αὐτά;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Μπᾶ! ἀμ' τί γιὰ προτερήματα τἄχατε σεῖς;

ΡΑΛΛΟΥ, [σοβαρὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸν κυττάζῃ]. — Καὶ βέβαια γιὰ προτερήματα.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [κινεῖ μὲ λύπη τὸ κεφάλι του]. — Οὔ! ὡρισμένως, σᾶς τὰ σήκωσε τὰ μυαλὰ αὐτὸς ὁ τρελλός...

ΡΑΛΛΟΥ — Κύριε Περικλῆ, λυποῦμαι ποὺ βλέπω πῶς δὲν ἀξίζετε τόσο πολὺ τὴν ἀγάπη τοῦ κυρίου Λουκιανοῦ.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Μπᾶ! ὥστε σᾶς ἀρέσουν ἐσᾶς οἱ καλλιτέχναι...

ΡΑΛΛΟΥ, [Πηγαίνει καὶ ἀκουμπᾷ στὸ ξύλινο, ψηλὸ σκαμνί, σὲ στάσι ποὺ δείχνει τὴν ψυχή της πολὺ κουρασμένη, καὶ τὸν νοῦ της πελαγωμένον σὲ κάτι ἰδέες παράξενες. Τώρα προσπαθεῖ νὰ τὶς διαβάσῃ στὸν ἑαυτό της ποὺ τὸν βλέπει πειὰ σὰν ἀντικείμενο]. — Ναί... ἐμένα μ' ἀρέσουν... Ἔτσι πρέπει νἄνε οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ μποροῦν νὰ κάνουν κι' ἄλλους εὐτυχεῖς!... [Ὁ Περικλῆς κινεῖ τὸ κεφάλι του. Ὁ Λουκιανὸς κυττάζει τὴν Ραλλοῦ στὰ μάτια μὲ χαρὰ σὰν δημιούργημά του. Ἡ Ραλλοῦ δὲν κυττάζει κανένα. Ναί! ἔτσι πρέπει νὰ εἶνε οἱ ἄνθρωποι!] Ἔξαφνα λέγει νευρικὴ πρὸς τὸν Λουκιανὸν ποὺ τὴν κυττάζει ἀκόμα μὲ περιπάθεια]. Κύριε Λουκιανέ, σὲ λίγο θὰ νυχτώσῃ καὶ πρέπει νὰ φύγω, γιατὶ δὲν θὰ στείλῃ νὰ μὲ πάρῃ ἡ μαμά. Πηγαίνω νὰ ἑτοιμασθῶ. [Βγαίνει σοβαρὰ ἀπ' τὴν διπλανὴ πόρτα]

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [Πλησιάζει τὸν Λουκιανό]. — Δὲν μοῦ λές, τί κόρη εἶνε αὐτή;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [θυμωμένος]. — Εἶνε μιὰ κόρη πολὺ ἀλλοιώτικη ἀπὸ ὅ,τι τὴν φαντάσθηκες, [περπατεῖ νευρικὸς ἐπάνω κάτω στὴ σκηνή].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Οὔ! οὔ! εἶνε θυμωμένος ὁ Λουκιανός. Τί ἤθελα ν' ἀνακατωθῶ ἐγὼ στὰ γοῦστα ἑνὸς τρελλο-καλλιτέχνη, ποὺ ἀπ' τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ μιλάει μὲ τὰ σύννεφα! [Μπαίνει ἡ Ραλλοῦ μὲ μεγάλο καπέλο γεμάτο μὲ πολύχρωμα λουλούδια καὶ δεμένο μὲ πλατειὲς κόκκινες κορδέλλες. Κρατεῖ ὀμβρέλλα κόκκινη].

ΡΑΛΛΟΥ, [χαιρετᾷ ψυχρὰ τὸν Περικλῆ]. — Χαίρετε κύριε! [Τώρα χαιρετᾷ τὸν Λουκιανὸν γελαστὴ καὶ θερμή]. Κύριε Λουκιανέ, καλὴ νύχτα σας! Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς βραδειὲς θὰ σᾶς περιμένουμε στὸ σπίτι νὰ φᾶμε μαζί, καὶ ὕστερα νὰ καθήσωμε στὸν ἐξώστη μὲ τὰ γιασεμιά... καὶ νὰ ἰδοῦμε τὸ φεγγάρι ποὺ πιάνεται ἀπ' τὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων μας.... Εἶνε τόσο ὡραῖα!... [Ὁ Λουκιανὸς ὑποκλίνεται καὶ τῆς φιλεῖ μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι. Ἡ Ραλλοῦ βγαίνει καὶ ξαναφαίνεται ἀμέσως στὴν πόρτα, ποὺ τῆς σηκώνει χαριτωμένα τὸ παραπέτασμα]. Νὰ μᾶς εἰδοποιήσετε ὅμως πότε θὰ ἔρθῆτε, γιὰ νὰ σᾶς ἔχω κάνῃ στεφάνια ἀπὸ λουλούδια... Καλὴ νύκτα σας!... [Φεύγει τρεχάτη, ἐνῶ φωνάζει ἀπ' ἔξω τὸ «καλὴ νύκτα σας!»]

* Τέλος· «Παναθήναια» 15-31 Δεκ. 1909, σ. 148.

ΕΚΚΛΗΣΙΔΙΟΝ ΑΓ. ΑΝΔΡΕΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΛΟΥΣΙΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΝ ΣΚΙΤΣΟ Α. ΖΑΧΟΥ

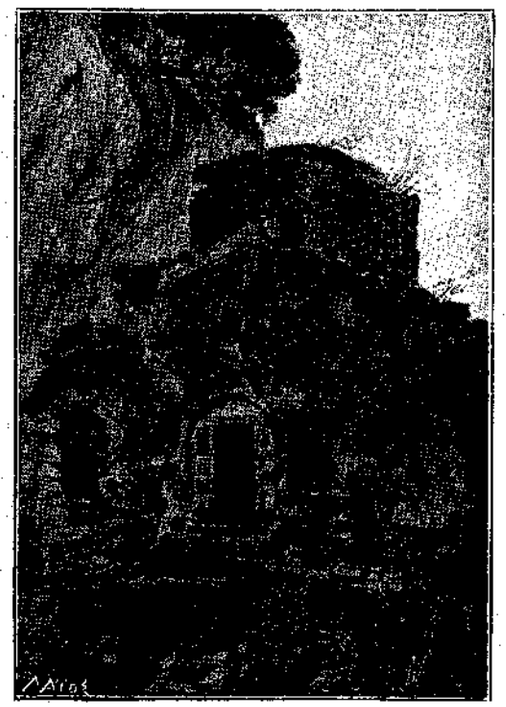

ΕΚΚΛΗΣΙΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΝ ΣΚΙΤΣΟ Α. ΖΑΧΟΥ

ΣΚΗΝΗ Δ΄

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ

[Ὁ Περικλῆς ἔρχεται μπροστά στὴ σκηνὴ μὲ ἀργὰ βήματα καὶ μὲ τὰ χέρια ἀπὸ πίσω].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Λουλουδένια στεφάνια!... Μᾶς ὑποχρέωσες!...

[Ὁ Λουκιανὸς πέφτει βαρὺς στὴν πολτρόνα]

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Περικλῆ! τὴν ἀγαπῶ!

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [ψυχρὸς καὶ ἀδιάφορος]. — Τὸ ξέρω!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Πές μου, σ' ἀρέσει; εἶδες πῶς μιλεῖ ἁπλᾶ καὶ αἰσθηματικά;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Ὄχι, δὲν μ' ἀρέσει! [Ὁ Λουκιανὸς ἀπορεῖ] Ὄχι, δὲν μ' ἀρέσει! [Ὕστερα ἀπὸ λίγη σιωπή] Τὴ γυναῖκα ἐγὼ τὴ θέλω μὲ σοβαρότητα, μὲ χαρακτῆρα. Τ' εἶν' αὐτά; νὰ ξέρῃ πότε θὰ πᾷς γιὰ νὰ σοῦ κάνῃ στεφάνια μὲ λουλούδια. Τί λὲς ἐκεῖ! Καλλίτερα θἄταν νὰ σοῦ ἔλεγε γιὰ νὰ μαγειρέψῃ μόνη της τὰ φαγητά. Αὐτὸ θἄταν τὸ καλλίτερο, καὶ νὰ πᾷς νὰ φᾷς καὶ νὰ χορτάσῃς, καϋμένε!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Οὔφ, ἀδελφέ! πάντα ἔτσι ταπεινὸς ἤσουν στὰ γοῦστα σου!

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [ἔρχεται κοντά του]. — Κι' ὅμως, Λουκιανέ, αὐτὲς οἱ γυναῖκες μποροῦν νὰ κάνουν εὐτυχισμένο ἕναν ἄνδρα. Οἱ θετικές, οἱ μετρημένες, οἱ νοικοκυρές. Αὐτὲς οἱ ἄλλες, μὲ τὰ ὡραῖα λόγια καὶ τὶς λεπτὲς ἐκφράσεις εἶνε σὰν τὴ θάλασσα ποὺ τραβᾷ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴ γαλήνη της κ' ὕστερα ἀφρίζει καὶ τοὺς πνίγει.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [τοῦ πιάνει ἱκετευτικὰ τὰ χέρια]. — Περικλῆ, σὲ παρακαλῶ! κρύψε μου ὅ,τι καὶ ἂν ξέρῃς. Μὴ θέλῃς νὰ διαλύσῃς τὰ μάγια τοῦ ὀνείρου μου... μή!... ἄφησε, ἂν εἶνε πεπρωμένο νὰ διαλυθῇ ἀπ' τὸ Θεό. Ὄχι ἀπ' τὸν ἄνθρωπο καὶ μάλιστα ἀπ' τὸ φίλο· μή!...

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Μὰ τότε μὴ ζητᾷς τὴν γνώμη μου, γιατὶ θὰ στὴν πῶ ὅπως τὴν ἔχω μέσα μου, ὅπως τὴν αἰσθάνομαι.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὥστε δὲν σ' ἀρέσει ἡ Ραλλοῦ; μὰ τί κακὸ τῆς βρίσκεις;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Δὲν σοῦ κατηγορῶ τὴ Ραλλοῦ ἀποκλειστικῶς· σοῦ κατηγορῶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν γυναικῶν. Δὲν μ' ἀρέσει αὐτὸ τὸ εἶδος, ἐτελείωσε. Τὰ πολλὰ λόγια, οἱ εὔκολες συγκινήσεις, οἱ ἀπότομοι ἐνθουσιασμοὶ εἶνε ἐπικίνδυνα πράγματα στὴ γυναῖκα. Σήμερα τῆς μιλεῖς σὺ ἔτσι καὶ τὴν ἐνθουσιάζεις. Αὔριο ἂν βρεθῇ ἕνας ἄλλος νὰ τῆς πῇ πέντε λόγια περισσότερο ἀπὸ σένα, ποῦ νὰ κάνουν μεγαλείτερο θόρυβο μέσα της, τελείωσε. Σὲ ξέχασε ἐσένα κι' ἀγάπησε ἐκεῖνον ποὺ τὰ λόγια του ἔκαναν τὸν περισσότερο θόρυβο.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [πειραγμένος]. — Περικλῆ! γιατὶ μιλεῖς ἔτσι γιὰ τὴ γυναῖκα ποὺ ἔτυχε ν' ἀγαπήσω. Μὰ σὺ δὲν ἀγάπησες ποτέ σου;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Ὄχι· δὲν βρῆκα καμία ὅπως τὴν ἤθελα.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει ψυχὴ δὲν βρίσκει γυναῖκα γιὰ ν' ἀγαπήσῃ, [περιπατεῖ ἀργά]. Ὁ κόσμος ποὺ συντηρεῖται ἀπὸ τὴν καλωσύνη τοῦ Θεοῦ θὰ χαλάσῃ μιὰ μέρα. Μὰ ἡ ψυχὴ ποὺ συντηρεῖται ἀπὸ τὸν ἔρωτα θὰ ζήσῃ γιὰ πάντα.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [ζωηρὰ καὶ σὰν νὰ μὴ ἐκατάλαβε]. — Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου, δὲν εἶμαι ἐγὼ σὲ θέσι νὰ σοῦ ἀπαντήσω σ' αὐτὰ ποὺ μοῦ λές, ἀλλὰ ξέρω πῶς οἱ γυναῖκες ποὺ ἔχουν τὸν ἐγωϊσμὸ τῆς ἀξίας τους, δὲν κυττάζουν ποτὲ νὰ τραβήξουν ἕναν ἄνδρα μὲ τὶς λεπτοσκαλισμένες ἐκφράσεις. Τελείωσε! Ὅ,τι εἶχα νὰ σοῦ πῶ στὸ εἶπα, σὰν ἄνθρωπος ποὺ νοιώθει καλλίτερα ἀπὸ σένα τί κλονισμὸ θὰ αἰσθανθῇς τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ξεχάσῃ ἡ Ραλλοῦ νὰ φορέσῃ τὴ μάσκα τῶν ὡραίων ἐκφράσεων...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [γίνεται σὰν τρελλός, καὶ δοκιμάζει νὰ τοῦ κλείσῃ τὸ στόμα, μὰ ὕστερα μετανοεῖ, σταματᾷ ἀπότομα στὴ θέσι του καὶ σφίγγει τὸ μέτωπό του]. — Ἔ, φθάνει Περικλῆ, φθάνει πειά! εἶσαι ἱερόσυλος! αὐτὴ τὴ στιγμὴ μοιάζεις μὲ τὸν κακοῦργο ἐκεῖνο ποὺ μπαίνει σὲ μιὰ ἐκκλησία καὶ κυττάζει νὰ σχίσῃ μὲ τὰ νύχια του τὶς ὡραῖες παναγίες ποὺ προσεύχονται, γιὰ νὰ βάλῃ στὴ θέσι τους διαβόλους ποὺ φοβερίζουν! [Γελᾷ παράφορα καὶ τρέχει τὴν σκηνὴν μὲ μεγάλα βήματα]. Ἔ, ὄχι! ὄχι! τὴ Ραλλοῦ ὅσο κι' ἂν θέλῃς νὰ τὴν παρεξηγήσῃς εἶνε πολὺ ψηλὰ καὶ δὲν τὴ φθάνει ἡ κακία σου! Ὄχι! δὲν τὴ φθάνει!

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [γελᾷ μὲ εἰρωνεία]. — Χά! χά! χά! καλὲ Λουκιανὲ ἐτρελλάθηκες; ποιὰ κακία μου; μπᾶ, σὲ καλό σου! Ἔπρεπε νὰ ἐρωτευθῇς λοιπὸν γιὰ νὰ μὲ κάνῃς νὰ γελάσω;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [σταματᾷ μπροστά του καὶ τοῦ λέγει μὲ πικρὸ παράπονο]. — Κι' ὅμως ἂν μ' ἔννοιωθες δὲν θὰ γελοῦσες ποὺ μὲ βλέπεις ἐρωτευμένον, ἀλλὰ θὰ ἔκανες μιὰ βαθειὰ προσευχὴ γιὰ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμὴ τῆς ζωῆς μου. [Μὲ ἐπισημότητα καὶ ὑπερηφάνεια]. Περικλῆ! εἶμαι ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους ἀνθρώπους, ποὺ ἅμα ἀποφασίσουν ν' ἀγαπήσουν ἕνα ἄνθρωπο, περιμένουν ὅλες τὶς χάρες ἀπ' αὐτὸν, εἰδ' ἄλλως γίνονται δυστυχεῖς. Ναί· δὲν θέλω ψίχουλα εὐτυχίας. Τὴν θέλω ὁλόκληρη. Ἄνθρωπος μὲ τὴν ψυχὴ τὴ δική μου καὶ μὲ τὴ δική μου τὴν ἀντίληψι ἔχει τόσο ἀνεπτυγμένη τὴν ὑπερηφάνεια, ὥστε δὲν ζητᾷ συχνὰ ἀπὸ τὸ Θεό του πράγματα, ἀλλὰ ζῇ μὲ τὶς δικές του δυνάμεις· ἅμα ὅμως ἀποφασίσῃ νὰ ζητήσῃ κάτι, τὸ ζητᾷ σπάνιο καὶ ἀνεκτίμητο! Θέλει νὰ μοῦ δώσῃ ὁ Θεός μου αὐτὸ ποὺ τοῦ ζητῶ; καλὸ δικό του θὰ κάμῃ, γιατὶ θὰ ἀποκτήσῃ ἕνα λατρευτή. Κι' ἔχει τόσους λόγους νὰ τὸν λατρεύουν ἀληθινά! [Ὡσὰν ἐμπιστευτικῶς]. Καὶ πρέπει νὰ ξέρῃς, πῶς οἱ θεοί, ποὺ ἡ ἀθανασία

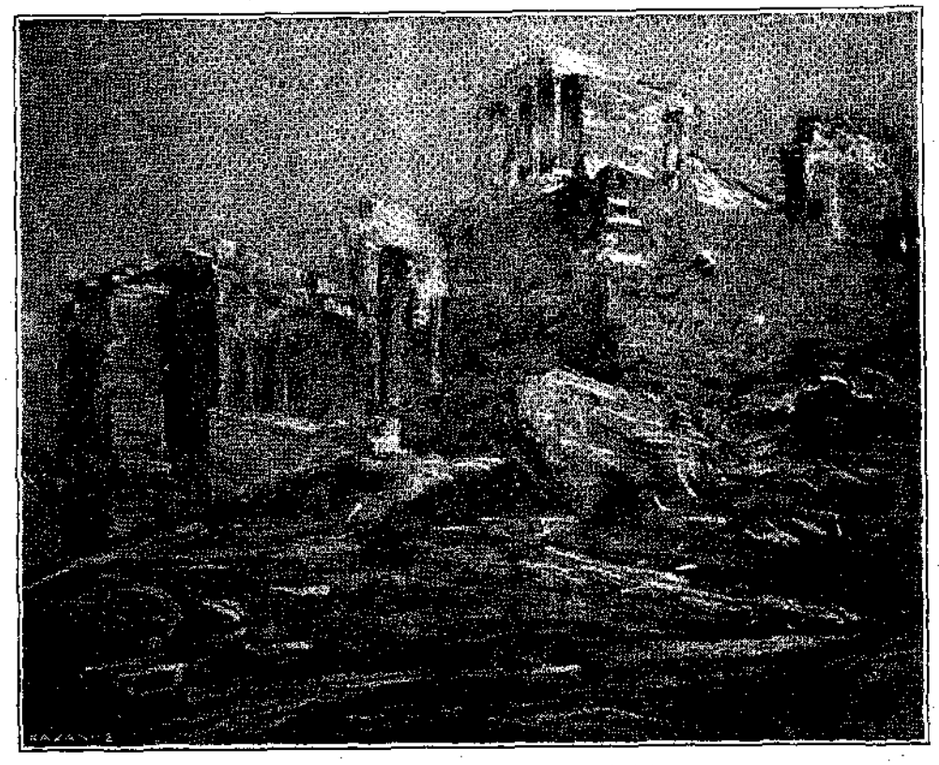

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ — ΣΚΙΤΣΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

τους ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ἀγάπη μας, μᾶς ἔχουν μεγάλη ἀνάγκη...

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [μὲ ἀδημονία]. — Οὔφ, καϋμένε Λουκιανέ! Στῶπα πολλὲς φορές. Αὐτὰ δὲν τὰ νοιώθω καὶ μὴ μοῦ τὰ λές. Μπορεῖς νὰ μοῦ μιλήσῃς γιὰ τὸ χρηματηστήριο; γιὰ τὴν ἐμπορικὴ κίνησι; ξέρω νὰ σοῦ μιλήσω καὶ καλήτερα ἀπὸ σένα.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Πούφ!

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Ἕνα μόνο σοῦ λέγω. Νοιώθεις πῶς δὲν μπορεῖς νὰ ζήσῃς χωρὶς τὴ Ραλλοῦ; πάρ' την! Μπᾶ! ἀνατολικὸ ζήτημα θὰ τὴν κάνουμε μιὰ αὐτοκτονία; Πάρ' την, ἀδελφέ μου, πάρ' την!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὦ ναί, θὰ τὴν πάρω, Περικλῆ, θὰ τὴν πάρω. Ξέρεις, μοῦ ἔλεγε ὅτι ἡ ζωὴ εἶνε ἀστεῖα καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τὴν πιστέψω...

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [τὸν κυττάζει εἰρωνικὰ καὶ μὲ λοξὸ βλέμμα]. — Ἔ, καί... τί θέλεις νὰ πῇς μ' αὐτό;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Θέλω νὰ σοῦ πῶ, Περικλῆ, πῶς τώρα ποὺ βλέπω ὅτι δέκα χρόνων φιλία δὲν ἔφθασε νὰ σὲ κάμῃ νὰ καταλαβαίνῃς τὰ λόγια μου καὶ τὰ αἰσθήματά μου... τώρα ἐπίστεψα κι' ἐγὼ πῶς ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ μάλιστα τῶν φίλων εἶνε ἀστεῖα... Ὦ, τί σοφὴ ποὺ εἶνε ἡ Ραλλοῦ, μ' ὅλη τὴν παιδική της γνῶσι! ἔχει τὴν ἔμφυτη σοφία τῆς ἐκλεκτῆς γυναίκας, ποὺ δὲν ἐχρειάσθη ποτὲ πολλὰ γράμματα γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ!

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [τὸν κυττάζει ἀκόμα μὲ τὸ ἴδιο βλέμμα]. — Ἔτσι, αἴ;... Ἔχει τὴν ἔμφυτη σοφία τῆς ἐκλεκτῆς γυναίκας!... [Γελᾷ] χά! χά! χά! [Τὴ στιγμὴ ποὺ γελᾷ ὁ Περικλῆς, μπαίνει ἡ κυρὰ Μάρθα μὲ ἐπισκεπτήριο].

ΣΚΗΝΗ Ε΄

ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ, [στὸν Λουκιανὸ ποὺ τὴν πλησιάζει]. — Παιδάκι μου, σὲ ζητάει αὐτὸς ὁ κύριος...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [διαβάζει καὶ ἀπορεῖ]. — Μάρκος! Μάρκος! Ρέπας!... [Σκέπτεται καὶ χαϊδεύει τὸ μέτωπό του σὰν νὰ θέλῃ νὰ θυμηθῇ] Σὰν γνωστό μου ὄνομα... μὰ δὲν θυμᾶμαι...

ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ — Εἶνε ἕνα παλληκάρι ψηλό, παχὺ λίγο, καὶ μ' ἕνα μουστάκι... θαρρεῖς πῶς τώρα δὰ βγῆκε ἀπὸ τὸ κουρεῖο...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Καλά. Δὲν μ' ἐνδιαφέρει. Πές του νὰ ἔλθῃ μέσα, μητέρα. [Στὸν Περικλῆ] Περικλῆ! βοήθησέ με νὰ πᾶμε μέσα τὸ πρόπλασμα. [Βγαίνουν μὲ τὸ πρόπλασμα καὶ ξαναμπαίνουν ἀμέσως. Φαίνεται στὴν πόρτα ὁ Μάρκος].

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄

ΜΑΡΚΟΣ ΡΕΠΑΣ, ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ

ΜΑΡΚΟΣ, [μέ ἐλαφρὰ ὑπόκλισι]. — Εἶσθε ὁ γλύπτης κ. Λουκιανός;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Μάλιστα κύριε, τί ζητεῖτε;

ΜΑΡΚΟΣ — Ἦλθα νὰ ἰδῶ τὴν προτομὴ τῆς δεσποινίδος Ραλλοῦς, γιατί τὴν συνήντησα στὸ δρόμο καὶ μοῦ εἶπε ὅ,τι ἐτελείωσε καὶ εἶνε πολὺ ὡραία.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [σὰν νὰ θυμᾶται τώρα]. — Ἄ, ναί, εἶσθε ὁ οἰκογενειακὸς φίλος τῆς δεσποινίδος Ραλλοῦς... Ἀλλὰ ξεύρετε, κύριε, ἐγὼ ἔχω τὴν συνήθειαν νὰ μὴ τὰ δείχνω ποτὲ τὰ ἔργα μου πρὶν τὰ παραδώσω... Ὥστε θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε....

ΜΑΡΚΟΣ — Κύριέ μου, ἔχετε λάθος. Εἶμαι ὁ μνηστὴρ τῆς δεσποινίδος Ραλλοῦς. [Ὁ Λουκιανὸς στὸ ἄκουσμα αὐτὸ κλονίζεται στὴ θέσι του καὶ ὁ Περικλῆς κινεῖ τὸ κεφάλι λυπητερά].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [μὲ φωνὴ πνιγμένη]. — Τί;... ὁ μνηστήρ της...

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [τὸν στηρίζει ἀπὸ πίσω]. — Πρόσεξε! θὰ σὲ ἐννοήσῃ...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [συνέρχεται λίγο καὶ μὲ ψεύτικο χαμόγελο]. — Ἔ τότε... νὰ σᾶς δείξω... τὸ πρόπλασμα... μάλιστα... ἀφοῦ εἶσθε ὁ μνηστὴρ τῆς δεσποινίδος... νὰ σᾶς τὸ δείξω... Ὁρίστε ἀπ᾽ ἐδῶ. [Βγαίνει ἔξω. Ὁ Περικλῆς τρέχει στὴ σκηνὴ μὲ μεγάλα βήματα καὶ μὲ χειρονομίες].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Νὰ ἡ μεγάλη γυναῖκα!.. νὰ ἡ ὑπέροχη γυναῖκα!... χά! χά! Καλὰ τὰ ἔλεγα ἐγώ! ἡ μεγάλη γυναῖκα εἶνε ἕνα ὄνειρο ἄκόμα, κι᾽ ὅταν θἀρχίσῃ νὰ βρίσκεται εὔκολα στὴ ζωὴ πρέπει νἄχουν χαλάσῃ πολλὰ παληὰ πράγματα προτήτερα. Καϋμένε Λουκιανέ! [Ξαναέρχονται ὁ Λουκιανὸς μὲ τὸν Μάρκο].

ΜΑΡΚΟΣ, [ἐνθουσιασμένος]. — Ἄ, μὰ τί ὁμοιότης καταπληκτική! τί ὡραία ἐργασία! τί καλλιτέχνημα μοναδικὸ γιὰ ἕνα σαλόνι!... Τὰ συγχαρητήρια μου, κύριε! [Ὁ Λουκιανὸς ἀκουμβᾷ στὸν τοῖχο θλιβερά, καὶ φαίνεται σὰν νὰ μὴ ἀκούῃ]. Καὶ πόσο στοιχίζει, κύριε, ἡ προτομὴ αὐτὴ στὸ μάρμαρο; Πόσο τὴν ἐσυμφωνήσατε;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [χωρὶς νὰ κινηθῇ]. — Ὅσο θέλετε δόστε!

ΜΑΡΚΟΣ — Πάρτε χίλιες δραχμὰς καὶ στεῖλτε την στὸ σπίτι τῆς δεσποινίδος Ραλλοῦς ἐκ μέρους μου ἅμα τελειώσῃ. Χαίρετε!

[Ὁ Λουκιανὸς παίρνει τὰ χρήματα καὶ τὰ πετᾷ σ᾽ ἕνα κάθισμα. Ὁ Περικλῆς τὸν πλησιάζει].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Χαίρετε κύριε. Τὴν προτομὴ θὰ τὴν στείλωμε τὸ γρηγωρότερο.

[Ὁ Μάρκος φεύγει].

ΣΚΗΝΗ Ζ΄

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ καὶ σὲ λιγάκι ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ

[Ὁ Λουκιανὸς ἀκουμβᾷ ἀκόμα στὸν τοῖχο, καὶ ἔχει σταυρώσει τὰ χέρια στὸ στῆθος. Ὁ Περικλῆς παίρνει ἀπέναντί του τὴν ἰδίαν στάσιν. Ἀρκετὴ ὥρα οἱ ἄνδρες στέκονται στὴ θέσι αὐτὴ τῆς σιωπηλῆς συμφορᾶς].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [σιγὰ καὶ θλιβερά]. — Λουκιανέ! θυμᾶσαι τώρα τὰ λόγια μου;

[Ὁ Λουκιανὸς φαίνεται σὰν ἀποκαμωμένος, μὰ ἔξαφνα παίρνει δύναμι καὶ μὲ σπασμωδικὴ ταχύτητα δίνει τὸ ἐπισκεπτήριο καὶ τὰ χρήματα στὸν Περικλῆ].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Περικλῆ! ἐπίστρεψε τὰ χρήματα στὸν κύριο αὐτό. Τὸ μπιλλιέτο ἔχει καὶ τὴν διεύθυνσί του. Τὴ Ραλλοῦ δὲν τὴν πουλῶ! [Περπατεῖ καὶ μονολογεῖ] Μπᾶ! γιατί; δὲν εἶνε δικαίωμά μου; Ἐγὼ τὴν ἐργάσθηκα μὲ αὐτά μου τὰ χέρια! Ἐγὼ τὴ ζωντάνεψα μὲ αὐτή μου τὴ ψυχή. Καὶ μ᾽ αὐτὸ τὸ σφυρὶ ποὺ θὰ τῆς ἔδινα ζωὴ στὸ μάρμαρο, μ᾽ αὐτὸ τὸ ἴδιο θὰ τὴ χαλάσω! [Κυττᾷ ὁλόγυρά του σὰν κάτι νὰ ζητῇ].

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, [ἀνήσυχα]. — Τί θέλεις Λουκιανέ; Τί ζητᾷς;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Τίποτε· ζητῶ τὸ σφυρί μου, ποὺ ἔμαθα νὰ τὸ κρατῶ γιὰ νὰ γκρεμίζω τὰ ὄνειρά μου! [Παίρνει τὸ σφυρὶ ἀπὸ τὸ πάτωμα καὶ τρέχει στὰ παρασκήνια μὲ τὴν διάθεσιν νὰ σπάσῃ τὸ πρόπλασμα. Ὁ Περικλῆς θέλει νὰ τρέξῃ στὸ παρασκήνιο γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Λουκιανόν. Τὴν ἴδια στιγμὴ μπαίνει ἀπ᾽ τὴν ἀριστερὴ πόρτα ἡ Κυρὰ - Μάρθα].

ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ, [μὲ ἀφέλεια]. — Παιδάκι μου, δὲν θὰ βγῇς ἔξω;

ΠΕΡΙΚΛΗΣ — Μή! μή! Λουκιανέ! Τί κάνεις; τί κάνεις αὐτοῦ;... [Ἀκούεται τὸ σπάσιμο τοῦ πηλοῦ].

ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ — Μή! μή!...

[Ὁ Περικλῆς μαρμαρώνει στὴ θέσι του. Ἡ Μάρθα τρέχει στὸ παρασκήνιο, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Λουκιανὸς κατάχλωμος καὶ πελιδνὸς μπαίνει στὴ σκηνὴ μὲ τὸ σφυρὶ στὸ χέρι ἀκόμα καὶ πέφτει μὲ κλάμματα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Περικλῆ].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [μὲ λυγμούς]. — Ἀπὸ λάσπη ἦσαν καὶ οἱ δυό. [Ἀφίνει τὸ σφυρὶ νὰ πέσῃ].

ΚΥΡΑ - ΜΑΡΘΑ, [βγαίνει μὲ σκυφτὸ τὸ κεφάλι καὶ μὲ κομμάτι πηλοῦ στὰ χέρια καὶ λέγει κυττάζοντας πότε τὸν Λουκιανὸ ποὺ κλαίει καὶ πότε τὸν πηλό, μὲ τρεμουλιαστὴ φωνή]. Μπᾶ! τὴν ἀγαποῦσε!... [Ἀφίνει νὰ πέσῃ ὁ πηλὸς ἀπὸ τὰ χέρια της].

ΑΥΛΑΙΑ

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
(Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία)

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΣΤΟ ΝΗΣΑΚΙ ΡΑΓΝΙΛΔ

Εἶταν μιὰ φορὰ ἕνας Βασιλιὰς καὶ πήγαινε καβάλλα στὸ δρόμο τοῦ Νόρδρε Ἔλφ. Ἐρχόταν ἀπὸ τ᾽Ανατολικὰ καὶ τραβοῦσε κατὰ τὴν Κουγκαχάλλα. Ὁ χρόνος ζύγωνε στὸ τέλος του. Ὁ ἀέρας εἶταν ὑγρὸς καὶ βαρύς, καί, ὅπως συχνὰ σὲ τέτοιαν ἐποχή, ὁ οὐρανὸς εἶτανε σταχτερός.

Τὸ δρομάκι ποὺ εἶχε πάρει ὁ Βασιλιὰς φιδοσέρνονταν μέσα σὲ λειβάδια ἁρμυρά. Ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ οἱ σκλῆθρες ξεπετιῶνταν καὶ στρυμώνονταν, περίεργες νὰ ἰδοῦν ποιὸς διάβαινε. Τὸ ἄλογο τοῦ Βασιλιᾶ μὲ δυσκολία μεγάλη κατόρθωνε ν᾽ ἀνοίξῃ πέρασμα.

Εἴτανε τόσο ἀληθινὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου, ὥστε ὅλ᾽ ἡ ζωὴ εἶχε φυλλοροήσει κ᾽ εἶχε σταματήσει πιὰ στὸ δάσος καὶ στὰ χωράφια. Χάμου τὰ φύλλα κοίτονταν, σταχτιὰ καὶ μαραμένα· κ᾽ οἱ ἀτέλειωτες χυνοπωριάτικες νεροποντὲς τὰ εἶχαν κάμει, στοιβάζοντάς τα, χαλὶ καταχνασμένο, ὅπου κοιμῶνταν ἀποκάτω ἀμέτρητες ἀράχνες καὶ σαλιαγκοὶ τὸ χειμωνιάτικό τους ὕπνο.

Ὅλα εἴτανε σταχτερὰ καὶ καταχνιασμένα ὁλόγυρά του. Κι ὁ Βασιλιὰς εἶπε μὲ τὸ νοῦ του: «Μάτια μου δρόμος, γιὰ ἕνα Βασιλιά!».

Νὰ ὅμως πού, ἀπὸ τὰ βουρκωμένα λειβάδια, στὸ πλάϊ πὲς τοῦ δρόμου, ψήλωσ᾽ ἕνα βουνό. Τὴ ρίζα του ἔζωνε μιὰ λουρίδα ἄμμος κίτρινος ἀνοιχτός· ὕστερα ἔβλεπες βράχους γυμνούς, κ᾽ ἐπάνω τους, σ᾽ ἕνα, στενὸ πλάτωμα, ἀράδα πηλαλοῦσαν πεῦκα γαλαζοπράσινα. Ψηλότερα οἱ πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ ἀνοῖγαν σὲ φαράγγια, χαρακωμένα μὲ καθάρια ποταμάκια· καὶ ψηλότερα μιὰ γραμμὴ ἀπὸ σημύδες ξετυλιγόταν μὲ τοὺς ἄσπρους της κορμοὺς καὶ τὰ ρουσομενεξεδένια της κλωνάρια. Ψηλότερα ἀκόμα ὁ ἄμμος ξαναφαινότανε, πυργωμένος μὲ λιθάρια ριζιμιὰ κοκκινωπά, ὥς τὸ δάσος μὲ τἀπαλοπράσινα ἔλατα, ποὺ κουκούλωνε τὸ πλατοβούνι.

Ὅμως ὁ Βασιλιὰς καμιὰ χαρὰ δὲν πῆρε ποὺ εἴτανε τόσο σιμὰ σ᾽ ἐκεῖνο τ᾽ ὄμορφο βουνό, γιατὶ τὸν περισκέπαζε ἡ καταχνιὰ· ποδιὲς τὰ σύννεφα, ποὺ κατεβαῖναν πολὺ χαμηλά, τοῦ κρύβανε τὴν κορυφή· κι ἀπ᾽ ὅλους τοὺς γκρεμοὺς κι ἀπ᾽ ὅλα τὰ πυκνόδεντρα ἀνέβαινε ἀχνὸς βροχῆς· καὶ τὸ πολύχρωμο βουνὸ τοῦ φάνη τόσο σταχτερὸ ὅσο καὶ ὅλα τὰ ἄλλα στὴ Φύση.

Ἀναστέναξε μ᾽ ἕνα βαθὺ καὶ βαρὺ ἀναστεναγμὸ περνῶντας καβάλλα ἀνάμεσα στὶς σκλῆθρες ποὺ στάλαζαν μεγάλες νεροσταλίδες ἀπάνω στἄλογό του καὶ στὸν ἴδιο. Καὶ ἄξαφνα ἔνοιωσε νὰ τὸν κυριεύῃ ἀπέραντη λύπη.

«Πάντα τὸ ἴδιο, εἶπε μοναχός του. Πάντα σταχτερὰ καὶ βροχερά, ὅπου κι ἂν πάω. Ἂν εἶμαι στὴ θάλασσα, σηκώνεται ὁμίχλη, ποὺ δὲ βλέπεις τὸ δάχτυλό σου. Ἂν τὸ βράδυ, πάω περίπατο καβάλλα, τὸ φεγγάρι ἀμέσως κρύβεται μέσα στὰ σύννεφα τὰ σκοτεινότερα, γιὰ νὰ μὴ μοῦ φέγγῃ. Θαρρῶ πώς, ν᾽ ἀνέβαινα στὸν οὐρανό, τἄστρα θἄσβηναν, ἅμα ἐγὼ ἔφτανα... Ναί, ξαναεῖπε μὲ ὁρμὴ κουνῶντας τὸ γρόθο του, πάντα τὸ ἴδιο, σ᾽ ὅ,τι κι ἂν καταπιαστῶ! Ἄλλοι ποὺ ἐγεῖναν Βασιλιάδες εἶναι περικυκλωμένοι μὲ τιμὲς καὶ μεγαλεῖα, μὲ δόξα καὶ μὲ λάμψη· ἐγὼ ὅμως, εἶμαι ὁ ἀληθινὸς Βασιλιὰς τοῦ Σταχτεροῦ Καιροῦ. Μόνο τὶς ἀνταρσίες ἔχω νὰ συλλογιέμαι, καὶ μόνο μιὰ ἔρμη γωνίτσα τῆς γῆς δέχεται νὰ τὴν ὁρίζω. Ἀλλιῶς εἶταν γιὰ τοὺς παλαιοὺς τοὺς Βασιλιάδες ποὺ θρόνιαζαν στὴν Οὐψάλα κι᾽ ἀπ᾽ τὴν Οὐψάλα κυβερνοῦσαν ὅλο τὸ βασίλειο. Εἴτανε τότε κἄτι νὰ εἶσαι Βασιλιᾶς. Ὅμως ὁ Θεὸς βέβαια θὰ τὄχῃ κρίνει, ἔτσι νὰ γενῇ γιὰ μένα, ὅπως εἶναι τώρα.»

***

Πολέμησε ὥς τόσο αὐτή του τὴν ἀποκαρδίωση. Κράτησε τἄλογό του καὶ τέντωσε ταὐτί. Ἕνα καὶ μόνο κελάϊδισμα πουλιοῦ θὰ τοῦ εἴτανε σημάδι πὼς γελιῶταν. Ὁ οὐρανὸς ὅμως ἔμενε πάντα σὰ μολύβι σταχτερός, καὶ τὸ βουνὸ τυλιγμένο μὲ καταχνιά· καὶ ὅλα τὰ πουλιὰ εἴχανε φύγει στὰ ξένα. Μιὰ μόνη φωνὴ ἔκοβε τὴ σιωπή: ὁ ἀνάλαφρος τῶν νεροσταλίδων ἦχος ποὺ κυλοῦσαν ἀργὰ ὡς τὴν ἄκρη τῶν κλαδιῶν στὶς σκλῆθρες, καὶ στὸ τέλος πέφτανε στὸ χῶμα.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Βασιλιᾶ ἔγειρε πάλι πιὸ πολὺ στὸ στῆθος του ἀπάνω. «Ἤθελα νἄβλεπα, εἶπε, κἄτι κόκκινο σὰ φλόγα. Ἤθελα νἄβλεπα κἄτι ποὺ νἄναι μαῦρο σὰν τοῦ κοράκου τὰ φτερά, μ᾽ ἕνα χρυσὸ σπιθοβόλημα στὸ βάθος. Ἤθελα νἄκουα ἕνα γλυκόλαλο τραγούδι κ᾽ ἕνα γέλοιο ἠχερό.»

Πάλι ξανακύτταξε γύρω του. Τίποτα δὲν εἶταν ἀλλαγμένο. Παρατήρησε μάλιστα πὼς ὁ ποταμός, ποὺ εἶταν πάντα τόσο λαμπερός, ἔτρεχε μαῦρος σὰν τὸ σκοτάδι ἀνάμεσα στοὺς καλαμιῶνες του. Κ᾽ ἔπεσε σὲ τέτοιαν ἀποκαρδίωση, ὥστε ὅλα του τἀγαθὰ τοῦ φανῆκαν ἄσκημα καὶ δίχως ἀξία. Εἶδε μὲ τὸ νοῦ του τὸ καλοχτισμένο του παλάτι σὰν νἄτανε σαράβαλο, καὶ σὲ χαμοὺς ἀλλάξανε οἱ θρίαμβοί του.

«Μποροῦσα νὰ βαστάξω ἀκόμα, εἶπε μοναχός του, ἂν δὲν εἴτανε τὸ ζήτημα τῆς Βασίλισσας! Νά, τὸ πιὸ χειρότερο. Νὰ ζῇ κανεὶς εἰν᾽ ἀρκετὰ βαρύ, δίχως νἄχῃ ἀνάγκη νὰ φορτωθῇ τὴν ἔννοια τῆς γυναίκας. Τὰ ζητήματά τῆς χώρας μου δὲ μ᾽ ἀφήνουν νὰ πάρω ἀναπνοή· καὶ ὅμως ὁ κόσμος ἀπαιτεῖ νὰ φορτώσω τὴ ράχη μου καὶ μ᾽ ἄλλο φορτίο!»

Ὁ Βασιλιὰς αὐτὸς εἴτανε στεφανωμένος μὲ

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

τὴν κόρη ἑνὸς Βασιλιᾶ Νορβηγοῦ· κ' εἴτανε βασιλόπουλα πλούσια καὶ τρανὴ ἡ Βασίλισσά του· μὰ ἡ κακοτυχιὰ τὸ θέλησε νὰ τὴν πάρῃ ὁ Βασιλιὰς ὅταν εἶταν ἐκείνη παιδὶ ἀκόμα. Ταίριαξαν ἔτσι τὸ γάμο, γιὰ νὰ μὴν ἔρθῃ ἄλλο βασιλόπουλο καὶ τοῦ τὴν ἁρπάξῃ· κι' ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ γένηκε ὁ γάμος, ἡ Βασίλισσα καθότανε σ' ἕνα μικρὸ νησάκι ὅλο βράχια, στὸ Νόρδρε Ἔλφ, ἀντίκρυ στὴν Κουγκαχάλλα, ποὺ τὄλεγαν νησάκι τοῦ Ραγνίλδ. Εἶχαν ἐκεῖ χτισμένο ἕναν πέτρινο πύργο, ὅπου μεγάλωσε ἡ Βασίλισσα καλὰ ἀσφαλισμένη, καὶ ὅπου περίμενε νἀρθοῦνε νὰ τὴν πάρουν, νὰ τὴν πᾶνε στὸ παλάτι.

Ἀπὸ τἄλλο μέρος, ὁ Βασιλιὰς εἶχε μείνει στὸ βασίλειό του, καὶ δὲν εἴχανε ξαναἰδωθῆ· καί, μ' ὅλο ποὺ ἤξερε ὁ Βασιλιὰς πὼς ἡ Βασίλισσα εἴτανε τώρα κοπέλλα· καὶ μ' ὅλο ποὺ συχνὰ τοῦ θύμιζαν πὼς εἴτανε καιρὸς νὰ πάῃ νὰ τὴ φέρῃ, δὲν εἶχε κατορθώσει ἀκόμα νἀποφασίσῃ τὸ ταξίδι. Ἔφερνε πρόφαση τοὺς σηκωμούς· ἄφηνε ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, κι ὅλο τὸν καιρὸν αὐτόν, ἡ Βασίλισσα ζοῦσε μέσα στὸν πύργο τὸ σταχτή, ὅπου τὴ φρόντιζαν κἄτι γριὲς κυράδες, καὶ δίχως ἄλλη δουλιὰ παρὰ νὰ κυττάζῃ τὰ σταχτιὰ κύματα τοῦ ποταμοῦ. Ἐπιτέλους ξεκίνησε ὁ Βασιλιάς· μὲ τὴν ἰδέα ὅμως τῆς γυναικός του, τόσο βαθειὰ τὸν πλημμύρησε λύπη, ὥστε ἄφησε πίσω τὴ συνοδία του νὰ παλαίψῃ μόνος του μὲ τὸν καημό του.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ξεπρόβαλε ἀπὸ τὶς σκλῆθρες, καὶ τράβηξε μέσα σ' ἕνα μεγάλο λειβάδι. Τὸ καλοκαίρι, εἶχε ἰδωμένα νὰ βόσκουν ἐκεῖ μεγάλα κοπάδια γελάδια καὶ πρόβατα· τώρα ὅμως τὸ λειβάδι εἶταν ἔρημο, καὶ δὲ φαινόταν τίποτα παρὰ χῶμα λασπωμένο καὶ μισοφαγωμένα χόρτα. Ὁ Βασιλιὰς φτερνοκόπησε τἄλογό του καὶ πέρασε τὸ λειβάδι ὅσο γλήγορα μποροῦσε, ὥστε νὰ μὴν προφτάσῃ νὰ γείνῃ ἀκόμα πιὸ βαρύκαρδος.

Εἶταν ἄντρας ὁ Βασιλιάς· καὶ ἂν τὄφερνε ἡ μοῖρα καὶ εἶταν ἡ βασιλοπούλα φυλακωμένη σὲ κανένα μαγεμένο καστέλλι, μὲ γίγαντες καὶ δράκους γιὰ νὰ τὸ φυλάγουν, θὰ πήγαινε καλπάζοντας νὰ τὴν ἐλευτερώσῃ. Μά, γιὰ ξεχείλισμα τῆς συφορᾶς του, ἐκείνη καθόταν ἥσυχα καὶ ξένοιαστα στὸν πύργο της καὶ τὸν περίμενε· καὶ κανένας, σ' ὅλο τὸν κόσμο τὸν ἀπέραντο, δὲν τοῦ ἀντίσκοβε τὴν κατοχή της.

Καὶ μετάνοιωσε πικρὰ ποὺ τὴν εἶχε στεφανωθῆ. «Ὅ,τι μεγάλο, περήφανο καὶ ὡραῖο, μοῦ εἶναι ἐμποδισμένο, εἶπε μοναχός του. Δὲ μοῦ δόθηκε κἂν νὰ πάρω τὴ γυναίκα μου μὲ τὴν κόψη τοῦ σπαθιοῦ μου».

Αὐτὰ διαλογιζόμενος εἶχε βραδύνει τὸ δρόμο του, γιατὶ τἄλογό του ἀνηφόριζε ἕνα λόφο. Ἀπὸ τὴν κορφὴ τοῦ λόφου, ὁ Βασιλιᾶς εἶδε τὸ νησάκι ὅπου τὸν περίμενε ἡ Βασίλισσά του.

Εἶδε τὸ νησάκι κατάμονο καὶ μαῦρο μέσα στὸν ποταμὸ τὸ σταχτερό, τὴ γῆ χωρὶς χορτάρι, τάμπιες ἀπὸ πισσόχωμα σταχτερὸ καὶ τοίχους ἀπὸ λιθάρια σταχτερά, καὶ τοῦ φανῆκαν ὅλα ἀπελπιστικὰ καὶ θλιμμένα. Δὲν ἔμνησκε οὔτε μιὰ φούντα ἀπὸ ρείκια γι' αὐτὸν νὰ κοκκινίζῃ, οὔτ' ἕνα πράσινο κλαρὶ νὰ λάμπῃ στοὺς τοίχους ἀκόμα. Τὸ θλιβερὸ χυνόπωρο εἶχε κάμει καλὰ τὸ ἔργο του σ' ὅλη τὴ χώρα. Κι ὁ Βασιλιᾶς, ποὺ λαχταροῦσε κἄτι κόκκινο, ἀστραφτερὸ καὶ μαῦρο μὲ χρυσὲς ἀναλαμπές, ἔνοιωσε πὼς ἐκεῖ βέβαια δὲ θὰ τἀνταμώσῃ.

Ὅσο κύτταζε τὸν πύργο, τόσο ὁ πύργος τοῦ φαινόταν σὰν νὰ εἶχε φυτρώσει ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ βράχο. Οἱ ἄνθρωποι δὲν εἴχανε μπορέσει νὰ τονὲ στήσουν ἔτσι. Εἶχε βγῆ ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ βραχωμένου νησιοῦ, ὅπως τὸ χόρτο καὶ τὸ δάσος ἀναβλασταίνουν ἀπὸ τὸ χῶμα· καὶ αὐτὸ

εἶταν ποὺ τοὺ ἔκανε τρομαχτικὴ καὶ ἀποκρουστικὴ τὴν ὄψη.

Ἡ Βασίλισσα, ποὺ εἶταν ἐκεῖ μεγαλωμένη, θὰ ἔμοιαζε, ἀπ' ἀνάγκη τῆς μοίρας, μ' ἕνα χοντροκαμωμένο πέτρινο εἴδωλο ποὺ εἶχεν αὐτὸς ἰδωμένο ἀπάνω στὴν πύλη μιᾶς ἐκκλησίας. Τὴ φαντάστηκε φτιαγμένη σὰν ἄγαλμα σταχτερὸ μὲ μακρὺ ἀσάλευτο πρόσωπο, μὲ πλάκα τὸ κορμί, μὲ χέρια καὶ πόδια δυὸ φορὲς πλατύτερα καὶ μακρύτερα παρὰ τἀντρίκια.

«Νὰ ἡ τύχη μου!» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του ὁ Βασιλιάς· καὶ προχώρησε τὸ δρόμο του.

Ἔφτασε τόσο σιμὰ στοῦ περατάρη τὸ σπίτι, ὥστε, ἀπὸ τὸν ἄλλον ὄχτο, ὁ φύλακας ἀκούμπησε τὸ βούκινο στὰ χείλη του νὰ διαλαλήσῃ τὸν ἐρχομό του. Τὸ σηκωτὸ γεφύρι ἀνασηκώθηκε, κ' ἡ θύρα τοῦ σταχτεροῦ πύργου γλύστρησε ἀπάνω στὰ καρούλια της κι ἄνοιξε.

Τὴ στιγμὴ ὅμως ἐκείνη ὁ Βασιλιὰς σταμάτησε τὴν καβάλλα του. «Εἶμαι Βασιλιὰς ὡς τόσο! εἶπε μοναχός του. Ποιός μ' ἀναγκάζει νὰ κάμω αὐτὸ ποὺ δὲ θέλω; Κανένας στὸν κόσμο δὲ μπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ στανικῶς μου νἀντιμώσω ἐκεῖνο τὸ πέτρινο εἴδωλο! Πρέπει τέλος πάντων σὲ κἄτι νὰ μὲ ὠφελῆ, ποὺ εἶμαι Βασιλιάς!»

Μονομιᾶς γύρισε τἄλογό του καὶ ξαναπῆρε τὸ δρόμο ποὺ εἶταν φερμένος. Ἔτρεξε καλπάζοντας σὰ νὰ φοβῶταν μὴ τὸν κρατήσουν, καὶ δὲν ἔκανε ἀργότερο βῆμα παρ' ἅμα ζύγωσε στὶς σκλῆθρες, ἀπάνω στἄρμυρὰ λειβάδια, ἀντίκρυ στὸ ψηλὸ βουνό.

Κ' ἡ Βασίλισσα ἀπόμεινε στὸν πύργο τὸ σταχτερό, νὰ στενάζῃ καὶ νὰ μαραίνεται. Εἶχε τρυφερὰ μάγουλα καὶ χείλη φλογοκόκκινα· εἶχε τὰ μαλλιὰ σγουρά, μαῦρα σὰν τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ καὶ ἀνυφασμένα μὲ χρυσὲς ἀναλαμπές· εἶχε φωνὴ γλυκόλαλη καὶ κρυσταλλένια, καὶ γέλοιο ἠχερό.

Μαῦρο τὸ καμάρι τοῦ Βασιλιᾶ! Εἶχε φύγει νὰ γλυτώσῃ στὸ στενὸ δρομάκι ἀνάμεσα στὶς σκλῆθρες. Δὲν εἶταν οὔτε λιγότερο ὑγρός, οὔτε λιγότερο βουρκωμένος, οὔτε λιγότερο καταχνιασμένος ὁ τόπος τριγύρω του· μά, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲν εἶταν καὶ περισσότερο παρὰ πρωτήτερα, ποὺ εἶχε διαβῆ ἀπὸ κεῖ-πέρα . . .

[Μετάφρ. Ν. Π.] ΣΕΛΜΑ ΛΑΓΕΡΛΕΦ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ*

ΔΗΛΙΟΝ

Γαλήνη ἀπέραντος βασιλεύει. Μὲ ἀπαλότητα καὶ χάρι πέφτει κάτω τὸ ἡλιακὸν φῶς, σὰν ἀσῆμι καὶ χρυσάφι ἀναλυτὸ καὶ μεταβάλλει μιὰ λωρίδα τῆς θαλάσσης εἰς Πακτωλὸν χρυσορρόαν, ἐνῷ πάρα - πέρα παίζει τρελλὰ μὲ τὰ ἐλαφρὰ κυματάκια τῶν πρωϊνῶν ζεφύρων, ποὺ σὰν μελαγχολία γλυκειὰ ῥυτιδώνουν τὸ πρόσωπο τοῦ πελάγους. Μιὰ εὐωδία λεπτὴ πλανᾶται γύρω μας, σὰν νὰ ἔρχεται ἀπὸ κάποιο ἀόρατο περιβόλι... Πέρα μερικὰ ἱστιοφόρα, σὰν σύννεφα λευκά, χάνονται εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ ὁρίζοντος... Τὰ βοιωτικὰ ἀκρογιάλια κροσσωτά, σὰν δαντέλες νεραϊδόπλεκτες σκορποῦν γοητεία ἀτέλειωτη, ἐνῷ τὰ βουνά τους μὲ τὴς ἁπαλὲς γραμμές των καὶ τὴς θελκτικὲς καμπύλες προβαίνουν ἓς τὸ ἄπειρο καὶ χαμογελοῦν, θαρρεῖς, πνιγμένα μέσα ἓς τὴν πλούσια καὶ δροσόλουστη πρασινάδα του. Ἡ γοητεία τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων καὶ ἁρμονία τῆς ἀκρογιαλιᾶς μὲ εἶχε μεθύσει μ' ἕνα οὐράνιο, τριανταφυλλένιο μεθύσι· ἐνόμιζα ὅτι ὠνειρευόμουν ἕνα θελκτικὸ ὄνειρο, ποὺ φοβώμουν μήπως σβύσῃ, ὅπως σβύνουν ὅλα τὰ ὄνειρα...

Πρὸς τ' ἀριστερά μας ἕνα λευκὸν σημεῖον μοῦ ἑλκύει τὴν προσοχήν. Εἶνε τὸ *Δήλιον*, τὸ ὁποῖον περιέβαλε μὲ αἴγλην ἓς τὰ χρόνια τὰ παληὰ μιὰ ἡρωϊκὴ καὶ εὐγενὴς πρᾶξις — ἡ πρᾶξις τοῦ γερο-Σωκράτη πρὸς τὸ μαθητή του Ἀλκιβιάδη, γιὰ νὰ τὴν ἀμαυρώσῃ ἓς τὰ νέα χρόνια μιὰ ἀπαισία καὶ αἱματηρὰ τραγῳδία, ποὺ κατεσπίλωσε τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα — ἡ τραγωδία τοῦ Δήλεσι!... Τὸ Δήλιον — δὲν ἔχει γιὰ μένα ἄλλο ὄνομα — ἦταν τὸ ὡραῖο ἐπίνειο τῆς ὀνομαστῆς Τανάγρας, ἡ ὁποία ἔλαμψε κ' ἐσβέσθη, σὰν φωτεινὸ μετέωρο, κ' ὑπέκυψε εἰς τὸ φοβερὸ τοῦ πανδαμάτορος ἄροτρο. Καὶ ὅμως μέσα ἀπ' τὰ ἐρείπιά της ἡ Τέχνη τὴν ἀνέστησε καὶ τῆς ἐφόρεσε τῆς Ἀθανασίας τὸ στέμμα καὶ τοῦ Ὡραίου τὴν ἁλουργίδα. Αἱ κόραι της, αἱ πειὸ λεπταὶ καὶ χαριτωμέναι καὶ εὔγραμμοι κόραι, ἀπὸ ὅσας εἶδε καὶ ἐγέννησε ἡ γόησσα καλλιτέχνις — ἡ ἑλληνικὴ φύσις, δὲν ἔζησαν τόσο, ὅσο θὰ ζήσουν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ψυχὴν τῶν ὀλίγων ἐκείνων, ποὺ δὲν ζοῦν τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων — τῶν πολλῶν, ποὺ ζοῦν σὲ κάποιον ἄλλο κόσμο, ἄφθαστο κι' ἀφάνταστο, ἐνῷ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ἀκοή των θωπεύουν καὶ κηλοῦν, μὲ μελῳδίες καὶ φτεροῦγες ἄϋλες, κάποια χαμένα ὄνειρα χαμένων παραδείσων... Ναί· αἱ κόραι σου δὲν ἐπέθαναν, ὦ Τάναγρα, δὲ θὰ πεθάνουν· θὰ μείνουν

* «Παναθήναια»· 30 Νοεμβρίου 1909· σελ. 99.

σύμβολα τῆς αἰωνίας νεότητος, τῆς ἀφθάρτου ὀμορφιᾶς καὶ τῆς ἀληθινῆς Τέχνης, ἡ ὁποία δὲ γνωρίζει καὶ δὲ φοβᾶται τὸ Θάνατο...

ΑΥΛΙΣ

Ἕνα δυνατὸ μελτεμάκι φυσᾷ τόρα, ποὺ ἔρχεται σὰν μακρυνό, σὰν οὐράνιο δῶρο, καὶ μᾶς δροσίζει καὶ μᾶς βαλσαμώνει τὸ σῶμα μὲ τὴ πνοή του τὴ μυρωμένη. Τὸ κῦμα βαθυγάλαζο δροσολούζει τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, ποὺ τρέχει ὁλόχαρο κι' ἀκούραστο μὲ πάναγνη μεγαλοπρέπεια κύκνου. Τὸ βοιωτικὸ ἀκρογιάλι πέρα πνίγεται μέσα 'ς τὸ ὄνειρο καὶ παίζει μὲ τὸ ἀφρόλουστο κῦμα, ποὺ τοῦ φέρνει τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ πελάγου — τό κῦμα, ποὺ ἁπαλὰ λικνίζει τοὺς πόθους καὶ σκεπάζει μ' ἄχνη ἰριδόχρωμη τὰ τρελλὰ τῶν Τριτώνων καὶ τῶν Νηρηΐδων εἰδύλλια...

Μὲ λίγο τὸ βλέμμα ἀναπαύεται σ' ἕνα λιμανάκι πεταλωτό· εἶνε ἡ *Αὐλίδα*, ἀπὸ 'κεῖ, ποὺ ξεκίνησαν οἱ στόλοι καὶ οἱ στρατοὶ τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ ἐκδικήσουν μίαν ὕβριν καὶ ξεπλύνουν τὸ στίγμα της μὲ τὸ αἷμα τῶν ὑβριστῶν... Ὁ ἀγὼν δὲν ἦταν γιὰ μιὰ γυναῖκα ἦταν γιὰ κάποιο ἀγνὸ καὶ ἱερὸ ἑλληνικὸ παλλάδιο — γιὰ τὴν τιμή... Αἰῶνες πέρασαν, πρόσωπα καὶ πράγματα ἤλλαξαν, ἀλλὰ τὸ αἴσθημα αὐτό, ἡ ἰδέα αὐτὴ μένει ῥιζωμένη ἀκόμη βαθυὰ σ' τὴ ψυχὴ τοῦ Ἕλληνος, ποὺ τὴν φυλάττει, σὰν ἕνα μυστηριώδη θησαυρό, ποὺ ἐπῆρε ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ θά τον δώσῃ κληρονομιὰ 'ς τὰ παιδιά του... Μήπως καὶ τόρα ἀκόμη δὲν ξεπλένεται μὲ αἷμα μόνον ἡ ὕβρις αὐτή;...

***

Ἡ θέα τοῦ μικροῦ λιμανιοῦ μοῦ φέρνει ἕνα σωρὸ ἀναμνήσεις καὶ μοῦ φτερώνει τὴ φαντασία, ἡ ὁποία ξετυλίγει ἐμπρός μου εἰκόνες ὑπέροχες, ἀπίστευτες, μυθικές, ποὺ μόνον ἕνας ἀθάνατος ποιητὴς καὶ ζωγράφος ἠμπόρεσε νὰ τὴς περιγράψῃ καὶ νὰ τὴς διασῴσῃ, σὰν κάποια πολύτιμα φυλαχτά, καὶ νὰ τὴς δώσῃ τὴν ἰδέαν καὶ τὸ χρῶμα τοῦ πιθανοῦ καὶ νὰ τὴς σφραγίσῃ μὲ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς ἀθανασίας τὴ σφραγῖδα... Καὶ ὑπεράνω ὅλων αὐτῶν μιὰ μορφὴ γυναικεία ὑψώνεται — ἡ Ἑλένη, σύμβολο τῆς ὑπερόχου ὀμορφιᾶς, ἐνσάρκωσι κάποιου ὀνείρου, ποὺ φέρνει καὶ δίνει τὸ ὄῖγος ὑπερτάτων, γλυκερῶν θανάτων... Ποιὸς ὅμως εἶπε, ὅτι εἶνε αὐτὴ ἡ αἰωνία γυναῖκα;

***

Πειὸ πέρα, 'πίσω ἀπὸ ἕνα ναὸ — τὸ ναὸ τῆς Ἀρτέμιδος, διακρίνω ἀκόμη τὴ σκιὰ ἑνὸς πατέρα νὰ στέκεται περίλυπη καὶ μελαγχολική· εἶνε ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔπνιξε βαθυὰ μέσ' τὴν καρδιά του τὴ φωνὴ τοῦ Πατέρα εἰς τὴ φωνὴ τῆς Πατρίδας, περιμένει νὰ ξεσπάσῃ ἐπάνω του ὁ κεραυνὸς τῆς Μοίρας — νὰ γίνῃ ἡ θυσία... Καὶ νομίζω, ὅτι ἀκούω τὰ ὑπέροχα ἐκεῖνα πατριωτικὰ λόγια τοῦ ἁγνοῦ θύματος, ὄχι σὰν ἀργόλαλο παράπονο ἢ παραμιλητὸ μελαγχολικό, ἀλλὰ σὰν κάποιες ἐκστατικὲς μελῳδίες ἀβασίλευτες πρωϊνῶν ζεφύρων, σὰν κάποιας λησμονημένης κι' ἀπόμακρης ἅρπας μουσική...

Ἄκουσε [1], μάννα μου γλυκειά, ἄκουσε τί θὰ κάνω.
Ἐγὼ τὸ πῆρ' ἀπόφασι, γραφτό 'ναι νὰ πεθάνω...
Μὰ θὰ δεχτῶ τὸ θάνατο, χωρὶς κἂν νὰ δακρύσω.
Ἡ Ἑλλάδα τόρα, κύτταξε! τὰ μάτια της σ' ἐμένα,
Ἡ γῆς αὐτὴ ἡ ἀπέραντη πῶς ἔχει καρφωμένα.

. . . . . .

Ἡ δόξα, τῆς πατρίδας μας λευτερωτῆς ἂν γίνω,
Ἀπὸ γενειὰ ὡς σὲ γενειὰ θ' ἀκολουθάῃ ξοπίσω.
Μὴν τάχατες μὲ γέννησες παντοτινὰ νὰ ζήσω;
Γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μάθε το, πῶς μ' ἔχεις γεννημένα,
Γιὰ νὰ μ' ὁρίζετε μαζί, καὶ ὄχι μόνο γιὰ σένα...

ΧΑΛΚΙΣ

Τὰ μάτια μου εἶνε ὑγρὰ ἀκόμη, ὅταν μέσα σ' ἕνα δίχτυ πλεγμένο μὲ τὴς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, διεγράφη ἐπάνω εἰς τὸ γαλανόλευκο φόντο τοῦ οὐρανοῦ τορνευτὸ καὶ ἁπαλόγραμμο ἕνα βουναλάκι, μ' ὀδοντωτὸ φρούριο 'ς τὴν κορυφὴ — τὸ φρούριο τοῦ *Καρᾶ - Μπαμπᾶ*, ποὺ ἀπὸ μακρὰν φαντάζει σὰν διάδημα, σὰν στέμμα βασιλικό. Κάτω 'ςτ' ἀφρόλουστα πόδια του διακρίνεται κομψὸς καὶ κοκκινόστεγος ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμός· ἀπέναντι κι' ἀριστερά μας ἁπλώνεται ἁπαλὰ - ἁπαλὰ σ' ἕνα χλοερό, σμαράγδινο ἀκρογιάλι, σὰν Νεράϊδα ὀνείρων καὶ ἁρμονίας — ἡ *Χαλκίδα*, ἡ ὁποία, νομίζεις, ὅτι ἐξηπλώθη ἐκεῖ, σὰν ὀδαλίσκη διὰ νὰ φλερτάρῃ αἰώνιον φλὲρτ μὲ τὸν ἀπέναντι Τρίτωνά της, ἐνῷ τ' ἀνήσυχα νερὰ τοῦ πορθμοῦ χωρίζουν μ' ἀπονιὰ καὶ ἀδιακρισία τοὺς ἐρωτευμένους καὶ πηγαίνουν καὶ φέρνουν τὰ τραγούδια των, τὰ ψιθυρίσματά των, τὰ φιλιά των, τὰ μυστικά των...

***

Τὸ ἀτμόπλοιό μας ἔχει σταματήσει τόρα πρὸ τῆς Χαλκίδος, ἡ ὁποία διαφαίνεται μέσα εἰς μίαν λεπτὴν καὶ διαφανῆ καὶ ἀσημένια καταχνιά, σὰν μία τρελλὴ εἰς πλούσια χρώματα ἀκουαρέλλα, βυθισμένη ἀκόμη εἰς ὄνειρα πρωϊνά... Τὰ σπητάκια της — κάτι κομψὰ καὶ ὄμορφα σπητάκια — ἀναδύονται μέσα ἀπὸ πράσινα φυλλώματα, σὰν ἀμαδρυάδες ἀπὸ τὰ μαγεμένα κρησφύγετά των. Στρέφω παντοῦ τὰ βλέμματά μου κι' ἀπολαμβάνω τὴ γοητεία, ποὺ σκορπᾷ ἡ κομψὴ πόλις, τὴν ὁποίαν στολίζουν καὶ περισφίγγουν μαλακὰ καὶ στοργικὰ ἑκατέρωθεν δυὸ λιμανάκια πεταλωτά, μὲ τὰ ὁλογάλαζα, ἀλλὰ πάντ' ἀνήσυχα νερά των· ἀριστερά της ὑπάρχει τὸ ὡραιότερο στολίδι της καὶ τὸ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικό της — ἡ *Γέφυρα*, ἐκεῖ ποὺ δίνουν τὰ χέρια καὶ χαιρετοῦνται καὶ ἑνώνονται, νομίζεις, ἡ Βοιωτία μὲ τὴν Εὔβοια· δεξιὰ διακρίνεται ἕνα καΐκι βουλιαγμένο μέσα 'ς τὰ γαλανὰ νερά, σὰν βουλιαγμένη ἐλπίδα... Μόνον τὰ κατάρτια του φαίνονται ἀπ' ἔξω, σὰν σταυρός, ἐπάνω εἰς τὸ ὑγρό του μνῆμα!... Πόσο 'μοιάζει ἡ εἰκόνα αὐτὴ μὲ κάποιες ἐλπίδες μας, ποὺ μονάχα ὁ σταυρὸς τοῦ τάφου τοὺς ἔμεινε...

[1] Στίχοι ἀπὸ τὴν Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι — σ' ὡραία μετάφρασι τοῦ Ἀλ. Φωτιάδη.

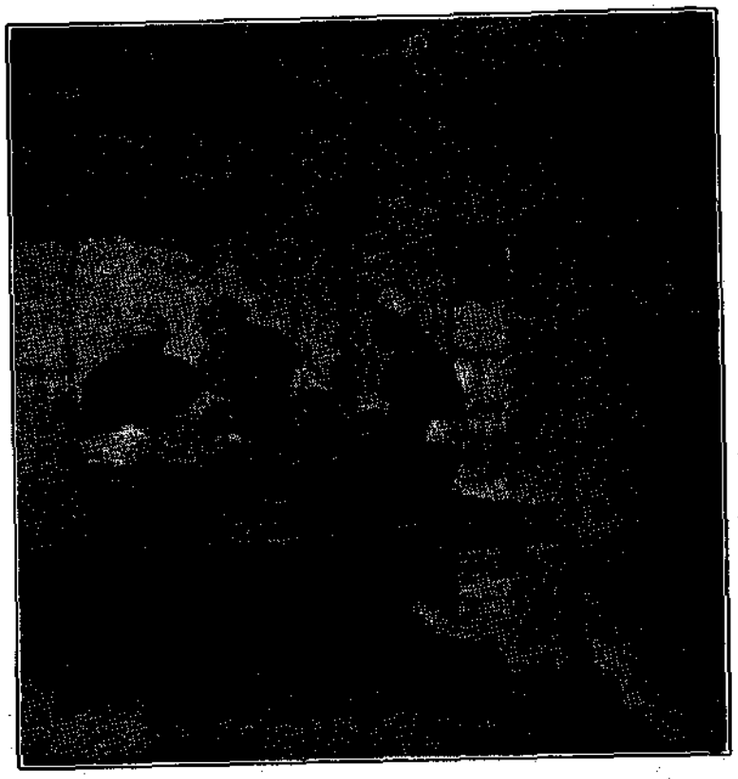

ΣΠΟΥΔΗ — ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΕΥΒΟΪΚΟΣ

Σὲ λίγο ἡ Γέφυρα ἀνοίγει, σὰν δυὸ χέρια ποὺ ἀπομακρύνονται, ἀφοῦ ἐχαιρετήθηκαν· εἶνε σημεῖον ὅτι ἡ ἰδιοτροπία τῶν νερῶν τοῦ γερο-Εὐρίπου παρῆλθε καὶ ὅτι ἠμποροῦμε νὰ περάσωμε. Καὶ πράγματι μὲ λίγο τὸ ἀτμόπλοιόν μας σπεύδει ἡ μᾶλλον παρασύρεται, σὰν μαγνητισμένο, ἀπὸ ἕνα παράξενο κι' ὁρμητικό, μαγεμένο, θαρρεῖς, ῥεῦμα κ' ἐξέρχεται χαρούμενο εἰς τὰ ἀνοιχτότερα. Κι' ἀρχίζει τόρα μιὰ μαγεία ἀλησμόνητη, ἕνα ὄνειρο γοητευτικὸ — ὁ διάπλους τοῦ Εὐβοϊκοῦ, ποὺ ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἀποκαλύπτει θέλγητρα, ξεχύνει χρώματα καὶ σκορπίζει ἀρώματα, ποὺ θέλγουν τὸ βλέμμα κ' αἰχμαλωτίζουν τὴν ψυχή... Ὅλος ὁ Εὐβοϊκὸς 'μοιάζει μιὰ μεγάλη πυξίδα γεμάτη χρώματα, 'μοιάζει ἕνα μυθικὸ περιβόλι, ἕνα μάτι ἀμυγδαλωτό, ὁλογάλανο μάτι, ποὺ ἀντὶς γιὰ βλεφαρίδες εἶχε τὰ βουναλάκια καὶ τὰ δενδράκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ποὺ καθρεφτίζουνταν φιλάρεσκα κι' ἄφηναν τοὺς μενεξεδένιους ἥσκιους των ἐπάνω καὶ μέσα εἰς τὰ φωτεινὰ καὶ πρασινόφεγγα βύθη — μάτι, ποὺ ὁλάνοιχτο καὶ ἄγρυπνο ἀτενίζει τὰ οὐράνια μυστικά...

***

Τὸ ἀτμόπλοιό μας γλυστρᾷ ἁπαλὰ ἐπάνω 'ς τὰ κρυστάλλινα καὶ βελουδένια νερά, ποὺ τὸ λίκνισμα καὶ τὸ γλύστρημ' αὐτὸ μοῦ θυμίζει τοὺς κυματισμοὺς τῶν λαιμῶν τῶν κύκνων... Γύρω μας δέ, σὰν λυρικὸς θαλασσογράφος, δημιουργεῖ ῥυθμοὺς κυμάτων καὶ ἀφρῶν ἁρμονίας, ἐνῷ πέραν εἰς τὸ Εὐβοϊκὸ ἀκρογιάλι, δυὸ ψαροπούλαις μὲ πανάκια ὁλόλευκα, σὰν περιστέρια, παίζουν μὲ τὰ γαλανὰ κύματα καὶ γλυκοφιλοῦνται καὶ συγχέονται μὲ δυὸ ὁλόλευκα συννεφάκια, ποὺ κατέβηκαν, νομίζεις, 'ς τ' ἀκρογιάλι νὰ παίξουν καὶ νὰ λουσθοῦν, σὰν νεράϊδες τοῦ παραμυθιοῦ...

Στρέφω τὸ βλέμμα δεξιὰ καὶ ἀριστερά· κυττάζω καὶ δὲν χορταίνω. Ἀριστερὰ ἕνα λευκὸ κοπάδι πρόβατα βόσκει σ' ἕνα χλοερὸ λειβάδι. Εἶνε ἡ *Ἀταλάντη*. Ψηλότερα ὁ Παρνασσὸς βαρὺς καὶ ἀπότομος, ὑψώνει γυμνὰς καὶ ὑπερηφάνους καὶ ὁρμητικὰς κορυφὰς πρὸς τὸ ἄπειρον, σὰν ἄλλου κόσμου μαγεμένο σμίλευμα...

Τὸ ἀτμόπλοιό μας στρέφει τόρα δεξιώτερα, κι' ὁ σύντροφός μου μὲ μιὰ χαρὰ ἀνάμικτη μὲ λύπη καὶ μελαγχολία μοῦ δείχνει πλημμυρισμένην ἀπὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς καὶ πνιγμένην μέσα εἰς μίαν λεπτὴν ἄχνην ὑδρατμῶν τὴν Αἰδηψὸ — τὸ τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ μας καὶ τέλος ἑνὸς ὡραίου θερινοῦ ὀνείρου...

ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ ἐκκαθάρισις

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Σήμερον ἔκαμα ἐκκαθάρισιν εἰς τὰ παλαιά μου συρτάρια.

Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ.— Παρεσύρθητε βέβαια ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς γενικῆς ἐκκαθαρίσεως.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Πολὺ πιθανόν. Τὰ συρτάρια μου ἄλλως τε ὁμοιάζουν ὀλίγον μὲ τὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἑλληνικὴ Διοίκησις. Φαντασθῆτε ὅτι ἐπὶ εἴκοσι χρόνια συσσωρεύονται ἐκεῖ μέσα λογῆς-λογῆς πράγματα, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν εἶχα τὸ θάρρος νὰ ἀνασκαλεύσω. Μοῦ ἔλειψε πάντοτε τὸ ἐπαναστατικὸν δαιμόνιον. Πολλὲς φορὲς ἐδοκίμασα νὰ χωρίσω τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐριφίων, νὰ βυθίσω τὰ χέρια μου ἐκεῖ μέσα, νὰ πετάξω τὰ ἄχρηστα, νὰ σχίσω τὰ περιττά, νὰ καύσω τὰ ἐπικίνδυνα. Ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσα. Πρῶτον μ' ἐφόβιζε ὁ ὄγκος τοῦ ὑλικοῦ. Δεύτερον μὲ ἀνεχαίτιζεν ἡ ἀδυναμία μου καὶ ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀναγκαίου θάρρους. Εἶμαι ἄνθρωπος πονόψυχος. Ἐπῆγα νὰ σχίσω μίαν ἡμέραν δύο-τρία γράμματα, τὰ ὁποῖα ὡμιλοῦσαν διὰ πράγματα, ποὺ μοῦ ἦσαν ἐντελῶς ξένα σήμερον. Ὕστερα τὰ ἐλυπήθηκα. Διατί νὰ τὰ καταστρέψω, εἶπα. Τόσα χρόνια ἔμειναν ἐκεῖ μέσα. Ἂς μείνουν καὶ ἄλλα τόσα.

Ὁ ΜΑΘ. — Τοὐλάχιστον δὲν εἶναι ἐπιβλαβῆ.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Κάθε πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἄχρηστον εἶναι καὶ ἐπιβλαβές. Πιάνει ἕνα τόπον, τὸν ὁποῖον θὰ ἔπιανε κάτι χρησιμώτερον. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ ἄλλα, κυριολεκτικῶς ἐπιβλαβῆ, τὰ ὁποῖα πάλιν δὲν εὗρῆκα τὸ θάρρος νὰ καταστρέψω. Ἐννοῶ μερικὰ χειρόγραφα τὰ ὁποῖα θὰ ἐζημίωναν τὴν ὑπόληψίν μου μετὰ θάνατον.

Ὁ ΜΑΘ. — Διατί δὲν τὰ κατεστρέψατε;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. —Ἁπλῶς ἀπὸ πνεῦμα ἀναβολῆς. Ἐσκέφθην, ὅτι εἰμποροῦσα νὰ τὸ κάμω καμίαν ἄλλην ἡμέραν. Τὸ ἴδιον ἔκαμα καὶ δι' ἕνα πλῆθος ὁλόκληρον περιττῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μοῦ ἐπεβλήθησαν κατὰ διαφορετικοὺς τρόπους.

Ὁ ΜΑΘ. — Θὰ ἠμουν περίεργος νὰ μάθω τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἐπιβολῆς.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν ἐντρέπομαι νὰ σᾶς ἐξηγηθῶ. Ἦσαν ἐκεῖ μέσα π. χ. ἐπιστολαὶ μὲ πολυτελεῖς φακέλλους, ποὺ ἐκόμπαζαν κάτω ἀπὸ παχὺ στρῶμα κονιορτοῦ. Ἦσαν ἄλλαι μὲ σοβαρὰς καὶ ἐπισήμους ἐπικεφαλίδας. Ἄλλαι μὲ οἰκόσημα χρυσοτυπωμένα εἰς τὰς γωνίας των. Δὲν εἶχαν πλέον κανένα λόγον ὑπάρξεως. Ἔπιαναν τὸν τόπον ἄδικα. Ἐπειδὴ ὅμως μίαν φορὰν κ' ἕνα καιρὸν τὰς ἀντεμετώπισα μὲ σεβασμὸν καὶ εὐλάβειαν, τώρα δὲν ἐτολμοῦσα νὰ τὰς περιφρονήσω. Ἔκλεισα τὰ συρτάρια μου καὶ ἐπεφυλάχθην.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἕως χθὲς τὸ βράδυ.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Χθὲς τὸ βράδυ ἀκριβῶς. Μία τόλμη καταπληκτικὴ μὲ κατέλαβε, ὡς νὰ εἶχα ἀποπίσω μου τὸν Στρατιωτικὸν Σύνδεσμον. Ἄνοιξα τὰ συρτάρια μου, τὰ ἐκένωσα μὲ τὶς δύο μου φοῦχτες κ' ἐπέταξα τὸ περιεχόμενον τους εἰς ἕνα μεγάλο καλάθι.

Ὁ ΜΑΘ. — Χωρὶς καμίαν διαλογήν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καμίαν. Ἂν ἤρχιζα τὴν διαλογὴν θὰ μὲ κατελάμβαναν πάλιν αἱ ἀμφιβολίαι, οἱ δισταγμοί, αἱ εὐσπλαχνίαι, ὅλοι μου αἱ ἔμφυτοι ἀδυναμίαι. Καὶ δὲν θὰ ἔκαμνα πάλιν τίποτε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἐκκαθάρισις ἔγινε τελεία.

Ὁ ΜΑΘ. — Νομίζετε ὅμως ὅτι, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, εἰμπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατί ὄχι; Εἰς τὰ περίφημα συρτάρια τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως ὑπάρχουν ὅλα τὰ ἄχρηστα πράγματα ποὺ ὑπῆρχαν καὶ εἰς τὰ ἰδικά μου. Ἐὰν ἀρχίσωμεν νὰ προσέχωμεν εἰς τὰ οἰκόσημα, τοὺς τίτλους καὶ τὰ δικαιώματα τῆς πολυκαιρίας, ἡ ἐκκαθάρισις θὰ σταματήσῃ εἰς τὴν ἀρχήν της. Μόνον μὲ τὸ φτυάρι εἰμπορεῖ νὰ καθαρισθῇ μία πολυετὴς συσσώρευσις περιττῶν καὶ ἀχρήστων πραγμάτων.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν φοβεῖσθε ὅμως μήπως μαζῇ μὲ τὰ ξερὰ κασοῦν καὶ τὰ χλωρά, ὅπως λέγει ἡ παροιμία;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἂς θυσιάσωμεν καὶ ὀλίγα χλωρά. Ἐὰν ἀρχίσωμεν νὰ πολυψάχνωμεν, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ εὕρωμεν τίποτε ἀρκετὰ ξερόν, διὰ νὰ θρέψωμεν τὴν ἐξιλαστήριον πυράν.

Ὁ ΜΑΘ. — Μὲ ἄλλους λόγους, καὶ διὰ νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὰς παραβολὰς καὶ τὰς ἀλληγορίας, θέλετε νὰ πάρωμεν ὅλους τοὺς Ἕλληνας ὑπαλλήλους ἀπὸ τὸ αὐτὶ καὶ νὰ τοὺς στείλωμεν εἰς τὰ σπίτια τους;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀκριβῶς. Οἱ ἱκανώτεροι καὶ οἱ τιμιώτεροι, ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς ἀνικάνους καὶ τοὺς ἀτίμους, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ἐκόλλησαν μερικὰ μικρόβια, τὰ ὁποῖα θὰ μεταδώσουν εἰς τοὺς ἄλλους. Νὰ δειάσωμεν τὰ δημόσια γραφεῖα πέρα ὡς πέρα, νὰ τὰ πλύνωμεν, νὰ τὰ ξεσκονίσωμεν, νὰ τὰπολυμάνωμεν μὲ φορμόλην, νὰ διαβάσωμεν ἕνα ἁγιασμὸν μέσα τους κ' ἔπειτα νανοίξωμεν τὰς θύρας, διὰ νὰ ἔμβουν οἱ νέοι ἄνθρωποι καὶ ὁ νέος καθαρὸς ἀέρας.

Ὁ ΜΑΘ. — Τὸ θάρρος σας εἶναι καταπληκτικὸν σήμερα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. —Ὅταν τὸ θάρρος μᾶς ἐπισκεφθῇ μίαν φορὰν εἰς τὴν ζωήν μας, πρέπει νὰ τὸ ἁρπάζωμεν ἀπὸ τὰ μαλλιά.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σ. Σκίπη. *«Ἡ νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς». Ἀλεξάνδρεια, Ἔκδοσις Σεραπίου 1909.* — *«Ὁ Ἀπέθαντος»* **Le Puy en Velay, imprimerie Peyriller, Rouchon et Camon, 1909.**

ΤΑ δύο αὐτὰ βιβλία, ὅπως καὶ τρία προηγούμενα, ὁ συγγραφεὺς τὰ ὀνομάζει *σφραγῖδες* (διατί ὄχι βοῦλες, συμφωνότερα μὲ τὴν γλῶσσαν του;). Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι γνωρίζομεν σφραγῖδας τοῦ χαρτοσήμου, τοῦ ταχυδρομείου, τῶν ἐμπορικῶν πτωχεύσεων καὶ ἄλλας δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς χρήσεως, ὄχι ὅμως καὶ ποιητικῆς, καλὸν εἶναι νὰ ἐξηγήσωμεν ὅτι ἡ μὲν τετάρτη σφραγῖδα, ἤτοι «Ἡ νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς» εἶναι δρᾶμα, ἡ δὲ πέμπτη (!) ἤγουν «Ὁ Ἀπέθαντος» εἶναι μία ἐκτενὴς σειρὰ στίχων εἰς ἑπτὰ μέρη ἢ ραψῳδίας, ὅπως αὐθαίρετα τὰς ὀνομάζει ὁ συγγραφεύς, τοποθετοῦντες καλόβολα καὶ τὰς σφραγῖδας τοῦ κ. Σκίπη μαζὶ μὲ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ μὲ τὰς ἰσαρίθμους, ποὺ ἐσφράγιζαν τὸ γνωστὸν τῆς Χαλιμᾶς Τελώνιον τοῦ Σολομῶντος καὶ μὲ τὴν σφραγῖδα .... δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. — Μετὰ δὲ τὴν τοποθέτησιν δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἐπινόησιν τῶν φιλολογικῶν αὐτῶν σφραγίδων ὡς πομπώδη ἐκζήτησιν ἰδιορρυθμίας καὶ ὡς πεισματικὴν ἐπίδειξιν αὐτοεκτιμήσεως — συνήθη καὶ τὰ δύο ταῦτα χαρακτηριστικὰ φιλολογικῆς Ἐγωπαθείας.

Ἡ Ἐγωπάθεια πράγματι φαίνεται εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ κ. Σκίπη καὶ τ' ἀδυνατίζει καὶ τ' ἀσχημίζει καὶ τὰ καταστρέφει πολλάκις, παρασύροντάς τα ἀχαλίνωτη ἕως μέσα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ γελοίου, ὅπως π. χ. εἰς τοὺς στίχους *τοῦ Ἀπεθάντου:*

Κοντίτερα ***μου*** *ὅμως ἐστέκονταν*
τῶν Μουσῶν ἱεροφάντης
τῆς Ἰταλίας ὁ ἀθάνατος
ὁ ποιητὴς ὁ Δάντης,
κἰ ὅπως εἰλικρινὰ ὁ καθένας τους
μὲ τὴν ἀράδα μ' ἐχαιρέτα,
εἶπε σὲ γλῶσσα αὐτὸς τοσκάνικη:
Onorate l'altissimo poëta!!

Καὶ ὅμως παρ' ὅλην αὐτὴν τὴν νοσηρὰν ἐγωπάθειαν καὶ μ' ὅλην τὴν βιασμένην προσπάθειαν πρωτοτυπίας, ποὺ ἀναγκαστικῶς ἀπολήγει εἰς ἀοριστίαν νοήματος, ἀταξίαν εἰκόνων καὶ κοινοτοπίαν φράσεως, τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ κ. Σκίπη δὲν εἶναι ἀνάξια προσοχῆς. Ἔχουν μέσα τους ζωὴν καὶ ὄχι σπανίως ἐμψυχόνονται ἀπὸ ἐκεῖνο, ποὺ λέγομεν *πνοὴν τῆς τέχνης*. Εἰς τὴν σκέψιν, χωρὶς βέβαια νὰ εἶναι ἀρτίως *συνολική* κ' ἐξαιρετικῶς ὑψηλή, παρουσιάζονται κάποτε δυναταὶ αἱ ἐμπνεύσεις του — ἀποτέλεσμα ἐρεύνης, διαγνώσεως καὶ γενικοποιήσεως. Καὶ ὄχι σπανίως αἱ εἰκόνες του ἐμφανίζονται ζωνταναὶ καὶ ἀληθιναὶ παραστατικαί. Ὥστε ἐξ αἰτίας τῶν χαρισμάτων αὐτῶν ζωηρότερα ν' ἀγανακτῇ κανεὶς διὰ τὴν ἀτασθαλίαν τοῦ ποιητοῦ, ποὺ ἡ Ἐγωπάθεια, ὡς εἴπομεν, καὶ ἡ ἐκζήτησις, βοηθοῦμεναι ἀπὸ μίαν ἀφθονίαν ἀπροσέκτου παραγωγῆς, τὸν σπρώχνουν εἰς τὸν κατήφορον τῆς ἀσυναρτησίας· ἐνῷ ἀπαλλασσόμενος ἀπ' αὐτὰς καὶ συγκρατῶν τὸν ἑαυτόν του θὰ ἠμποροῦσε ἴσως ν' ἀτενίσῃ καθαρώτερα τὸν πλουσιόχρωμον, ἀλλὰ καὶ διαυγῆ, τὸν μυριόσχημον ἀλλὰ καὶ φωτεινὸν δρίζοντα τῆς τέχνης.—Ἐνθυμίζων εἰς τὴν μέχρι σήμερον φιλολογικὴν παραγωγήν του ὁ κ. Σκίπης τὴν κατὰ μετάπτωσιν ἐννοίας ἀοριστολογίαν τῶν Γάλλων *συμβολιστῶν*, τὴν μυστικοπάθειαν τῶν *γνωστικιστῶν* καὶ τὴν τεχνοτροπικὴν ἐκζήτησιν τῶν ἀγόνων *Ἀλεξανδρεωτῶν*, δὲν πρέπει ὅμως νὰ ὀνομασθῇ μιμητής, οὐδὲ ἀνάξιος προσοχῆς στιχοπλόκος. Ἡ φαντασία του εὔκολα περιλαμβάνει μεγάλους ποιητικοὺς κόσμους καὶ ἡ σκέψις του κάποτε τείνει εἰς ὁρισμοὺς τῶν πραγμάτων φανεροὺς καὶ γενικοὺς — χαρακτηριστικὰ καὶ τὰ δύο τῆς δημιουργικῆς τέχνης.—Εἰς «τὴν Νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς» π.χ. ἡ ὁποία ἔχει μὲν διαλόγους καὶ σκηνάς, ἀλλὰ πραγματικῶς δὲν εἶναι δρᾶμα, εὑρίσκονται ὡραῖαι διατυπωμέναι σκέψεις, ὡσὰν αὐταί:

«Ὅλα τὰ ὀνόματα, ποὺ ἀκοῦς: Ζωή, Θάνατος καὶ δὲν ξέρω ἐγὼ εἶναι σὰν τὰ ὡραῖα παραμύθια. Θάνατος θὰ πῇ νόημα. Οἱ πεθαμένοι ζοῦνε σὰν νοήματα χωρὶς τελειωμό».

«Ἐμεῖς (οἱ πεθαμένοι) εἴμαστε καὶ δὲν εἴμαστε, Πολύδωρε. Ἐμεῖς μὲ τὸ λόγο μοναχὰ μποροῦμε νὰ σὲ βοηθήσουμε».

«... Πρὸ πάντων ὅμως νὰ μοῦ πῇς γιὰ ἀρετές, ποὺ δὲν πέφτουν ἀμέσως στὰ βλέμματα. Ἐγὼ βλέπω στὰ χείλη της, στὸ στῆθός της κι' ὁλοῦθε ἀχνάρια δακτυλιῶν ποὺ πέρασαν. Βλέπω τὰ μαλλιά της, ποὺ ἀρχινῆσαν ν' ἀσπρίζουνε καὶ τὴν ψυχή της ποὺ ἀρχίνησε νὰ μαυρίζῃ».

«Γιὰ νὰ σωθῇ κανεὶς πρέπει πολὺ νὰν τὸ θελήσῃ. Ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο».

«Τὸ πεπρωμένο! Κι' αὐτὴ μιὰ λέξη εἶναι, ποὺ τὴ σκάρωσαν οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ σημάνουν κάτι τί. Οἱ λέξες δίνουν τὴ σημασία κάποιων πραμμάτων, ποὺ τὰ κάνουν νὰ ξηγιένται πιὸ σύντομα. Διαφορετικὰ μέρες ὁλάκερες δὲν θὰ μᾶς ἔφταναν γιὰ νὰ συνενοηθοῦμε γιὰ μύρια πράμματα... Κανένας δὲν ὁρίζει τὴ μοῖρα κανενός. Ὅμως καθένας ἀνάλογα μὲ τὸ φτιάξιμό του στοχάζεται κ' ἐνεργεῖ. Ὕστερα, ἀκόμα εἶναι καὶ ὁ κύκλος, ποὺ φανερώνεται καὶ μεγαλώνει. Οἱ ἰδέες καὶ οἱ συνήθειες, ποὺ τὸν περιτυλίγουν ἀπὸ μικροῦδε, ἀκόμα καὶ τὰ περιστατικά, ποὺ τὸν συντυχαίνουν. Ὅλ' αὐτὰ καὶ μύριες ἄλλαις αἰτίες, ποὺ ξέρουμε καὶ δὲν ξέρουμε, ποὺ βλέπουμε καὶ δὲν βλέπουμε, μορφώνουν ἀνάλογα μιὰν ὕπαρξη καὶ τῆς δίνουν ἐκεῖνα ἢ τ' ἄλλα γνωρίσματα, μὲ τὰ ὁποῖα τὴν ξεχωρίζουν ἀπὸ ἄλλες ἢ τὴν παρομοιάζουν μὲ ἄλλες. Τοῦτο τὸ λέμε χαρακτῆρα.... Μιὰ λέξη εἶναι κι' αὐτὸ γιὰ νὰ ὑποθέσῃ μιὰ σύγκρισι».

Καὶ εἰς τὸν *Ἀπέθαντο*, τὴν σχοινοτενῆ σειρὰν τῶν ἑπτὰ *ραψῳδιῶν*, π. χ. ἡ ἱστορία τῆς γυναίκας τοῦ Δράκοντα, ποὺ τὴν ξαναευρίσκει ὁ ἔγγονός της ὁ Ἀπέθαντος νέαν καὶ χρυσομαλλοῦσα, οὔτε εἰς τὸ νόημα ὑστερεῖ, οὔτε εἰς τὴν παραστατικότητα, οὔτε εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ στίχου. Καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας *ραψῳδίας* τὰ ἴδια διακρίνουν χαρίσματα:

Σὲ γαλαζένιον πόντο τώρα ἀρμένιζα
ποὺ μήτε τ' ὄνομά του δὲν κατεῖχα
καὶ δίψα τρανοτάξειδων μ' ἐφλόγιζε
κἰ ἀποθυμιὰ καινούργιων κόσμων εἶχα.

Σὰν τὸ γλαρόνι μέσα μου φτερούγιαζεν
ἀδέσποτη ἡ ψυχή μου νὰ πετάξῃ,
σὲ ὅλα τὰ κορφοβράχια νὰ σταθῇ
καὶ νὰ φωνάξῃ, νὰ ταριάξῃ

τραγούδια πολυκύκλωτα στὰ κύματα,
μὲ τὴν ἁπλῆ λαλιά, καὶ στοὺς ἀνέμους,
στὸν Ἥλιο, στὸ Φεγγάρι καὶ στὰ σύννεφα
καὶ στοὺς στοιχειοπολέμους.

Καὶ θρήνους ἄλλους τόσους στοὺς ἀθρήνητους
θαλασσινοὺς, ποὺ ἄβλογοι στάθηκαν
κ' ἡ τρικυμία τοὺς πῆρε καὶ τοὺς πόντισε
στὸ ἀνάθεμα καὶ χάθηκαν.

Εἰς τὴν πέμπτην ραψῳδίαν ὅμοια εὑρίσκει κανεὶς τοὺς στίχους:

Τὴν κεφαλή μου τότε στρέφοντας
πρὸς τὴ Ζωή, τὰ σύνορά της
εἶδα σβυσμένα μὲς τὸ σούρουπο
καὶ βαθιοστέναξα ὁ περάτης.

Κἰ ἀποχαιρέτησα τὸ Φῶς
τὸν Ἥλιο καὶ τὴ Μέρα,
τὰ κορφοβούνια, τὸν ὁρίζοντα,
τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν αἰθέρα.

Καὶ τ' ἀκρογιάλια καὶ τ' ἀκρόβραχα,
τὰ δάση καὶ τὶς χῶρες,
καὶ τοὺς θνητοὺς καὶ τὰ θεριὰ
καὶ τὰ πουλιά, τὶς ὧρες,

κάθε γωνιὰ ποὺ ἐγνώρισα
κάθε ἄκρια ποὺ δὲν εἶδα,
τὴν εὐωδία τοῦ κάθε ἀνθιοῦ
καὶ τὴ δροσοσταλίδα.

Καὶ ὁ Χάροντας: — Χαῖρε, ψιθύρισε
Νύχτα μου ἀνέσπερη (;) κἰ ἀσβόλια
ποὺ παραστέκεις καὶ ποὺ νιάζεσαι
τῶν σφερδουκλιῶν τὰ περιβόλια.

Ἐπήραμεν ἐπίτηδες τοὺς καλοὺς αὐτοὺς στίχους, διότι ἐν τῷ μεταξὺ καὶ κατόπιν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι καλήτεροι καὶ πλέον ἐμπνευσμένοι ἴσως, διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ μέτρου καὶ κάποτε τὴν ἀτελειαν, ποὺ δίδουν ἐν τούτοις ἰδιαιτέραν χάριν καὶ ζωντανεύουν τὸν ρυθμὸν τοῦ ποιητοῦ, ποὺ ἔχει ἀναμφισβητήτως εἰς ἀξιοσημείωτον ἔντασιν τὸ χάρισμα τῆς ἁρμονίας τοῦ ἤχου. Ὁ ἤχος μάλιστα — ὅπως συμβαίνει πάντοτε ὅταν ἡ ἰδέα δὲν εἶναι ὥριμος καὶ ἀποτέλεσμα συμπερασματικῆς σκέψεως—παρασύρει κάποτε

εἰς ἀσυνδέτους ἐννοίας. Ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου τοῦ ρυθμοῦ τὰ κυμβαλίσματα καὶ τῆς *ρίμας* αἱ ἠχητικαὶ συγγένειαι προκαλοῦν συχνὰ εὐτυχῆ παραστατικότητα.

Κατόπιν ὅλων τούτων ἠθέλατε ἴσως νὰ ἱστορηθῇ ἐδῶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος «Ἡ νύχτα τῆς Πρωτομαγιᾶς» καὶ νὰ γίνῃ ἀνάλυσις τοῦ ποιήματος «Ὁ Ἀπέθαντος». Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀδύνατον, διότι οὔτε ὑπόθεσις δράματος εἰς τὰς τρεῖς πράξεις καθ' αὐτὸ ὑπάρχει οὔτε μία συνέχεια κ' ἐκτύλιξις σκέψεως εἰς τὰς ἑπτὰ ραψῳδίας.

ΑΡΕΤΑΣ

Υ. Γ. Διὰ τὴν γλῶσσαν τῶν δύο βιβλίων, δημοτικοψυχαρικὴν μὲ ἀνωμαλίας, ἀκυριολεξίας καὶ παρεισρρήσεις καθαρευούσης, ἀποφεύγομεν νὰ κάμωμεν λόγον.

«Poesia», *διεθνὲς περιοδικόν, διευθυνόμενον ὑπὸ* F. T. Marinetti. *Ἔτος Ε', ἀριθ. 7, 8, 9, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος, Ὀκτώβριος 1909. Μιλάνον.*

ΧΑΡΑ τῶν ματιῶν, μὲ τὴν συνηθισμένην του τυπογραφικὴν πολυτέλειαν, εἶναι τὸ τελευταῖον τεῦχος τῆς «Poesia». Ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς χαρά, μὲ τὸν πλοῦτον τῆς ποιητικῆς του ὕλης. Προλογίζει ὁ διευθυντής του κ. Φ. Τ. Μαρινέττης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν *Μελλοντιστῶν*, ποὺ μὲ τὸ σάλπισμά του ἐτρικύμισε πέρυσι τὰ κοιμισμένα φιλολογικὰ νερὰ τοῦ κόσμου. Καὶ τώρα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἂς σκοτώσουμε τὸ φέγγος τῆς Σελήνης!» δημοσιεύει «κήρυγμα πολέμου εἰς ἀπάντησιν τῶν ὕβρεων ποὺ ἐφιλοδώρησεν ἡ γριὰ-Εὐρώπη τὸν θριαμβεύοντα *Μελλοντισμόν*». Κράζει τὰ πρωτοπαλήκαρά του, καὶ καβάλλα σὲ λιοντάρια καὶ θεριὰ ἀνήμερα, ἀλλὰ κ' ἐπάνω σ' ἀεροπλάνα, τὰ πέρνει καὶ φεύγουν ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Παραλυσίας, λεηλατοῦν τὴν πολιτείαν τῆς Ποδάγρας καὶ στρώνουν τὸν μεγάλον πολεμικὸν σιδηρόδρομον εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ Γορισαγκάρ, εἰς τὰ Ἱμαλάϊα, τὸ κορφοβούνι τοῦ κόσμου! Καὶ εἰς τὸ ἀκράτητο διάβα των, φονεύουν τὸ φέγγος τῆς σελήνης — τὴν γλυκανάλατην ποιητικὴν ροπὴν τοῦ παρελθόντος, ποὺ ἐδόξαζε καὶ ὑπερύψωνε τὴν χλωμὴν ἀδυναμίαν, τὴν ἐκπροσωπουμένην ἀπὸ τὴν γυναῖκα. «Ναί, ὅλο μας τὸ αἷμα, ποταμηδόν, γιὰ νὰ πάρουν χρῶμα τἀρρωστημένα αὐγινὰ τῆς Γῆς!... θὰ σὲ ξαναζεστάνουμε μέσα στάχνιστά μας μπράτσα, ἀξιοθρήνητε Ἥλιε μαραζιάρη καὶ κρυουλιάρη, ποὺ τουρτουρίζεις στὴν κορφὴ τοῦ Γορισαγκάρ!» Τὸ πολεμιστήριον κήρυγμα τοῦ ποιητοῦ Μαρινέττη μ' αὐτὰ τελειώνει τὰ λόγια.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν κηρύττει καὶ δὲν βοᾷ εἰς τὴν ἔρημον: 9,500 γράμματα καὶ ἄρθρα τοῦ ἐστάλησαν ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἀπὸ κάθε τόπον, καὶ ἀπὸ τὴν Μακρινὴν Ἀνατολὴν ἀκόμα. Καὶ κριτικοὶ ἐπιφανεῖς δὲν ἐδίστασαν ν' ἀνακηρύξουν τὸν Μελλοντισμὸν ὡς τὸ μόνον ἀληθινὰ λογικὸν πρόγραμμα τῆς νεολαίας ποὺ ἀνατρέφεται ἀνδροπρεπῶς μὲ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ βίαια ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα. Πρὸς τὴν ἐξύμνησιν τῶν θριάμβων τῆς ἐπιστήμης ὁδηγεῖ τὸ πρόγραμμα αὐτό. «Πρέπει — μᾶς ξαναλέγει ὁ συντάκτης του — νὰ ἐγκαταλείψουν τέλος πάντων οἱ ποιηταὶ τοὺς πολεμιστάς, τὰς θεάς, τὰ νοσταλγικὰ δειλινά, τὰ πορφυρᾶ ἡλιοβασιλέματα καὶ τὰ ἐρωτοπλανταγμένα σεληνόφωτα, διὰ νὰ ψάλουν τὴν μεθυστικὴν ταχύτητα τῶν αὐτοκινήτων, τὴν σιγηλὴν αὐτοκτονίαν τῶν ὑποβρυχίων, τοὺς ἐμπορικοὺς λιμένας ποὺ εὐωδιάζουν τὸ δριμὺ ἄρωμα τοῦ κινδύνου καὶ τῆς περιπετείας, τὰς ἐπουρανίους μάχας τῶν ἀεροπλάνων ἐπάνω ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν τῶν θωρηκτῶν, τὰς μεγάλας λαϊκὰς παλιρροίας καὶ τὸν ἄσπρον ἀνασασμὸν τῶν νυκτερινῶν πρωτευουσῶν ποὺ ἠλεκτρίζονται ἀπὸ τὴν πάλην τῆς ἐργασίας μὲ τὴν ἀκολασίαν».

Καὶ ἀλαλάζουν οἱ Μελλοντισταὶ βλέποντες αὐτὸν τὸν Δ' Ἀννούντσιο μὲ τὸ νέον του μυθιστόρημα, τὸ «Ἴσως ναί, ἴσως ὄχι», νἀποσπᾶται «ἀπὸ τὴν μυθολογικὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς «Φαίδρας» του — τραγῳδίας ποὺ ἡ πτῶσίς της ὑπῆρξε παροιμιώδης — καὶ νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰς ὑπερνεωτεριστικὰς μορφὰς τοῦ Οὐΐλμπερ Ράϊτ, τοῦ Μπλεριώ, τοῦ Φάρμαν καὶ τοῦ Λάθαμ». Ὁ Δ' Ἀννούντσιο μάλιστα εἶχε τελευταίως δηλώσει ὅτι ἡ περιφρόνησις τῆς γυναικὸς εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος διὰ τὸν σύγχρονον ἥρωα. Ἐκρίθη δὲ καὶ αὐτὸ ὡς ἀναμφισβήτητον ἀποτέλεσμα τῆς ὁλονὲν κραταιουμένης ἐπιρροῆς τοῦ Μελλοντισμοῦ. «Τὸ πρόγραμμά μας, λέγουν, σκοπὸν ἔχει πράγματι νἀπομακρύνῃ τοὺς συγγραφεῖς καὶ τοὺς δημιουργικοὺς ποιητὰς ἀπ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ μάζωμα τῶν γηραλέων θρύλων, τῶν μύθων καὶ τῶν ἱστορικῶν ἀναπαραστάσεων ποὺ εἶναι προσφιλεῖς εἰς τοὺς ἑλληνιστὰς καὶ λατινίζοντας καθηγητάς, τοὺς παραγεμισμένους μὲ νεκρὰς ἱστορίας».

Καὶ ὅμως — καὶ ὅμως τὸ πολεμικὸν αὐτὸ τεῦχος εἶναι σχεδὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος γεμάτο μὲ ποιητικὰ ἔργα, ἔμμετρα καὶ πεζά, εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ποὺ τυπώνονται μὲ λατινικὰ γράμματα, ὕμνοῦν δὲ καὶ ψάλλουν οἱ στίχοι ἐκεῖνοι ὄχι τὴν Ἐπιστήμην καὶ τοὺς θριάμβους τῶν μηχανῶν, ἀλλὰ τὴν Γυναῖκα, τοὺς ἐρωτικοὺς θριάμβους, καὶ τῶν παλαιῶν εἰδώλων τὰ κάλλη καὶ τὰ πάθη. Καὶ τοῦ δικοῦ μας Παλαμᾶ, δυὸ ποιήματα ἐκεῖ μέσα, — διαμαντόπετρες τεχνικὰ ξαναδεμένες εἰς τὴν γαλλικὴν ἀπὸ τὸν ἐπίσημον πλέον μεταφραστήν του, τὸν κ. Μπωδρύ, — δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν παλαιϊκὴν μελαγχολίαν:

... Μακρόσυρτα τραγούδια ἀνατολίτικα
Λυπητερά,
Πῶς ἡ ψυχή μου σέρνεται μαζί σας!
Εἶναι χυμένη ἀπὸ τὴ μουσική σας
Καὶ πάει μὲ τὰ δικά σας τὰ φτερά...

Θέλετε καὶ τὸ πλέον ἀπρόοπτον; Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἀνθολογίαν τοῦ περιοδικοῦ κατέχουν τὰ «Ἀκόλαστα Ποιήματα» τοῦ Ἰωσὴφ Λιππαρίνη (Le Poesie Lussuriose di Giuseppe Lipparini). Νεώτατος ὁ ποιητής, ὡς φαίνεται ἀπὸ ἓν ἐκφραστικώτατον σκίτσο τῆς μορφῆς του ποὺ συνοδεύει τὰ ποιήματα. Ἀλλὰ πόσον ἀρχαΐζει! Καὶ πόσον οἱ στίχοι του ἐνθυμίζουν τὰ *ἑταιρικὰ* καὶ τὰ *παιδικὰ* ἀκόμη τραγούδια τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἀνθολογίας! Εἶναι ἐλευθερωμένος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ρίμας, ἀλλὰ τὸν βλέπεις καὶ σκλαβώνεται θεληματικὰ εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ δακτυλικοῦ μέτρου, ἀρχαιοπρεπέστατα· καὶ ἀλλοῦ μὲν βάζει νὰ διηγῆται, εἰς ἡρωϊκοὺς ἑξαμέτρους, ἡ Μέλιττα, ἡ κόρη τοῦ ἀπελευθέρου Πολυδάμαντος, πῶς, ἀπὸ ἄμαθη καὶ δειλὴ κορασίδα, ἔφθασε νὰ λάμψῃ πρώτη μεταξὺ τῶν ἑταιρῶν τῆς ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἀλλοῦ δὲ ἐλεγειακῶς θρηνῳδεῖ τοὺς καημοὺς τῆς ἀγάπης καὶ τὰ βάσανα τῆς ζήλειας. Πνεῦμα ἀκολασίας διαπνέει τοὺς στίχους του καὶ ὁρμὴ ἡδυπαθείας — φωτεινῆς καὶ ἡμερινῆς ὅπως τὴν ἔψαλλαν οἱ ἀρχαῖοι, ὄχι «σκοτεινῆς καὶ νυκτερινῆς» ὅπως τὴν παρεμόρφωσαν οἱ μεταγενέστεροι — κυριεύει τὴν ἡρωΐδα των. Δὲν ἀντέχομεν εἰς τὸν πειρασμόν: μεταφράζομεν ἐκ τοῦ προχείρου ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Λιππαρίνη μερικὰ — ὄχι καὶ τόσον «ἀκόλαστα». Ἡ μετάφρασις -- μαύρη σκιὰ τοῦ ὁλόρθου λευκοῦ ἀγάλματος, ἁπλωμένη στὸ χῶμα — ἴσως δώσῃ κάποιαν ἰδέαν τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ἰταλοῦ ποιητοῦ:

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Ἐγὼ ποὺ κοίτομαι ἐδῶ, στὸ μάρμαρο κάτω, ἔχω ζήσει.
Εἶχα γλυκειὰ τὴν πνοή, τρυφερά, λιγωμένα τὰ μάτια.
Εἴμουν στὴν εὔκολη ἀγάπη μεσίτρα πιστὴ κ' ἐπιτήδεια,
καὶ στὰ ἐρωτόπαθα ταίρια παναίρια - λουλούδια σκορ-
[ποῦσα.
Ὅλοι γιὰ μὲ λαχταροῦν· ὅλοι νἄρθω καὶ πάλι ἀπαν-
[τέχουν.
Ὦ παροδίτη, ἕνα ρόδο! Ἡ Ἄνοιξη ἐγώμαι.

ΝΑΥΣΙΚΑΑ

Τὴ θεία τοῦ Ὁμήρου ἐποποιΐα διαβάζω·
κ' εἶμαι καθὼς τὴν ἄμαθη παιδούλα
ποὺ ἀκούει νὰ ψέλνουν οἱ ὄχλοι μακριάθε
σὲ μέγα ρέμα.

Δάφνες καὶ σμέρτα ἰσκιώνουνε τὸν ὄχτο·
περνοῦν οἱ ἀνέμοι στὸ θρόϊσμα τῶν πεύκων·
κάτω ἀπ' τὰ ξέφυλλα ρόδα εἶναι τώρα
γλυκὸς ὁ ὕπνος.

Βρόντο ἁμαξιοῦ γροικῶ, φωνὲς καὶ γέλοια·
καὶ νά, ἐμπρὸς στὰ νερά, στὸν ἀργυρὸ ἄμμο
ὁ ἄσπρος χιτώνας καὶ τὰ μαλλιὰ φέγγουν
τῆς Ναυσικάας.

Βράδυνε σήμερα νἀρθῇς, ὦ Κέβη:
ὄνειρο ἂς δῶ τὸν Ἴλισσό, κ' ἐμένα,
στὸν πατρικόν ἂς ξαναδῶ ροδώνα,
παρθένα ἀκόμα.

ΟΙ ΒΙΟΛΕΤΤΕΣ

Στὰ πατρικὰ περιβόλια σὰν ἔμενα, κ' εἶταν ὁ ἀγνός μου
κόρφος ἀνίδεος ἀκόμα στῆς ἀγάπης τοὺς πόνους, τὰ
[πάθη:
μπρὸς στὸ τοιχάκι συχνὰ μιὰ γυναίκα περνοῦσε· γυρ-
[νῶντας
εἶταν χλωμότερη, κ' εἶχε στὰ μάτια τὸ χρῶμα τῆς βιόλας.
Στοῖβες βιολέττες φαινόνταν στὰ ματοκλάδια ἀποκάτω.
Κ' ἐγὼ τὴ ρώτησα: «Πῶς, ἔτσι τὰ βράδια γυρνᾷς;»
Γέλασε· μοῦ εἶπε: «Μιὰ μέρα τὸ γλυκὸ μυστικὸ θὰ
[γνωρίσῃς.
Μάθε μονάχα: δὲν εἶναι γλυκύτερο πρᾶμα στὸν
[κόσμο.»
Κ' ἔφυγε χάμογελῶντας. Κ' ἐγὼ καθεμέρα στὴ βρύση
κάθρεφτιζόμουν νὰ ἰδῶ τὶς βιολέττες νὰ βγοῦν.

Η ΠΕΡΟΝΗ

Ἀφοῦ, Γλυκέρα, μὲ τὸ πρῶτο σου αἷμα
ὁ ἄσπρος χιτώνας σοῦ ἔβάφη, καὶ τώρα
περνᾷς πιὸ ὀκνὴ κι ἄτονη, καὶ στενάζεις,
μέσ' τὶς παιδοῦλες:

πάρε, νὰ δένῃς τἀνάερά σου ὡς τώρα
μαλλιά, τὴν ἄσημένια αὐτὴ καρφίτσα,
γιατὶ ταιριάζει σ' ὥριμη παρθένα
ὁλόρθη ἡ κόμη.

Φύλαξέ τη· εἶναι σὰν κάμα· μιὰ μέρα,
ἄμα στὸν ἔρωτα ἔμπειρη σὲ κάμουν,
τόν ἄντρα κάρφωσε, μ' ἄτρομο χέρι,
στὴν καρδιὰ μέσα.

ΤΑ ΦΥΛΑΑ

Μικρὴ καθόμουν στὸ ρέμα, πιὸ γάργαρο τότε κι ὡραῖο·
κ' οἱ λεῦκες ξεφυλλίζονταν.
Πῆγα νὰ πιάσω ἕνα φύλλο ποὺ ροβολοῦσε κυλῶντας·
τὸ κῦμα γοργὸ τἄρπαξε.
Εἶδα τὸ φύλλο νὰ φεύγῃ μέσ' τὰ νερὰ μαραμένο,
πέρα, κι ἀντάμα ὁ πόθος μου.
Ἔτσι στἀχόρταγο ρέμα κυλῶ· καὶ σιμὰ εἶναι κ' ἡ
[θάλασσα
ποὺ κοιμοῦνται τὰ βάσανα.

Δὲν λείπουν ὅμως καὶ τὰ *μελλοντιστικὰ* ἔργα ἀπὸ τὸ τεῦχος. Κάτω ἀπὸ ἕνα μακρὺ ποίημα τοῦ Δουτσίνη, ὅπου τὰ χελιδόνια γλυκοκουβεντιάζουν μὲ τὰ περιστέρια, προβάλλει ὁ «Πόθος» τοῦ κ. Libero Altomare:

Ἂν δὲν εἶμουν ποιητής, ἤθελα νἄμαι γύφτος,
μηχανικὸς πιτήδειος, φαιδρὸς κτλ.

Καὶ ἄλλα, δειλὰ ἀκόμη καὶ μέτρια... Δὲν λησμονοῦν φαίνεται οἱ ποιηταί των ὅτι ὅλα τὰ κατασκευάσματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸν Δούρειον ἵππον ἕως τὸ ἀεροπλάνον, καὶ ἀπὸ τὴν σφενδόνην ἕως τὸ μικροσκόπιον, εἶναι πρόσκαιρα καὶ παροδικά, διότι τὰ ἐκτοπίζουν ἄλλα νεώτερα καὶ τελειότερα, ἐνῷ τὰ ρόδινα αὐγινά, τῆς ἀγάπης οἱ καημοί, τῶν θαλασσῶν οἱ βόγγοι καὶ τῶν δειλινῶν τὰ δάκρυα μένουν αἰώνια, καὶ τὸ Γορισαγκὰρ πάντα θὰ τὸ σκεπάζουν ἄλυωτα χιόνια ὑπέρλαμπρα καὶ ὑπέρλευκα, ἔστω καὶ ἂν εἰς τὸ μέλλον στρωθῇ σιδηρόδρομος ἕως ἐκεῖ ἐπάνω — ἄχρηστος ὅμως πάντοτε καὶ ἄσκοπος σιδηρόδρομος.

Ν. Π.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Αὐστριακὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολή

ΕΝΑΡΞΙΣ τῶν δημοσίων συνεδριάσεων τῆς ἀρχαιολογικῆς ταύτης Σχολῆς ἔγινε τῇ 30 Δεκεμβρίου 1909. Ὡμίλησεν ὁ διευθυντὴς κ. Ἀντώνιος φὸν Πρεμερστάϊν καὶ ὁ διδάκτωρ Ὄθων Βάλτερ. Ὁ κ. Πρεμερστάϊν ἀνακοινῶν τὸν θάνατον τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐν Βιέννῃ κεντρικῆς διοικήσεως τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος Ῥοβέρτου φὸν Σνάϊδερ ὡμίλησεν ἐκτενῶς περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀπονέμων αὐτῷ τὸν προσήκοντα ἔπαινον.

Ὁ Σνάϊδερ ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ὄθωνος Βέννδορφ, ὃν καὶ διεδέχθη ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ συμβάντα πρὸ τριετίας. Κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς τοῦ ἐπιστημονικοῦ αὐτοῦ σταδίου ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Βέννδορφ ἐν τῇ ἐξερευνήσει τῆς Λυκίας, ὅτε ἀνευρέθη καὶ τὸ σπουδαιότατον διὰ τὴν τέχνην τῶν κοσμούντων αὐτὸ ἀρχαϊκῶν ἀναγλύφων ἡρῷον τοῦ Γκιόλ-μπασι. Ἀκολούθως διωρίσθη διευθυντὴς τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς τῶν ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων, κατώρθωσε δὲ διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ νὰ μεταφερθῇ ἡ συλλογὴ αὕτη εἰς ἴδιον ἐπὶ τούτῳ οἰκοδομηθὲν μουσεῖον, ὅπερ αὐτὸς διεκόσμησεν. Αἱ ἀρχαιότητες τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης συλλογῆς εἶνε πρὸ πάντων μικροτεχνήματα, τούτων δὲ ἦτο ἔξοχος γνώστης καὶ ἐρευνητὴς ὁ Σνάϊδερ, μὴ ἀσχοληθεὶς ποτε εἰς συγγραφὴν ἔργων πραγματευομένων μεγάλα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα ἢ γενικὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα. Τὸν ἀρχικὸν δὲ χαρακτῆρα τῆς ἐν Βιέννῃ αὐτοκρατορικῆς συλλογῆς ὡς κατ' ἐξοχὴν μουσείου μικροτεχνημάτων ἐξαιρέτου τέχνης προσεπάθησε νὰ διατηρήσῃ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ μὴ ἀγοράζων ἄλλου εἴδους ἀρχαιότητας, πολλάκις δὲ μηδὲ δεχόμενος καὶ δωρεὰν προσφερομένας. Ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀσχολίας αὐτοῦ περὶ τὰ ἀρχαῖα μικροτεχνήματα εἶχεν ἀποκτήσει μεγίστην ἐμπειρίαν τῆς διακρίσεως τῶν κιβδήλων ἀπὸ τῶν γνησίων, ὥστε δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαπατήσωσι αὐτὸν οὐδὲ οἱ κατασκευάσαντες τὴν περιβόητον χρυσῆν τιάραν τοῦ Σκύθου βασιλέως Σαϊταφάρνους, ἣν ἐπώλησαν κατόπιν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου. Διαδεχθεὶς τὸν Βέννδορφ κατώρθωσεν ὄχι μόνον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ νὰ διατηρήσῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἀκμῇ, ὡς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτὰ ἔτι μᾶλλον, ἰδίως δὲ τὰς ἀπεικονίσεις τῶν ἀρχαιοτήτων ἐν τοῖς δημοσιεύμασι τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος κατέστησεν ἀπαραμίλλους κατὰ τὴν τελειότητα, καθὸ καὶ τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς τέχνης ἐμπειρότατος. Χαρακτηριστικὸν ἴδιον τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ὅτι οὐδέποτε ἔλαβε μέρος εἰς ἐπιστημονικὰ συνέδρια. Ἐκτὸς δὲ τῆς διευθύνσεως τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Καθιδρύματος ὁ Σνάϊδερ ἦτο καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης. Κατὰ τὸν προσεχῆ Μάρτιον ἐμελέτα νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ βαρείας νόσου ἀπέθανε πρὸ δύο μηνῶν ἐν ἡλικίᾳ μόλις 60 ἐτῶν.

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Πρεμερστάϊν ἐξακολουθῶν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ ἐξέθεσε τὰς ἐργασίας τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ

λήξαν ἔτος 1909. Αἱ ἐν Ἐφέσῳ ἀνασκαφαὶ διεκόπησαν ἕνεκα τῆς ἐντάσεως τῶν πολιτικῶν σχέσεων τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἐν τούτοις τὸ ἔργον τῆς περισυλλογῆς καὶ μελέτης τῶν Μικρασιατικῶν ἐπιγραφῶν, ὅπερ ἔχει ἀναλάβει τὸ ἐν Βιέννῃ Αὐστριακὸν Ἀρχαιολογικὸν Καθίδρυμα ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἠσχολήθησαν δὲ οἱ Αὐστριακοὶ ἀρχαιολόγοι ἰδίως περὶ τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Λυκίας καὶ τῆς Λυδίας. Ὁ πρῴην διευθυντὴς τῆς ἐν Ἀθήναις Σχολῆς, νῦν δὲ καθηγητὴς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἰννσβρούκης κ. Ρ. Ἐβερδάϋ εἰργάσθη ἐνταῦθα ἐν τῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως κατορθώσας νὰ συγκολλήσῃ πλεῖστα τεμάχια πωρίνων γλυπτῶν καὶ νὰ ἀπαρτίσῃ πλήρη συμπλέγματα, δύο δὲ ἑταῖροι τῆς Σχολῆς, οἱ κ. κ. Βάλτερ καὶ Πράσσνικερ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἠσχολοῦντο περὶ τὴν συναρμογὴν καὶ μελέτην τῶν ἐν τῷ μικρῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως μαρμαρίνων γλυπτῶν, τῶν ὁποίων συντάττουσι κατάλογον μέλλοντα νὰ δημοσιευθῇ ὑπὸ τῆς Σχολῆς.

Ὁ κ. Βάλτερ ὡμίλησε κατόπιν περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἐν τῷ μικρῷ μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως ἐργασίας, δηλώσας συνάμα ὅτι ἡ ἐργασία ἐξακολουθεῖ καὶ ἑπομένως ἡ σημερινὴ ἀνακοίνωσις εἶνε προσωρινή. Ἐπέτυχε μέχρι τοῦδε νὰ συναρμόσῃ ἱκανὰ τεμάχια ἀναγλύφων κοσμούντων τὰς στήλας δημοσίων ψηφισμάτων ἢ ἀναθηματικῶν. Ἐκ τῶν συναρμοσθέντων ἐπέδειξε πολλὰ διὰ προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων.

ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΣ ΦΡΑΣΙΔΗΜΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ «Μαγιά», τοῦ Λεονκαβάλλο

ΕΙΣ τὸ θέατρον «Κωνστάντσι» τῆς Ρώμης ἐπαίχθη πρό τινος διὰ πρώτην φορὰν τὸ νέον μελόδραμα τοῦ Λεονκαβάλλο ὑπὸ τὸν τίτλον «Μαγιά», ἐπὶ στίχων τοῦ Παύλου δὲ Σουντέν. Ἡ «Μαγιὰ» εἶνε ὑποθέσεως προβηγκιανῆς, ἡ ὁποία ἐξελίσσεται εἰς τὴν κλασικὴν πατρίδα τοῦ περιφήμου ἥρωος τοῦ Δωδέ, τοῦ «Ταρταρίνου», εἰς τὴν Καμάργκαν. Εἶνε δὲ περίπου ἡ ἑξῆς:

Ἡ ποιμενὶς Μαγιά (Μαρία κατὰ τὴν προβηγκιανὴν διάλεκτον) ἀγαπᾷ καὶ ἀνταγαπᾶται ἀπὸ τὸν Σέργιον, υἱὸν πλουσιωτάτου χωρικοῦ. Ὁ χωρικὸς Τόρια, βοσκὸς καὶ περίφημος ταυρομάχος ἀγαπᾷ ἐπίσης τὴν Μαγιά, χωρὶς ὅμως νὰ ἀνταγαπᾶται ὑπ' αὐτῆς. Ὁ Τόρια εἰς μίαν συνομιλίαν μαζύ της τῆς ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Σέργιος τὴν ἀπατᾷ μὲ μίαν ἄλλην, μὲ τὴν ὁποίαν εἶνε καὶ ἀρραβωνιασμένος, καθ' ὑπόδειξιν μάλιστα αὐτοῦ τοῦ πατρός του. Ὁ Σέργιος εἰς μίαν συνάντησίν του μὲ τὴν Μαγιὰ τῆς ἐξομολογεῖται ὅτι αἰσθάνεται δι' αὐτὴν ἀγνὸν ἔρωτα καὶ ἐκείνη τοῦ ἀπαντᾷ ὅτι τὸν ἀγαπᾷ ἀκόμη, ὁπότε ὁ Τόρια διερχόμενος ἐκεῖθεν μετὰ σφοδρὰν λογομαχίαν μετὰ τοῦ Σεργίου δέχεται παρ' αὐτοῦ θανατηφόρον πλῆγμα καὶ πίπτει νεκρός. Ὁ Σέργιος προφθάνει καὶ ἐπιβιβάζεται εἰς μίαν βάρκαν ἐπὶ τοῦ Ῥοδανοῦ ποταμοῦ διὰ νὰ ἀποδράσῃ, ἡ Μαγιὰ θέλει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν ἐξορίαν. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν καταφθάνουν ὅλος ὁ λαὸς καὶ οἱ θαυμασταὶ τοῦ Τόρια καὶ τὸν ζητοῦν νὰ τοῦ ἀναγγείλουν μὲ χαρὰν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀγώνων τὸν ἀνεκήρυξε νικητὴν τῶν ταυρομαχιῶν καὶ τοῦ ἀπένειμε τὸ βραβεῖον. Εἰς τὴν θέαν τοῦ πτώματός του μένουν ἔκπληκτοι. Ἐρωτοῦν τὴν Μαγιὰ ποιός τὸν ἐσκότωσε, καὶ ἐκείνη τοὺς ἀπαντᾷ δεικνύουσα τὸ αἱμοστάζον ἀκόμη μαχαίρι: — Ἐγὼ τὸν ἐσκότωσα. — Καὶ ἐπιβιβάζεται ἀστραπιαίως εἰς μίαν ἄλλην βάρκαν. Τὴν καταδιώκουν νὰ τὴν συλλάβουν ἀλλ' ἐκείνη τοὺς φωνάζει ὅτι δὲν φοβεῖται τὸν θάνατον καὶ τοὺς λέγει — «ὁ ἄνδρας ποὺ ἀγάπησα θὰ ἰδῇ τὸ σῶμα μου νὰ πλέῃ στὸ κῦμα, πιστὸν μέχρι θανάτου». — Ἀλλὰ συγχρόνως τρεῖς χωρικοὶ ὁρμοῦν κατὰ τῆς βάρκας, τὴν ἀνατρέπουν καὶ ἡ Μαγιὰ πίπτει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πνίγεται. Μετ' ὀλίγον τὸ πτῶμα της φαίνεται κυλιόμενον ὑπὸ τοῦ ῥεύματος τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ ἔχον τὴν κατεύθυνσιν ἐκείνην ποὺ εἶχε πάρῃ ἡ βάρκα τοῦ Σεργίου τοῦ ἐραστοῦ της. Αὐτὴ εἶνε ἐν ὀλίγοις ἡ ὑπόθεσις ἡ ὁποία ποικίλλεται μὲ θαυμάσια ἐπεισόδια, ἤθη καὶ ἔθιμα προβηγκιανά, χοροὺς καὶ παιγνίδια γραφικώτατα.

Ἡ ἐκτέλεσίς του εἶχε τὸ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον ὅτι διευθύνετο ἀπὸ τὸν μεγάλον μαέστρον Μασκάνῃ.

Ἡ κριτική, παρ' ὅλας τὰς συμπαθείας τῶν ὁποίων ἀπολαύει ὁ Λεονκαβάλλο, τοῦ ἐπετέθη δριμύτατα, ἠκούσθησαν δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ὑπερῷον μερικὰ «πάψε, κόφτο!»

Ἡ ἐπανάληψις ὅμως τοῦ ἔργου εἰς ἄλλα θέατρα καὶ ἰδίᾳ εἰς ξένα, γαλλικὰ ἢ γερμανικά, θὰ κρίνῃ ἀσφαλῶς κατὰ πόσον θὰ ἔχῃ δίκαιον ἡ κριτικὴ τῆς Ρώμης.

Ὠδεῖον Λόττνερ.

ΜΕ ὀλίγον κόσμον, ἕνεκα τῆς φοβερᾶς κακοκαιρίας, ἔγινεν εἰς τὸ Ὠδεῖον Λόττνερ τὴν 3ην τρέχοντος ἡ συναυλία ὑπὸ τῶν Δων Ἰουλίας Τριαντοφυλλίδη, Κρέμερ καὶ τοῦ κ. Σοῦλτσε. Ἤρχισε μὲ τὴν Σονάταν τοῦ Γκρήγκ (Lento doloroso, allegro vivace, allegretto tranquillo, allegro animato) διὰ βιολὶ μὲ πιάνο, μίαν σύνθεσιν γεμάτην πρωτοτυπίαν, ἤρεμον γλυκύτητα, αἴσθημα πολύ, μὲ μοτίβα δημώδη νορβηγικά, τὰ ὁποῖα τόσον πολὺ ἀγαπᾷ ὁ Γκρήγκ καὶ τόσον ἐντέχνως εἰξεύρει νὰ μεταχειρίζεται. Ἡ ἐκτέλεσίς της δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς χάριτος καὶ τοῦ χρώματος ἐν γένει τὸ ὁποῖον ἐζήτει. Ἔπειτα ἡ δνὶς Κρέμερ μὲ τὴν μελῳδικὴν φωνήν της, ἀλλὰ καὶ μὲ ζωντανὰ ἴχνη κάποιου περασμένου ἀδιακρίτου κρυολογήματος ἐτραγούδησε τὸ χαριτωμένον «Νανούρισμα» τοῦ Μπράμς καθὼς καὶ τὸ «Credo d'amour» τοῦ Λογκοῦνι. Ἐπηκολούθησε κατόπιν τὸ γνωστὸν κοντσέρτο τοῦ Βιενιάφσκη. Τί θαυμάσιον ἐκεῖνο τὸ andante! Τί κόσμους μελῳδιῶν κλείει μέσα του, ἀλλὰ καὶ τί ἔδαφος ἐνεργείας δίδει εἰς ἕνα τοξάρι. Ἀκούει κανεὶς τὴν μελῳδίαν τῆς ἀρχῆς ἡ ὁποία ἐξελίσσεται κατὰ ἕνα τρόπον ποικιλώτατον. Περνᾷ ἀπὸ ὅλα τὰ συναισθήματα, πότε ὁμαλή, πότε δυνατή, πότε σιγανή, πότε φοβισμένη καὶ πότε μεγαλοπρεπής, πότε παραπονετικὴ καὶ πότε γελαστή, ζωηρά, γοργή, ὡσὰν νὰ τρέχῃ μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα νὰ φθάσῃ ἕνα ζενίθ καὶ δὲν τὸ φθάνει καὶ τρέχει ἀκόμη, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία εἰξεύρει ποῦ, ἀπαράλλακτα ὅπως ἕνα οἰστρηλατημένον ἀηδόνι, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ὀξύτατον σημεῖον 'τοῦ οἴστρου του' κελαδεῖ τόσον πολύστροφα τραγούδια, *(τὰ ποικιλόπτερα μέλη,* ὅπως ἔλεγε τὰ ᾄσματα τῆς ἀηδόνος ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς Πρατίνας), τὰ ὁποῖα δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ συλλάβῃ καὶ νὰ δαμάσῃ φυλακίζων αὐτὰ εἰς τὸ πεντάγραμμον. Φυσικὰ ὅλαι αὐταὶ αἱ ἰδιότητες θέλουν ἕνα τοξάρι, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ κινῆται ἀπὸ τὸ χέρι, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν καρδιά. Ὁ κ. Σοῦλτσε ἔχει αὐτὸ τὸ τοξάρι. Ὁ μέγας διδάσκαλός του Τόμψων τοῦ τὸ ἔδωσε παρακαταθήκην, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Σοῦλτσε φυλάττει εὐλαβῶς. — Ἀκολούθως ἡ Δνὶς Κρέμερ ἐτραγούδησε τὸν «θάνατον τῆς Μαργαρίτας» ἀπὸ τὸν «Μεφιστοφελῆ» τοῦ Μπόϊτο. Ἐδῶ ὅμως τὸ «περασμένον κρυολόγημα» ἐνήργει μὲ πεῖσμα μεῖζονος ἀντιπολιτεύσεως, καὶ διὰ τοῦτο .... ἀναβάλλεται ἡ συζήτησις. Καὶ τελευταῖον ὁ κ. Σοῦλτσε ἔπαιξε τὴν «ῥωμάντσα τοῦ Svendsen καὶ τὴν «Μέλισσαν» τοῦ Σοῦμπερτ, ἕνα διαρκῆ βόμβον, ἀπαλώτατον, ἀνεπαίσθητον, ποὺ περνᾷ μὲ τὴν ταχύτητα ἐκείνην ποὺ ἔχει ἡ μέλισσα καὶ ποὺ δὲν μᾶς ἀφίνει καλὰ-καλὰ νὰ τὸν συλλάβωμεν.

Ἡ Δνὶς Ἰουλία Τριανταφυλλίδη ἀπέδειξε ἄλλην μίαν φορὰν ὅτι εἰξεύρει νὰ ἐφαρμόζῃ καλὰ τὰς σοφὰς ὁδηγίας τῆς διαπρεποῦς διδασκαλίσσης της Δος Λόττνερ.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΑΠΟ τὴν Ζάκυνθον, ἕνα βράδυ, ἦλθε μελαγχολικὸν ἄγγελμα. Ὁ ποιητὴς Σπήλιος Πασαγιάνης, τεχνίτης ἀληθινὸς τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ στίχου, μαζὶ μὲ τοῦ περασμένου χρόνου τὸ ψυχομάχημα, εἶχεν ἀφήσει τὴν ὑστερνὴ πνοὴ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁδοιπόρος στἀγκαθερὰ μονοπάτια τῆς ζωῆς, ἐνικήθη νέος ἀκόμη ἀπὸ τὴν πικρή του Μοῖρα,

Κ' ἐπῆρε τὴ λαχτάρα του σὲ στράτα ἀλαργινή,

ὅπως λέγει τὸ ποίημά του «Cave canem», ποὺ εἶχεν ἄλλοτε δημοσιευθῆ στὰ «Παναθήναια». Τὸ ἔργον του, σκορπισμένον εἰς τὰ διάφορα περιοδικὰ εἶναι ἀρκετὰ πλούσιον. Ἕνα του μόνον τομίδιον οἱ *Ἀντίλαλοι* — ζωγραφιὲς πολύχρωμες μὲ στίχους ἱστορημένες — εἶναι χωριστὰ τυπωμένον, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ οἱ νέοι ποιηταὶ εἶχαν σχηματίσει τὸν κύκλον τῆς «Τέχνης». Ἀλλὰ τὰ πεζογραφήματά του, οἱ *Κουβέντες* του ἰδίως, ποὺ ἐδημοσιεύθησαν στὸν «*Νουμᾶ*» — ὁ *Ἀητός*, ἡ *Μπομπή*, ὁ *Μελίσσης*, ἡ *Ἄρνα*, ἡ *Κλήρα* — εἶχαν τὴν πρωτοτυπίαν μέσα των, μ' ὅλην τὴν γλωσσικὴν ἰδιορρυθμίαν τῶν μανιάτικων βουνῶν, ποὺ ξάφνιζε τὸν ῥάθυμον ἀναγνώστην. Εἶναι καὶ αὐτὰ σὰν ποιήματα γραμμένα *καταλογάδην*, ἀφοῦ οἱ ἥρωές των μὲ στίχους ἁρμονικοὺς παθαίνονται καὶ κουβεντιάζουν. Ἐγνώριζε πολὺ βαθὺ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του καὶ τόσον τεχνικὰ παράσταινε τἄγρια κάλλη της ὁ Μανιάτης ποιητής, ποὺ τώρα τὸν νανουρίζει τὸ Ἰόνιον κῦμα. Εἶχε τραγουδήσει κάποτε στὶς θαλασσινὲς νεράϊδες:

† Σπήλιος Πασαγιάνης

Ράνετε μ' ἀνθοὺς ἀπὸ τὰ πόντια δέντρα,
Ὠϊμένα, τοῦ καλοῦ σας τὴν ὠριότη . . .

Ἂς τοῦ γίνουν μνημόσυνον οἱ δικοί του στίχοι. Π.

ΤΙ θησαυρὸς κωδίκων καὶ χειρογράφων, χρυσοβούλλων καὶ περγαμηνῶν εἶναι αὐτὸς ποὺ ἀνέσκαψεν, ἀληθινά, ἀπὸ τὰς κρύπτας καὶ τὰ ὑπόγεια καὶ τοὺς θόλους ἀκόμη τῶν μοναστηρίων εἰς τὰ Μετέωρα, ὁ κ. Ν. Βέης! Ὁ ἀκούραστος συνεργάτης μας εἰργάσθη ἐκεῖ ἀσκητεύων ἐπὶ ἑπτὰ ὅλους μῆνας καὶ ἔφερεν εἰς τὸ φῶς κειμήλια πολυτιμότατα διὰ τὴν Βυζαντιολογίαν καὶ τὰ ἐν γένει γράμματα. Ἀρκεῖ νἀναφέρωμεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνακαλυφθέντων εἶναι καὶ ἄγνωστοι κώδικες τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Σοφοκλέους, δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ιδ' καὶ τοῦ ιε' αἰῶνος, συναξάρια, ἀνέκδοτα ἔργα Βυζαντινῶν ποιητῶν καὶ πεζογράφων, ἔγγραφα ἔχοντα μεγάλην ἱστορικὴν ἀξίαν, χρονικά, μεσαιωνικαὶ εἰκόνες, — καὶ ἕνας μοναδικὸς διὰ τὴν Ἀνατολὴν κῶδιξ *κεχρονισμένος* τοῦ θ' αἰῶνος.

ΕΙΝΑΙ, ὁριστικῶς τώρα, *τέως πρόεδρος* τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν ὁ κ. Ν. Λάσκαρης. Τὸ κοσμητικὸν ἐκεῖνο ἐπίρρημα φαίνεται ὅτι τὸ ἔβαλεν ὁ ἴδιος ὑπὸ τὴν εἰκόνα του ποὺ δημοσιεύει τὸ τελευταῖον «Δελτίον τοῦ Συλλόγου», διὰ νὰ πεισθοῦν πλέον οἱ ἠθοποιοὶ πὼς εἶναι ὁριστικὴ τοῦ προέδρου των ἡ παραίτησις. Εἰς τὸ ἴδιον Δελτίον, μαζὶ μὲ τὸν νέον ἑλληνικὸν νόμον περὶ συγγραφικῶν δικαιωμάτων τῶν θεατρικῶν συγγραφέων, ἀναδημοσιεύεται ἐκ τῆς «Εἰκονογραφημένης» ἄρθρον τοῦ κ. Λάσκαρη μὲ ἐξακριβωμένας πληροφορίας διὰ τὸν πρῶτον Νεοέλληνα ποὺ ἐπληρώθη τὰ ποσοστά του. Ἦτο δὲ αὐτὸς ὁ Νικόλαος Σ. Πίκκολος, ποὺ ἔγραψε τὸν «Θάνατον τοῦ Δημοσθένους», δρᾶμα παρασταθὲν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν Ὀδησσὸν κατὰ τὰ 1818 ὑπὸ θιάσου «Μουσολήπτων νεανίσκων». Αἱ εἰσπράξεις μιᾶς τῶν παραστάσεων ἐστάλησαν τότε, λόγῳ ἐκτιμήσεως καὶ ἐνθαρρύνσεως, εἰς τὸν συγγραφέα, διατρίβοντα εἰς τὸ Παρίσι. Ὑπάρχει ὁλόκληρον τὸ εὐχαριστήριον γράμμα του. — Δεύτερος ἀναφέρεται ὡς λαβὼν ποσοστὰ ὁ ἠθοποιὸς Λ. Καπέλλας, δρ. 7, διὰ τὴν μετάφρασιν μιᾶς μονοπράκτου κωμῳδίας, ποὺ ἐπαίχθη εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸ 1843.

Ο «Εἰκονογραφημένος Φιγαρὼ» τῆς 1 Ἰανουαρίου εἶναι ὁλόκληρος ἀφιερωμένος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ κ. Α. Thalasso, Γάλλος λογογράφος γεννημένος εἰς τὴν Ἀνατολήν, περιγράφει τὴν πόλιν καὶ τὴν ζωὴν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων Ἀθηναίων, μὲ πλῆθος εἰκόνων καὶ πληροφοριῶν. Δὲν λησμονεῖ τὴν καλλιτεχνίαν: ἀφιερώνει ἐν κεφάλαιόν του εἰς τὴν μνήμην τοῦ ζωγράφου Θ. Ράλλη. Ἀλλ' οὔτε τὰ γράμματα καὶ τὸ ὑπαίθριον θέατρον παραλείπει· ἀναφέρει εὐφήμως μὲ τὰ ὀνόματά των τοὺς καλητέρους μας ἠθοποιοὺς ποὺ εἶδε νὰ παριστάνουν, ὁμιλεῖ διὰ τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα τῶν γαλλικῶν ἔργων, καὶ ἐξαίρει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ «Σία καὶ ἀράξαμε». «Εἶχα λέγει, τὴν εὐχαρίστησιν νἀκούσω τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν ὀπερέττταν τοῦ συνθέτου Σακελλαρίδου, τῆς ὁποίας ἡ σύνθεσις καὶ τὸ *μπρίο* ἐνθυμίζουν τὸν Ροσσίνη — τὸν τοῦ *Κουρέως τῆς Σεβίλλης*». — Πραγματικῶς μανθάνομεν ὅτι ὁ κ. Θαλασσὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν κ. Σακελλαρίδην μερικὰ μέρη τῆς ὀπερέττας, διὰ νὰ τὰ δώσῃ νὰ παιχθοῦν εἰς τὸ θέατρον Μαρινὺ τῶν Παρισίων.

Η Σέλμα Λαγερλὲφ — εἰς ἄλλην σελίδα δημοσιεύομεν μεταφρασμένον ἓν ἀπὸ τὰ νεώτερά της διηγήματα — ἑόρτασε πρὸ διετίας τὴν πεντηκονταετηρίδα της. Τώρα ἑορτάζουν οἱ συμπατριῶται της, οἱ Σουηδοί, διότι τῆς ἀπενεμήθη τὸ χρηματικὸν ἔπαθλον τοῦ Νόμπελ, τὸ διὰ τὴν φιλολογίαν, καὶ τὄνομά της ἔλαβε θέσιν μετὰ τὰ ὀνόματα τοῦ Μιστράλ, τοῦ Μπγέρνσων καὶ τοῦ Καρδούτση. Ἐκτελεῖται οὕτω καὶ τοῦ ἀγωνοθέτου ἡ θέλησις, νὰ στεφανώνεται δηλαδὴ συγγραφεὺς μὲ ἰδανιστικὰς τάσεις. Ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι μυθιστοριογράφοι, ἀντλεῖ καὶ ἡ Λαγερλὲφ τὰ ἔργα της ἀπὸ τὴν ἀστείρευτην πηγὴν τῆς λαϊκῆς φαντασίας. Ὁ «Θρῦλος τοῦ Γκόστα Μπέρλιγκ», μὲ τὸν ὁποῖον ἐπεβλήθη, διηγεῖται τοὺς ἄθλους «τοῦ ἱππότου μὲ τὶς δέκα χιλιάδες φιλιὰ καὶ τὶς δεκατρεῖς χιλιάδες ῥαβασάκια». Οἱ αὐστηροὶ κριτικοί, ποὺ κρατοῦν ζύγια καὶ μέτρα, τὸ ἔκριναν ὡς ἀσυνάρτητον καὶ ἀνόητον κατασκεύασμα· ἄλλοι ὅμως τὸ ἔβαλαν εἰς τὴν ἰδίαν γραμμὴν μὲ τὴν «Ἰλιάδα» καὶ τὸν «Δὸν Κιχώτην». Ἀναγνωρίζουν δὲ ὅλοι ὅτι ἀναζῇ ὁ ρωμαντισμός, ὑπὸ νέαν καὶ καλλιτεχνικὴν μορφὴν εἰς τὰ ἔργα της, ποὺ διαπνέονται ὅλα ἀπὸ αἰσιοδοξίαν καὶ πλημμυρίζουν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν πτωχὴν ἀνθρωπότητα.

Σέλμα Λαγερλὲφ

Ὁ Ζὰν Μωρεάς, «ὁ κλασικώτερος τῶν συγχρόνων Γάλλων ποιητῶν», «ὁ μέγας τῶν «Stances» καὶ τῆς «Ἰφιγενείας» ποιητὴς» — δανειζόμεθα τὰς φράσεις ἀπὸ τὸν γαλλικὸν τύπον — «ἀφοῦ ἐχάρισεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ δοξασμένον του δῶρον τοῦ ταλάντου, τῆς προσφέρει τώρα καὶ τὸ ἄτομόν του». Πεζότερα αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ Ἀθηναῖος ποιητὴς ἀλλάζει ὑπηκοότητα καὶ γίνεται Γάλλος πολίτης. «Καὶ αὔριον ἢ μεθαύριον θὰ εἰσέλθῃ, ὅπως καὶ δίκαιον εἶναι, εἰς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν», — προσθέτει ἡ παρισινὴ «Ἐφημερίς», δεικνύουσα οὕτω ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος ἡ τυπικὴ αὐτὴ πρᾶξις τῆς πολιτογραφήσεως. Ἴσως ἑορτασθῇ τὸ γεγονὸς καὶ μὲ παράστασιν τῆς *Ἰφιγενείας* του εἰς τὴν Γαλλικὴν Κωμῳδίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ δίδει ἀφορμὴν εἰς ἀνθοπλημμύραν ἐγκωμίων διὰ τὰ ποιητικά ἔργα του. Ἐπαναλαμβάνει ὅ γαλλικὸς τύπος τὴν φράσιν τοῦ κριτικοῦ Φαγκέ, ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Μωρεὰς εἶναι μία ἐκδήλωσις «ποιητικῆς ψυχῆς, ἀπὸ τὰς πλέον ἐκτάκτους ποῦ εἴχαμεν νὰ ἰδοῦμε ἀπὸ χρόνια καὶ χρόνια». Καὶ ὁ δικός μας Ζ. Παπαντωνίου, δύο ἀπὸ τὰ σπινθηροβόλα «παρισινὰ γράμματά» του εἰς τὸ «Ἐμπρὸς» ἀφιερώνει εἰς ἐνθουσιώδη ὕμνον διὰ τὸν ποιητήν, — ὁ ποιητής:

«Ἔγραψε τὰς Stances. Αἱ τρεῖς αὗται λέξεις ἀποτελοῦν τρόπαιον... Ὁ Μωρεὰς εἶναι μὲ αὐτὸ τὸ ἔργον ἡ Ἀττικὴ ἡμέρα ἡ ἀνατέλλουσα κατόπιν τῶν ρωμαντικῶν θυελλῶν, τῶν Παρνασσιακῶν πάγων καὶ τῆς συμβολιστικῆς ὁμίχλης. Εἰς τὸ ἀτάραχον καὶ ἀπολλώνιον φῶς αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς ἡμέρας τῶν «Stances», τὰ αἰσθήματα, τὰ ὄντα καὶ τὰ τοπία ζωγραφίζονται μὲ μίαν ἁπλουστάτην ὁριστικὴν καὶ μοιραίαν γραμμήν.

«Ἐὰν φαντασθῶμεν τοὺς σημερινοὺς ποιητὰς ὡς ἀκάτια ποὺ εἶχαν ξεκινήσει ἀπὸ τὴν κλασικὴν ἀκτὴν καὶ ριφθῇ εἰς τὸν ρωμαντικὸν ὠκεανὸν πρὸς εὕρεσιν καλλιτέρας τύχης... Ὅτι τὸ χρυσίον ποὺ ἐπῆγαν νὰ κατακτήσουν δὲν τὸ εὑρῆκαν ἤ, ἂν τὸ ἀνεκάλυψαν κάπου, ἦτο εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης καὶ ἐχρειάζοντο καταδύσεις ἐπικίνδυνοι καὶ ἄσχημοι διὰ νὰ ἀνασυρθῇ... Ὅτι ἐγύρισαν πίσω καὶ ἐπλανήθησαν πάλιν μὲ σπασμένο κατάρτι ἀφοῦ εἶχαν προσεγγίσει εἰς τοὺς τραγικοὺς βράχους τοῦ Μπωντελαίρ, εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἐρεντιά, εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Βερλαίν... Θὰ ἴδωμεν τὰ τρικυμισμένα πλοιάρια νὰ χαμηλώνουν τὰ ἄσπρα ἱστία των καὶ νὰ εἰσέρχωνται εἰς χαρωπὸν καὶ ἡλιόλουστον ὅρμον, παρὰ τὰς κλασικὰς ἀκτάς, ἐπιτυγχάνοντα μίαν εὐτυχῆ παλινόστησιν. Ἐκεῖ εἶναι ὁ ὅρμος τοῦ Μωρεάς. Αἱ «Stances» ἔκαμαν νεῦμα πρὸς τὰ πλανώμενα πανιά.

«Εἶναι μικροὶ Ἀττικοὶ ναοὶ στημένοι ἐπάνω εἰς γυμνοὺς γραφικοὺς βράχους καὶ ζωγραφίζοντες τὴν ἀναλλοίωτον τελειότητά των εἰς τὸν αἰθέρα...

«Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ ὀλιγάρκεια αὐτῶν τῶν ποιημάτων. Πῶς ἕνας ποιητὴς κατορθώνει νὰ κάμῃ μεγάλα ποιήματα μὲ τόσον ὀλίγα πράγματα, ἐνῷ τὰ πράγματα εἶναι τόσον πολλὰ καὶ φθηνά; Τέχνη, ἴσως, εἶναι νὰ ἀπορρίψῃς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα πράγματα ἀπὸ τὸν πίνακά σου καὶ νὰ κρατήσῃς ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερα. Διότι τὰ πολλὰ πράγματα εἶναι ἡ φύσις. Ἡ δὲ τέχνη ὑπάρχει διὰ νὰ διορθώνῃ τὴν φύσιν. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Μωρεὰς δὲν ὑπάρχει οὔτε μία λέξις περιττή. Αὐστηρὸν νεῦμα τοῦ ποιητοῦ ἀπεδίωξεν ἀμειλίκτως ὅ,τι συνωστίζετο εἰς τὸ περιθώριον διὰ νὰ εἰσβάλῃ. Καὶ σὰν βλέπῃ κανεὶς πόσα πράγματα λέγουν αὐτοὶ οἱ στίχοι μὲ τὴν τρομερὰν ἁπλότητά των, ἐρωτᾷ: —Τόσα πολλὰ λοιπὸν περιττὰ πράγματα ὑπάρχουν εἰς τὴν ποίησιν; Δὲν ξεύρω τίποτε, ἀλλὰ ὁ Μωρεὰς μᾶς ἔκαμε νὰ τὸ πιστεύσωμεν.»

Ἀναλύει ἔπειτα διὰ μακρῶν ὁ Παπαντωνίου τὰ ποιήματα ἐκεῖνα, καὶ τελειώνει διθυραμβικῶς:

«Ὑπάρχουν πλάσματα εἰς τὴν γῆν, τὰ ὁποῖα πρῶτος ὁ Μωρεὰς εἶδεν ὅπως ἦσαν καὶ πρῶτος αὐτὸς ὥρισε τὴν γραμμὴν καὶ τὴν ψυχὴν των. Ἐσχεδίασε, διέταξεν, ἔκαμε καθαρὰ σύμβολα καὶ νόμους. Ἡ ποίησίς του εἶναι θρησκεία, ὅπου ζῇ κανεὶς μὲ ἀληθῆ εὐδαιμονίαν. Ἔκαμεν ἀληθῆ τὸν ὁρισμόν: «Ποίησις εἶναι ἡ ἀπολύτρωσις τῆς ψυχῆς»... Ἤλλαξεν ὑπηκοότητα χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ πατρίδα. Διότι ποῖος εἶναι, ἂν δὲν εἶναι αὐτός, ὁ αἰώνιος πολίτης τῶν Ἀθηνῶν;»

Ἡ «Χλόη» εἶναι ἕνα μικρὸ - μικρὸ περιοδικόν, ποὺ ἄρχισαν νὰ ἐκδίδουν νέοι ποιηταὶ εἰς τὸ Παρίσι. Ἀναφέρει μὲ κολακευτικώτατα λόγια τὸ ἔργον τῶν «Παναθηναίων», καὶ τὴν εὐχαριστοῦμεν. Δὲν θὰ εὐχαριστηθοῦν ὅμως οἱ ἀρχαιολόγοι μας μὲ τὸ *αὐθεντικὸν* ἐπεισόδιον ποὺ διηγεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς διευθυντάς της, ὁ κ. Π. Ρ. Κουζέν, ὅτι τοῦ συνέβη κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ περασμένο φθινόπωρον. Εἰς τὴν Ἐπίδαυρον, ὁ ἔφορος τοῦ Μουσείου τοῦ ἔκαμε πολλὰς περιποιήσεις καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐκτιμήσεως τοῦ ἐπρόσφερεν ἱεροκρυφίως ὡς ἐνθύμιον, ἕνα... κομματάκι ἀπὸ τὸ δέρμα τοῦ ἱεροῦ ὄφεως τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ποὺ εἶχεν εὑρεθῆ εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ ναοῦ. «Καὶ τὸ περίεργον — προσθέτει — εἶναι, ὅτι αὐτὸ φαίνεται ἀστειολόγημα, καὶ ὅμως ἔγεινε σοβαρώτατα».

ΠΟΛΥΣ θόρυβος γίνεται, ἰδίως εἰς τὸ Παρίσι, μὲ τὰς ἀποκαλύψεις διὰ τὸν ἰδιωτικὸν βίον τῶν πεθαμένων μεγάλων ἀνδρῶν τῆς φιλολογίας. Ἀνοίγετε τὰ περιοδικὰ κ' εὑρίσκετε ἐδῶ ἀνατεμνομένην τὴν προσωπικότητα τοῦ Μπωντελαίρ, ἀλλοῦ τὰς ἀνεκδότους ἐπιστολὰς τοῦ Στεντάλ, ἐκεῖ δημοσιευμένα τὰ ἰδιαίτερα «σημειωματάρια» τοῦ Οὐγκώ, ὅπου ἀνακατεύονται ποιητικοὶ στίχοι μὲ χρηματικοὺς λογαριασμούς, παρακάτω κριτικὰς διὰ τὰς ἐρωτικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσὲ πρὸς τὴν Αἰμὲ Αλτών, ποὺ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ποιητοῦ ὑπανδρεύθη τὸν ἀδελφόν του Παῦλον. Καὶ τέλος συζητεῖται τὸ βιβλίον ποὺ ἐδημοσίευσε τελευταῖα ὁ Ἄγγλος Richard Edgcumbe μὲ τὸν τίτλον «Βύρων: ἡ Τελευταία Φάσις», ὅπου μαζὶ μ' ἄλλα ἐνδιαφέροντα διὰ τὸν ποιητήν, ἀποκαλύπτει μίαν μυστηριώδη ἐρωτικήν του περιπέτειαν μὲ τὴν ἰζοντοχήραν Μαίρην Chaworth—περιπέτειαν, ἡ ὁποία, «ὅσον ἐζοῦσεν ὁ Βύρων, ἦτο γνωστὴ μόνον εἰς ἐκείνους ποὺ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ σιωποῦν».

ΤΗΝ 21 Δεκεμβρίου, τὸ Μεσολόγγι ἐπανηγύρισε μὲ συγκίνησιν κ' εὐγνώμονα ἐνθουσιασμὸν τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς πρώτης καθόδου τοῦ Βύρωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐστεφανώθη ὁ ἀνδριὰς τοῦ ποιητοῦ, ὁ στημένος εἰς τὸ Ἡρῷον, λόγοι καὶ ποιήματα ἀπηγγέλθησαν καὶ χορὸς μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου ἐτραγούδησε τὰς πρώτας στροφὰς τοῦ ἐλεγείου τοῦ Σολωμοῦ πρὸς τὸν ποιητὴν φιλέλληνα, ποὺ ἦλθε νὰ πεθάνῃ ἱππότικὸς ἐπίκουρος τῶν «ἐλευθέρων πολιορκημένων» τοῦ 21.

Ο κ. Α. Γ. Μαρπουτζόγλους, εἰς τὸν Βόλον, ἔχει μεταφράσει στὴν δημοτικήν, καὶ ἄγγελει ὅτι τυπώνει εἰς βιβλίον τὸ *De Profundis* (*Ἀπὸ τὰ Βάθη*) τοῦ Ο. Οὐάϊλδ.

Καὶ ἄλλη φιλολογικὴ εἴδησις ἀπὸ τὸν Βόλον. Ἡ ἐφημερὶς «Θεσσαλία» προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς σύνθεσιν θεσσαλικοῦ ἠθογραφικοῦ διηγήματος. Ἔκτασις: 2 ἕως 4 τυπογραφικὰ φύλλα συνήθους σχήματος — προθεσμία ἀποστολῆς: 15 Μαρτίου 1910 τὸ βραδύτερον, ἐντὸς φακέλλου, μὲ ἐσώκλειστον ἄλλον φάκελλον κλειστόν, περιέχοντα τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, — ἔπαθλον 200 δραχμαὶ διὰ τὸ α', 100 διὰ τὸ β'. Λαμπρὰ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ νεωτέρα ἀνακοίνωσις τῆς ἐφημερίδος λέγει ὅτι μόνον ὅσα διηγήματα θὰ εἶναι γραμμένα εἰς τὴν συνήθη γλῶσσαν τῶν ἐφημερίδων ἔχουν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχουν τὸ βραβεῖον. Μὲ τέτοια ὅμως δεσμὰ ἔχει ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχῃ ὁ διαγωνισμός;

ΕΚΛΕΙΣΕ τὸ καφενεῖον Ζαχαράτου — τὸ ἱστορικὸν τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος. Αἱ ἐφημερίδες τοῦ ἀφιέρωσαν μακρὰς νεκρολογίας. Ὁ κ. Ξενόπουλος τὸ ἐμνημόνευσεν ὡς κέντρον λογίων, παλαιῶν καὶ νέων. «Ἐκεῖ — γράφει — συνηντώμεθα, ἐκεῖ ἐπειραζόμεθα, ἐκεῖ ἐμαλλώναμεν, ἐκεῖ συνεφιλιούμεθα... Δὲν ἐνθυμοῦμαι συνάδελφον ποὺ νὰ μὴν ἐπέρασε μαζί μου μίαν περίοδον ζωῆς εἰς τοῦ Ζαχαράτου». Τὸ κλεισθὲν καφενεῖον θὰ γίνῃ ἀργότερα βιβλιοπωλεῖον, διὰ νὰ περισυλλέγῃ πάλιν, ὄχι μόνον τοὺς λογίους, παρὰ καὶ τὰ ἔργα των.

ΔΕΝ ἔχουν τελειωμὸν αἱ εἰκασίαι τῶν ἀρχαιολόγων διὰ τὴν κόρην τοῦ Ἀντίου. Καὶ τί δὲν τὴν εἶπαν ὅτι παριστάνει! Ἡ τελευταία ὥρα τῶν εἰκασιῶν ἀναφέρει ὅτι ὁ κ. Εὐγ. Στρόγκ, ὑποδιευθυντὴς τῆς Ἀγγλικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Ρώμην, ἐξηκρίβωσεν ὅτι τὸ διαβόητον πλέον ἄγαλμα δὲν παριστάνει κόρην, ἀλλὰ στιβαρώτατον ἔφηβον ἱερέα — πιθανῶς Γαλάτην μακροχίτωνα, θύοντα εἰς τὴν Κυβέλην· καὶ ὅτι κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας ὄχι πάπυρον, ἀλλὰ πινάκιον μὲ τὰ σύμβολα τῆς θυσίας...

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν διώρισε διὰ τὸν προσεχῆ Ἀβερώφειον δραματικὸν διαγωνισμὸν καὶ τὴν ἀγωνόδικον ἐπιτροπήν. Τὴν ἀποτελοῦν οἱ κ. κ. Γ. Δροσίνης, Ἀρ. Κουρτίδης καὶ Δ. Κακλαμάνος.

Νέον κτίριον ἀποκτᾷ ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης. Ἐξεδόθη τὸ σχετικὸν φερμάνι, τὸ ἐπιτρέπον τὴν ἔγερσίν του, καὶ τὴν 20 Δεκεμβρίου κατετέθη πανηγυρικῶς ὁ θεμέλιος λίθος, εἰς τὸν κῆπον Κιουπετζόγλου. Ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι φερώνυμος τοῦ χορηγοῦ, μὲ τὴν δωρεὰν τοῦ ὁποίου γίνεται τὸ νέον κτίριον, περιλαμβάνον καὶ εἰδικὰς αἰθούσας διὰ τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸ ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον τῆς Σχολῆς.

Ὁ φίλος κ. Ν. Σπανδωνῆς, εἰς μίαν εὐχάριστον διάλεξιν ποὺ ἔκαμεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Συνδέσμου τῶν Συντακτῶν διὰ τὰ περίεργα γυναικεῖα ὀνόματα, ἀνήγγειλεν ὅτι ἔχει ἀποθησαυρίσει ἑλληνικὰ τοιαῦτα περὶ τὰ 1200. Ἀνέφερε ἀρκετὰ παραδείγματα καὶ ὑπεσχέθη νὰ παρουσιάσῃ εἰς τόμον τὸν λαογραφικὸν αὐτὸν θησαυρόν του.

Εἰς μίαν τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν ἀνεφέρθη ὡς «ἄξια ἰδιαιτέρας μνείας» ἡ μονογραφία τοῦ κ. Ἀθ. Τσακαλώτου «Ἰωάννης Λαμάρκ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ», τῆς ὁποίας ἀπόσπασμα εἶχαν δημοσιεύσει τὰ «Παναθήναια».

Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἔδειξεν ὁ Βασιλεὺς διὰ τὰς τοιχογραφίας τῆς αἰθούσης τῶν Τροπαίων, ποὺ ἔβλάβησαν κατὰ τὴν θλιβερὰν πυρκαϊὰν τῶν ἀνακτόρων. Ἀνέθεσεν εἰς τὸν καλλιτέχνην κ. Γ. Χατζόπουλον νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν διάσωσίν των καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν *ἀποκατάστασιν* τῶν βλαβέντων μερῶν.

Συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὴν «Μαγιά», διὰ τὴν ὁποίαν γράφει ὁ μουσικὸς συνεργάτης μας, ἐπαίχθη καὶ μία ὀπερέττα τοῦ Λεονκαβάλλο εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ «Μαλμπρούκ», μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν. Λέγεται ὅτι ἕνας ἑλληνικὸς θίασος τὴν ἔχει ἤδη μεταφρασμένην, ἀπὸ χειρογράφου, διὰ τὸ ἐρχόμενον καλοκαίρι

Σημειώνομεν, διὰ τὴν ἱστορίαν, ὅτι κατὰ τὸ δεκαπενθήμερον τοῦτο ἔγεινε χορὸς εἰς τὸν «Παρνασσόν», τὴν 2 Ἰανουαρίου, μὲ ἀποτυχίαν· ἐπεσκέφθη ρωσσικὴ πλωτὴ ἔκθεσις τὸν Πειραιᾶ καὶ ἡ βιεννέζικη ὀπερέττα τῆς Μίλας Τέρεν τὰς Ἀθήνας· ἡ χάρτινη δραχμὴ ἦτο κατά τι ἀκριβωτέρα ἀπὸ τὸ χρυσὸ φράγκο· ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν ἑλληνικὰ ἀσημένια μικρὰ νομίσματα (διὰ νάντικαταστήσουν σιγὰ-σιγὰ τοὺς λιμοκοντόρους), καθὼς καὶ τὰ νέα γραμμάτια τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου. Τὸ ἐθνικόν μας Λαχεῖον ἔχει τώρα νέον ὀργανισμόν· ἂς ρίψῃ ἓν βλέμμα ὁ ἀναγνώστης εἰς τὴν ἀγγελίαν του, εἰς τὸ ἐξώφυλλον.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Δεκεμβρίου, 18. Νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια; τὰ καθημερινά μου νέα θὰ εἶναι παμπάλαια μετά ἕνα μῆνα ποὺ θὰ τυπωθοῦν εἰς τὰ «Παναθήναια». Κ' ἔπειτα, ἴσως θὰ εἶναι τόσον πολλά, ὥστε θὰ συντομευθοῦν ἐκ τῶν ὑστέρων. Τὰ συντομεύω λοιπὸν κ' ἐγὼ ἐκ τῶν προτέρων, καὶ πηδῶ 7 ἡμέρας τοῦ μηνός, ἕως τὰς *25*.— Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπέπλευσε τὸ ζαχαρικὸν μονοπώλιον εἰς τὴν Βουλήν μας, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ὁ στρατὸς συνετάχθη «ἐν ἐπιφυλακῇ» εἰς τοὺς στρατῶνας, καὶ ἡ Βουλὴ μὲ τὴν Κυβέρνησιν ὑπεχρεώθησαν νὰ συζητοῦν καὶ νὰ ψηφίζουν τὰ σπουδαῖα νομοσχέδια· ὑπεχρεώθη νὰ παραιτηθῇ ὁ κ. Τριανταφυλλάκος ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ μεταλλευτικοῦ νομοσχεδίου, καὶ ἐψηφίσθη νόμος εἰδικὸς διὰ τὰ Χάλαρα, τὸ πλούσιον μεταλλεῖον τῆς Σερίφου. Τὰ Χριστούγεννα ξημερώνουν μὲ μεγάλην πυρκαϊὰν εἰς τὸν Παλάτι τῶν Ἀθηνῶν· ἐκάη ὅλον τὸ κεντρικὸν τμῆμα, μὲ τὴν αἴθουσαν τοῦ χοροῦ, τὸ ἐκκλησάκι, καὶ κατεστράφησαν πολυτιμότατα κειμήλια. — Δεύτερον ἅλμα εἰς τὰς σημειώσεις μου, καὶ φθάνω εἰς τὰς:

31. Ἄλλου εἴδους νέα ἐν τῷ μεταξύ. Τὸ σπουδαῖον: ὅτι ὁ Βενιζέλος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Κρήτην. Διεδόθη, ἀλλὰ διεψεύσθη ὅτι ὁ βασιλόπαις Νικόλαος θὰ καταταχθῇ εἰς τὸν ρωσσικὸν στρατόν· ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον ἐπιτρέπον τὴν σύναψιν δανείων 150 καὶ 60 ἑκατομμυρίων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερον πρὸς ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας· ἐψηφίσθησαν ἄλλα: περὶ φορολογίας τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ περὶ ἐνοριῶν· ἐπροβιβάσθησαν ὑποστράτηγοι οἱ τέως συνταγματάρχαι Ζορμπᾶς, Κωνσταντινίδης, Ψαροδήμος, Σαπουντζάκης, Λιμπρίτης καὶ Πετμεζᾶς. Ὁ Χακῆ βὲς ἐσχημάτισε τὸ νέον τουρκικὸν ὑπουργεῖον, μὲ τὸν δικτάτορα Σεφκὲτ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀνασκαλεύει πάλιν ἡ Πύλη τὸ Κρητικὸν ζήτημα, καὶ διεδόθη ὅτι ἀπέθανεν ὁ Μενελὶκ τῆς Ἀβυσσινίας. Αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς μας διεκόπησαν ἐπὶ τετραήμερον. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Λάθαμ ἐπέταξε μὲ τὸ ἀεροπλάνον του ὑψηλότερα ἀπὸ 1050 μέτρα.

1910. Ἰανουαρίου 1. Πρωτοχρονιὰ μὲ βροχήν· τελετή, χωρὶς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν.

3. Πρώτη ἐφαρμογὴ τῆς Κυριακῆς ἀργίας. Οἱ Τοῦρκοι ἀνησυχοῦν διὰ τὸν ἔρχομὸν τοῦ Βενιζέλου εἰς τὰς Ἀθήνας· ἀπειλοῦν νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ λέγουν πὼς ἑτοιμάζουν 12,000 στρατοῦ διὰ τὴν Κρήτην. Ἀνησυχίαι εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἁρπαγαὶ ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

4. Ἀπόπειρα συνεδριάσεως τῆς Βουλῆς μας, ματαιοῦται.

6. Ἀπέθανεν εἰς τὸ Παρίσι ὁ πρεσβευτὴς Ν. Δελιγιάννης, ὁ διατελέσας πρωθυπουργὸς στὰ 1895.—Ἀποτεφρώνονται στὴν Πόλη τὰ ἀνάκτορα Τσεραγάν, ὅπου ἦσαν ἐγκατεστημέναι ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία τῶν Τούρκων. Συλλαλητήριον πάνδημον ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς τοῦ Βυζαντίου: ζητοῦν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Βουλγάρου Ἔξαρχου. Σύρραξις αἱματηρὰ χωρικῶν εἰς τὴν Ζάκυνθον, διὰ τοπικοὺς λόγους.

7. Ξεκαθαρίζουν αἱ φῆμαι ποὺ κυκλοφοροῦν ἀπὸ ἡμερῶν ὅτι θὰ συγκληθῇ Ἐθνοσυνέλευσις, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ θὰ κυβερνᾷ Κυβέρνησις ὑπηρεσιακή. Εἶναι γνώμη τοῦ Βενιζέλου, ὅτι μ' αὐτὸν μόνον τὸν τρόπον

θάποκατασταθῇ ὁμαλὴ τάξις πραγμάτων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ θάποτραποῦν ἐξωτερικαὶ περιπλοκαί.

12. Φλέγει τὸ ζήτημα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Ὁ Βενιζέλος ἐνεργεῖ εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ εἰς τὸν Σύνδεσμον· ὅλοι δέχονται ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην του, ἀλλὰ ὅλοι ἔχουν δισταγμοὺς νὰ ἐνεργήσουν. Καὶ ἰδοὺ τέλος πάντων, χθὲς καὶ σήμερον συνεδρίασεν ἡ Βουλή, ἐσυζήτησε περὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν καὶ ἐψήφισε διάφορα νομοσχέδια. Συνεδρίασε καὶ ἡ Τουρκικὴ Βουλὴ καὶ ὁ νέος Μέγας Βεζύρης, ἐκθέτων τὸ πρόγραμμά του, εἶπεν ὅτι «πρέπει μὲν νὰφεθοῦν αἱ Δυνάμεις ἐλεύθεραι νὰ κανονίσουν τὸ Κρητικὸν ζήτημα» ἀλλὰ καὶ ὅτι «ἡ Πύλη εἶναι ἕτοιμη νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς ἄλλα μέσα πρὸς ἄμυναν τῶν δικαίων της».

13. Πατριαρχικὴ κρίσις εἰς τὸ Βυζάντιον. Καταστρεπτικαὶ πλημμύραι εἰς τὴν Γαλλίαν.

14. Καὶ ἡ πολιτικὴ κρίσις ἔξαφνα ἐξεράγη. Δύο συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς μας ἐματαιώθησαν δι' ἔλλειψιν ἀπαρτίας. Ὁ Στρ. Σύνδεσμος ἐκηρύχθη καθαρὰ ὑπὲρ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως· ἐκ τῶν πολιτικῶν παραγόντων ὁ Θεοτόκης καὶ ὁ Ράλλης εἶναι ὑπέρ, κατὰ δὲ ἡ Κυβέρνησις. Οὕτω ἤρθη ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Στρατ. Συνδέσμου ἀπὸ τὸ ὑπουργεῖον Μαυρομιχάλη, τὸ ὁποῖον παραιτεῖται σήμερον. Θὰ σχηματισθῇ Κυβέρνησις ὑπηρεσιακὴ πρὸς ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος, ὑπὸ τὸν Δραγούμην πιθανώτατα, μὲ τὸν Ζορμπᾶν ὡς ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν. Ὁ Βενιζέλος, ἀναβαλὼν τὴν ἐπιστροφήν του εἰς Κρήτην, παραμένει εἰς τὰς Ἀθήνας εὔτολμος σύμβουλος καὶ ἔμπειρος πηδαλιοῦχος τοῦ ἔργου τῆς ἐπαναστάσεως.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Δ. Σμύρνην. Ἔχετε δίκαιον· αἱ θύραι εἰς τοὺς κρούοντας ἀνοίγονται, ἀλλὰ ὅταν κρούωνται μὲ σφυριὰ δυνατὰ καὶ ὄχι μὲ... πέταλα μαργαρίτας· κ' ἔπειτα, ἂν οἱ ἀρχαῖοι εἶπαν *οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ*, δὲν ἕπεται ὅτι τὸ *εὖ* ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὸ ὀλίγον.—*Ἰταλομαθῆ, Πειραιᾶ.* Ἔχετε καὶ σεῖς δίκιο· τὸ κακὸ ὅμως εἶναι ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὴν παλαιὰν λατινικὴν πόλιν καὶ τὴν ἔγραφαν *Ἀρδέα*, — ἀνοῖξτε τὸ Λεξικόν σας καὶ θὰ τὸ ἰδῆτε. Ἑπομένως ὁ μεταφραστὴς ἔγραψε *Ἀρδέα* καὶ ὄχι *Ἀρντεα*, δι' ὃν λόγον γράφετε καὶ σεῖς *Λάτιον* καὶ ὄχι *Λάτσιο*, ὅπως τὸ προφέρουν οἱ Ἰταλοί. — *Δ. Π. Λευκάδα.* Καὶ σεῖς παραέχετε δίκιο· ἀλλὰ κοντὰ στὴν παληκαριὰ χρειάζεται καὶ δουλιὰ καὶ τέχνη, γιὰ νὰ μπορέσουν μιὰ μέρα τὰ «Λόγια» σας νὰ τυπωθοῦν ὡς *ἔργα*.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων» — ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . .	Δρ. 2,477·75
Πολύμνια Λασκάρεως, ἐκ Σμύρνης	» 6.—
	Δρ. 2,483·75

Τὸ ἀπαιτούμενον ὁλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,000. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων, ἁπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἔκδοσις.

Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, Οὐίλλιαμ Μίλλερ, μετάφρ. Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἀθῆναι. Ἑλλ. Ἐκδοτικὴ Ἑταιρεία, ἐκ τοῦ τυπογρ. «Ἑστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδούρη, τεύχη Γ' καὶ Δ', δρ. 1 ἕκαστον.

Ναυτικὰ Διηγήματα, Κωνσταντίνου Ν. Ράδου, μετὰ προλόγου περὶ ναυτικοῦ μυθιστορήματος. Ἀθῆναι, τυπογρ. Ν. Ταρουσοπούλου· δρ. 3.

Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον 1910, ἔτος 11ον, Σπ. Ι. Θεοδωροπούλου. Ἀθῆναι, τυπογρ. Π. Α. Πετράκου. Ἄδετον δρ. 1 διὰ τὴν Ἑλλάδα, φρ. 1.50 διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Χρυσόδετον δρ. φρ. 2.

Χαραυγή, δεκαπενθήμερον φιλολογικὸν περιοδικόν, ἤρχισεν ἐκδιδόμενον εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1910· διευθυντής: Ἀντ. Μπούχλας.

Ἱπποκράτης, μηνιαῖον ἰατρικὸν περιοδικόν, ἤρχισεν ἐκδιδόμενον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· διευθυντής: Μ. Μωϋσείδης ἰατρός.

Le Féredjé (Un homme au harem), par Pol Arcas (Πολυβίου Δημητρακοπούλου), traduit du grec moderne par Ph. Lebesgue et M. Gahisto. Paris, éd. Félix Juven, fr. 3.50.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

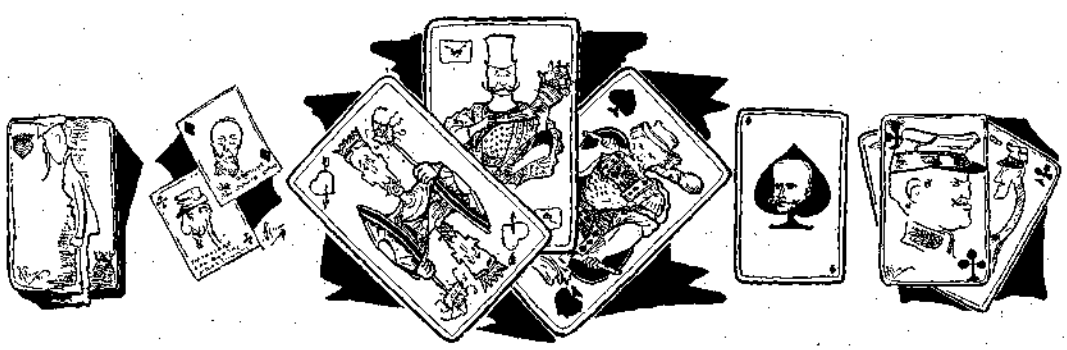

Μᾶς ἦρθε τέρτσος. | Καὶ τώρα «πᾶμε γιὰ τὴν καλή!» | Γεροὶ πόντοι! | Ν-Ἄσσος μπαστούνης. | Τὰ ἐβγάλανε σκάρτα.

«*Ἀκρόπολις*» — Τὰ κωμικὰ τῆς ἐποχῆς: Ἑλληνικὰ τραπουλόχαρτα, ὑπὸ Σταμ. Σταμ.